कृषि जर्नल

Agriculture Journal

कृषि जर्नल २०७८ मंसीर (krishijournal–2021, (Nov-Dec)

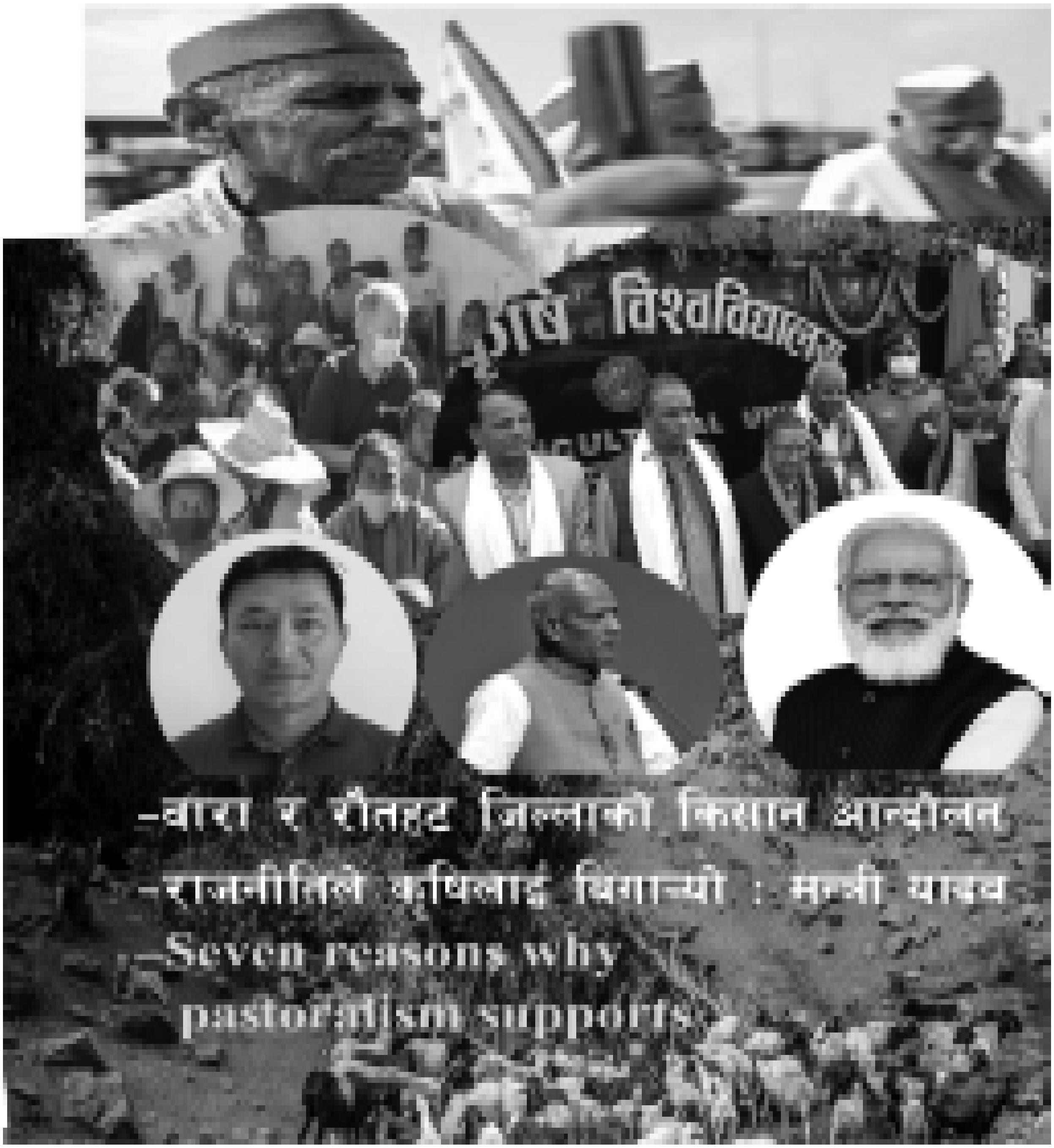

दर्ता नं. का.जि.प्र.का.द.नं. १३६/२०६२/०६३
जल, जमीन र जंगल हाम्रो सरोकार, कृषि क्षेत्रको अर्थतन्त्रको आधार

कृषि जर्नल

Agriculture Journal मासिक

काठमाडौं जि.प्र.का.द.नं. १३६/०६२/०६३

वर्ष-१७, अङ्क ९० मंसीर २०७८

यस अङ्कमा

१. वारा र रौतहट जिल्लाको किसान आन्दोलन ३
२. फरक सोँच, फरक प्रविधि, फरक
अनुभवसाथ नेपाल एग्रो लाइभ ११
३. राजनीतिले कृषिलाई बिगाऱ्यो : मन्त्री यादव १२
४.सावधान अण्डा फुटाउने
बित्तिकै कुनै रङ देखिए १३
५. राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघ
नेपालद्धारा सरकारलाई ध्यानाकर्षण १३
६. कफी विकासमा नीतिगत सहयोग
गर्ने : मन्त्री यादव १४
७. खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग
बबरमहल, काठमाडौं १६
८. जिएमओ रुल एण्ड रेगुलेशनको
दायरामा आउनु पर्छ होला : विभाग १८
९. गोल्यान ग्रुपको कृषि र बैंक
पछि पर्यटन उद्योगमा १९
१०. ढुक्क लगानी गर्न अर्थ मन्त्रीको शर्माको आग्रह २०
११. पवित्र कर्म हो भन्ने कुरा दिल र दिमागमा रहनु पर्छ २१
१२. संस्था परिचय २२
१३. खाद्यान्न आयातको हाम्रो अवस्था २३
१४. कृषि विश्वविद्यालयको कार्यालय उद्घाटन २३
१५. ग्रामीण अर्थतन्त्रमा योगदान गर्न (रीड) २३
१६. यो देशको मेरुदण्ड पनि कृषि नै हो : मन्त्री यादव २४
१७. प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीद्वारा विवादास्पद
कृषि कानुन खारेज गरिएको घोषणा २५
18. Seven reasons why pastoralism supports 27
19. Centre to roll back 3 farm laws,
PM Modi urges protesting farmers to go home 29
20. WFP Chief appeals for the world not to
look away as families starve 30
21. Public-private partnerships accelerate
climate change adaptation in Viet Nam 31
22. Highlights from COP26 Friday 12
November 2021 32
23. Acute food insecurity soars to five-year
high warns Global Report on Food Crises 34
24. Arvind Kejriwal welcomes PM Modi's
announcement to repeal farm laws 35
25. Sustaining the Tuna Value Chain in Grenada 36

व्यक्तिगत मूल्य रु. ५०/-
संस्थागत मूल्य रु. १००/-

प्रकाशक : कृषि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रकाशन प्रा.लि
सल्लाहकार :कृष्ण कोइराला, डा.गिरीराज त्रिपाठी प्रबन्ध निर्देशक : श्रीबहादुर खड्का
प्रधान सम्पादक : धनबहादुर मगर, मुख्य कार्यालय बागबजार २८, कलंकी १४
फिल्ड कार्यालय : टौखेल मच्छेगाउँ १, चन्द्रागिरी नगरपालिका, फोन : ०१४२८८७४३,
मोवाइल : ९८४१४४५७५३, मुद्रण : प्रिन्ट स्काई, भुरुङ्खेल, काठमाडौं ।
Online : www.krishijournal.com.np, इमेल : krishijournal@yahoo.com,

किसान विरोधी कानूनहरु ल्याउन कसरत बन्द गर

सम्पादकीय

नेपाल सरकारले २० वर्षे कृषि रणनीतिलाई लट्याउने खोजिएको छ। २० वर्षे कृषि रणनीति बनाउन नीतिगत रुपमा राष्ट्रिय किसान सञ्जालले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको थियो। अब किसान सञ्जाल लगायत आम नेपाली जनताले नेपालको किसान आन्दोलनको पक्षमा सहयोग पुऱ्याउनु पर्ने बेला आएको छ।

संयुक्त राष्ट्र संघको निकायबाट नेपालको लागि, नेपालको कृषि आन्दोलन प्रति सँधै सकारात्मक भूमिका खेलिदिएको छ। राष्ट्र संघको सहयोग प्रति राष्ट्रिय किसान सञ्जालको तर्फबाट आभार समेत आभार व्यक्त गरेको छ। संयुक्त राष्ट्र संघको किसान अधिकार अन्तर्राष्ट्रिय किसान आन्दोलनबाट आएको घोषणा पत्र भएकोले नेपालको किसान आन्दोलनलाई सहयोग पुगिरहेको विचार सहभागीहरुले गर्दै गर्दा कृषि किसान सम्बन्धित थप विधेयकहरु ल्याउने खोजिएको छ। यस प्रति सबैले खबरदारी गर्न जरुरी छ।

२० वर्षे कृषि रणनीति ठूलो संघर्षबाट आएकोले त्यसबाट प्राप्त अधिकारको रक्षा गर्न लाग्नु पर्छ। नेपाली किसानले आफ्नो अधिकारको लागि आफ्नै घोषणा बनाउन सफल भएको विचार व्यक्त गरिरहँदा सरकारकै कारण पुनः अधिकारमाथि ठेस लाग्ने क्रियाकलाप भइरहेको छ।

किसानहरु कति शक्तिशाली हुँदो रहेछ भन्ने कुरा भारतीय किसान आन्दोलनको उदाहरण हो। नेपाली किसानहरु पनि आफ्नो अधिकारको लागि जुरमुराएर उठ्नु पर्छ। यस्तो कुरामा सरकारले कम आँक्न हुन्न। राष्ट्र संघीय खाद्य प्रणालीको फोरमहरुमाथि शक्ति केन्द्रीत राष्टहरूले अहिले पनि हस्तक्षेप गरिरहेको छ। किसानहरुको अधिकारको कुरा स्थापित भएको छ। २० वर्षे कृषि रणनीति बनाउँदा ८ वटा किसानहरु संगठनहरु मिलेर बनाएको थियो।

संविधान प्रदत्त खाद्य अधिकार खाद्य सम्प्रभुत्ताका ऐनहरु कार्यन्वयनको पक्षमा फितलो भएपनि दस्तावेजको रुपमा स्थापित गर्न सफल भएको छ। अब कार्यन्वयनमा जोडदिनु पर्छ।

नेपाल सरकारले किसानहरुको हितको लागि किसानले चाहेको कुरा के हो ? भनेर पहिचान गर्न सकेको छैन। मल आउने भएपनि ३० प्रतिशत भन्दा बढी मूल्यवृद्धि भएर आउँदा किसानहरुले कसरी त्यसलाई प्रयोगमा ल्याउन सक्छ ? नेपाली जनताको जीविकोपार्जन कति महँगो होला भन्ने कुरामा कल्पनै गर्न नसकिने कृषि विज्ञहरुले समेत चिन्ता व्यक्त गरिएको छ

कृषि क्षेत्र पछिपर्नुमा कमजोरी पक्ष के हुन् भनेर खोज्नु पर्ने बेला आएको छ। धितो नभएको कारण किसानले ऋण पाउन नसक्ने अवस्था छ। बजार किसानको हातमा नभएकोले कृषि क्षेत्र पछि परेको छ।

जसले जीविकोपार्जन र जीवन धान्नको लागि अन्न दिईरहेका छन् त्यसलाई न राज्यले न अरुले सम्मान गर्न सकेको छ। देशमा अग्रगमनलाई अगाडि बढाउने राजनैतिक विषयवस्तुले अहंम भूमिको खेलेको हुन्छ। तर राजनीतिक दलहरु अहिले गैरजिम्मेवार हुँदै आएको कुरा पनि हरेक फोरमहरुमा उठ्न थालेको छ। संविधान बनाउन राजनीतिक दलहरुको भूमिका छैन। राजनीतिक दलहरुले किसानहरुलाई सम्मान गर्न जानेन भन्ने व्यापक विरोधका स्वरहरु आईरहेको छ।

कृषि विकास रणनीतिलाई कृषि विकास मन्त्रालयको डकुमेन्टको रुपमा मात्र हेरिएको छ।

कृषि रणनीति कार्यन्वयन गर्ने कुरामा सरकारका सबै तहहरु त्यति उत्तरदायित्व लिईरहको जस्तो लाग्दैन। सन्तोषजनक ढंगले कार्यन्वयन गर्न सकेको कहि पनि छैन। अन्तरमन्त्रालयहरु बीचमा नै समन्वयको अभाव देखिएको छ। जस्को कारण नेपालको कृषि पछि परेको आभास भएको छ। नेपालको किसानको अवस्था १ हेक्टर जमीनमा सीमित हुन पुगेको कारण फरक ढंगले नेपालको कृषिलाई हेर्नु पर्ने अवस्था आएको छ। अन्य देशहरुमा जस्तो हाम्रो देशमा जमीन धेरै छैन। कृषियोग्य जमीनको कमी भएको कारण पनि एउटा कारण बन्न आएको छ। त्यसमाथि पनि कृषिगर्न चाहनहरुसँग २० प्रतिशत पनि जमीन छैन। तर पनि नेपालको सन्दर्भमा जमीनहरु सदुपयोग नभईरहेको अवस्था छ। मलको समस्या अझै जटिल बन्दै गएको छ। विश्वको कृषि बजारमा मलको अभाव हुनसक्ने संकेत देखिएको छ। त्यसको असर नेपालमा पर्ने निश्चित छ।

नीतिगत रुपमा नेपाल सरकारलाई सहयोग पुऱ्याईरहेको विभिन्न अन्तराष्ट्रिय संस्थाहरु पनि निकै निराश भएको अवस्था छ। जसले कृषिको लागि नीतिगत, आर्थिक, प्राविधिक सहयोग सफ्ट्वयर विकासको सहयोगी भुमिका खेलीरहेका छन्। हाल किसान सूचीकरण, मूल्य श्रृँखला, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्ने काममा सहयोग पुऱ्याउने वचन पनि वचन समेत दिइरहेको छन्।

कृषि रणनीतिले कृषिमा विदेशी लगानी, भूमि बैंक, जिएमओ, कन्ट्याक्ट फार्मिङ्को निषेध गरेको छ। तर सरकारले चोर बाटोबाट घुसाएर एडीएसको मर्म विपरित किसान विरोधी तत्वको काम गरेको कृषि सँग सम्बन्धित संस्थाहरुले चिन्ता व्यक्त गरिएको छ। एडीएस अन्तर्गत विभिन्न प्रकारको आयोजनाहरुमा किसान सञ्जालको सहभागीता सुनिश्चितता गरिएको छैन। अहिले पनि वेवास्ता गरिरहेको छ। यो नेपाली कृषि क्षेत्रको लागि चिन्ताको विषय बनिरहेको छ।

खबरदारी गर्दागर्दै जबरजस्त किसान विरोधी कामहरु भईरहेको छ। त्यसकारण पनि अबको बाटो भनेको संघर्षको बाटो समात्नु पर्ने वाध्यता आइपरेको निष्कर्ष किसानले गरिरहेको छ। यस प्रति सरकार समयमै किसानहरुको समस्यामा विना हिचकिचाहट समस्या समाधान गर्न लागि पर्नु नै उचित हुनसक्छ।

वारा र रौतहट जिल्लाको किसान आन्दोलन

किसान आन्दोलनको इतिहासले एकदिन भकिभकाउ भएको वारा जिल्ला आज नारायणी अञ्चलमा पर्दछ। वाराको पूर्व रौतहट (गौर) पश्चिममा पर्सा (विरगन्ज) उत्तरमा मकवानपुर (हेटौडा) जिल्ला पर्दछ। दक्षिणमा भारतको विहार राज्यको चम्पारन जिल्ला पर्दछ।

आन्दोलन इतिहास

रामबहादुर 'ज्यापु'

वारा र रौतहट जिल्लाको किसान आन्दोलनको लेखाजोखा

रौतहट र वाराको किसान आन्दोलन नेपाली जनआन्दोलनको इतिहासमा अग्रिम पंक्तिमा आउँछन्। परन्तु तीबारे भरपर्दो इतिहास आजसम्म नलेखिएको हुँदा प्रारम्भिक जानकारी र छलफलको निम्ति श्री रामबहादुर ज्यापुले लेख्नु भएको यो समीक्षत्मक लेख 'नेपाल किसान आन्दोलन एक झलक (भाग ए)' नामक पुस्तिकाबाट साभार उद्घृत गरी प्रस्तुत गरिएको छ। लेखन शैली र घटना र घटनागत तथ्यहरूको सम्पूर्ण जिम्मेवारी भने लेखकमा नै निहित रहेको जानकारी गराइन्छ, ।

किसान आन्दोलनको इतिहासले एकदिन भकिभकाउ भएको वारा जिल्ला आज नारायणी अञ्चलमा पर्दछ। वाराको पूर्व रौतहट (गौर) पश्चिममा पर्सा (विरगन्ज) उत्तरमा मकवानपुर (हेटौडा) जिल्ला पर्दछ। दक्षिणमा भारतको विहार राज्यको चम्पारन जिल्ला पर्दछ। थारु, कछार, दनुवार, मुसहर, यादव, वाहुन, क्षेत्री, तेली, मार, दुसाद आदि विभिन्न जाति र थरका ३ लाख भन्दा बढी जनता यस जिल्लामा छन्। दुधौरा, बेगरी, पसाह, तीअर, चलही, जमनी, अनुवा आदि विभिन्न ठुला र साना नदी र खोलाहरूले सिंचित यो जिल्लाको माटो उर्वरा छ। प्रधान वाली धान, मकै हो। गाँजा, अफिम, चाना, मुसुर, रहर, गहुँ आदि हुन्छ। यहाँको किसान र गरिब जनता अति पारश्रमि छन्। तर उनीहरू देशी र विदेशी सामन्त जमिन्दार शोषकहरूबाट शोषित छन्। भ्रष्ट कर्मचारी र विदेशी साहु र काला बजारियाहरूकोबाट पीडित छन्। राणा, शाह, वाहुन,क्षेत्री र सिंह जस्ता माथिल्ला जातिहरूको तल्लो जातिका जनता थिचिएका छन्। हिन्दु र मुहमदन, मधिशेर पहाडि तल्लो र माथिल्लो जातको नाममा जनतालाई जुधाएर शोषकहरूआफ्नो शोषणलाई कम गर्न चाहन्छन्। शोषक वर्ग आ□नो शान दिगो राख्नुर विदेशी लुटेराहरू आ□नो शोषणलाई चालु राख्न चाहन्छन्। आफनो रगत र पसिना चुहाएर मेहनत गर्ने किसानहरू र कामदार जनतालाई तिनहरूले सधैं पैतला मूनी कुल्चेर राख्न चाहन्छन्। उठ्न दिन चाहदैनन्। सास फेर्न पुर्सद दिदैनन् सामन्त शोषक र ठूलाठालुहरू किसानहरूलाई 'रे' भनेर हेला गर्छन। तर जहाँ दमन हुन्छ त्यहाँ विद्रोह। यो एक ऐतिहासिक नियम हो। यो संसारको कुनै पनि मुलुकमा लागु हुन्छ। र भैरहेको छ। त्यस्तै एकदिन वाराका किसानहरूआ□नो इज्जत र मेहनतको फल जोगाउन नेपाल कम्युनिष्ट पार्टीको आव्हानमा जुरमुरिएर उठे। सामन्ती र पुँजीवादी व्यवस्थाले थोपरेको शोषण र अपहेलना विरुद्ध संघर्ष गर्न नेपाल कम्युनिष्ट पार्टीको नेतृत्वमा २००९ सालमा वाराका क्रान्तिकारी किसानहरूअखिल नेपाल किसान संघको नामले संगठित भए। रौतहट र वारा जिल्लाको किसान संगठन तराईका पुराना संगठन मध्येका एक हुन्।

समानताको संघर्षः

वारा जिल्ला एक उब्जाउ र धनी जिल्ला हो अन्नको भण्डार भन्न लायकको जिल्ला हो। तर यहाँको किसानहरूदेशका अरू भागका किसानहरूजस्तै अति गरिब थिए। यहाँको शोषक र सामन्तहरू यहाँको किसानहरूलाई साऱ्है शोषण गर्थे। यहाँका शोषकहरू साना होस या ठूला बालक होस या बुढा, आइमाई हुन् या केटाकेटी किसानका रगत र पसिनाको फल खाएर मोटाएका थिए तिनीहरू सबै आफूभन्दा जेठोबाठो किसान र जनतालाई समेत 'रे' भनेर बोलाउने गर्थे र हेला गर्ने शोषकहरूकिसान जनतालाई अछुत र तल्लो जनता भनेर हेला गर्ने जसले मेहनेत गर्छ र जसको पाखुराको बलले देश हरियो हुन्छ। जनताको परिश्रमले मेहनेतले भकारी भर्छ। त्यही किसानहरूकै मेहनेतको इज्जत छैन। समानता छैन। किसानहरूलाई मानिस सरह गन्दैनन्।

किसानहरू मथिको यो अपमान बेइज्जती र हेलाको विरोधमा संघर्ष गर्न नेपाल कम्युनिष्ट पार्टीले वारा जिल्लाका किसानहरूलाई भन्यो कि हामी बढी अपमान सहन तयार छैनौं। आफ्नो संगठनलाई उठाउनु पर्दछ। र किसान जनताको इज्जतको निम्ति समानताको लडाई लड्नु पर्छ। गाउँ-गाउँमा गुप्त र खुल्ला किसान संगठनहरू बन्न थाले किसान संघले निर्णय गऱ्यो कि 'रे' भन्ने वदमास हो। को विरोध नगरी सहेर बस्ने दलाल हो। 'रे' को विरोधमा लड्ने कुनैपनि किसान र गाउँका जनतालाई अरूले मद्दत गर्नुपर्छ। किसान संघले 'जी' को अर्को निम्ति लड्ने कुनै पनि किसान र गाउँका जनतालाई अरूले मद्दतगर्नुपर्छ किसान संघले 'जी'को निम्ति लड्ने निर्णय लियो यो निर्णय विजुली जस्तै सारा किसानहरूमा फैलियो सुतिरहेका किसानहरू उठ्न थाले तर शोषकहरूले किसानलाई 'जी'

भन्न मानेनन् । समानताको संघर्ष सुरु भयो गाउँ-गाउँमा किसानहरूले 'रे'को बदला 'रे' ले दिन लागे वाराको वातावरण तनावपूर्ण बन्यो रौतहट र वाराको शोषक र सामन्तहरू कांप्न थाले ।

समानताको लडाइको आगो रौतहटमा राम्रोसँग फैलियो वाराको भन्दा रौतहटमा राम्रोसँग फैलियो वारामा भन्दा रौतहटमा र अझ चर्को शोषण र दमन भएको जिल्ला भएको हुनाले समानताको लडाइको आगोले त्यही बढी असर गर्न थाल्यो इनरवारी कापवा, पिपरिया, लौकाह, वनपट्टी, पोखरीया, इथियाही, मनसरी, पथरा, पथियाही, छुटौना, गडैया, हुमरीया,महमदपुर, मोतिपुर आदि गाउँहरूमा समानताको लडाई सुरुभयो समानताको लडाइमा इनरवारी गाउँको समानताको विजय नै किसानहरूको पहिलो विजय थियो जादेलाल शाह त्यहाँको सबभन्दा ठूलो जमिन्दार थियो उसले एक किसानलाई'रे' भन्यो किसानहरूले त्यसको विरोध गरे लाठी मुक्का र जुत्ताले त्यस सामन्तलाई किसानहरूले सजायँ गरे युगौं युगदेखि सुतिरहेका किसानहरू इज्जतको निम्ति उठे । आत्मसम्मानको निम्ति किसानहरूको रगत उम्लिरहेको थियो समानता र इज्जतको लागि किसानहरूले पार्टीको झण्डालाई अझ माथि उचाले सामन्त जादेलाल साहले किसानहरूको अगाडि आत्मसर्पण गऱ्यो । गल्ति स्वीकार गऱ्यो । टाउको झुकाएर किसानहरूलाई 'जी' भन्न र सम्मान गर्न वाध्य भयो यो किसानहरूको जीत थियो । यस विजयले आसपासको सबै सानातिना जमिन्दारहरू थरथर कांप्न थाले र विना विरोध 'जी' भन्न स्वीकार गरे ।

यस पहिलो विजयले किसानहरूमा आत्मविश्वास र आत्म गौरवको भावना उब्जन थाल्यो र पार्टी र संगठन प्रति विश्वास बढ्न लाग्यो किसानहरूअखिल नेपाल किसान संघको चारैतिर झन एकगठ हुन थाले ।

२००९ साल बैशाख महिना थियो कचरवा वारा जिल्लाको ठाना भएको गाउँ थियो पार्टी र किसान संघको जिल्ला कमिटि सबभन्दा पहिलो कचरवामै संघर्ष गर्ने निधो गऱ्यो । किसानहरूको एक प्रतिनिधि मण्डल गएर थानेदारलाई भन्यो । अबदेखि किसानहरूलाई कुनै पनि शोषक सामन्त र साहुमहाजनले'रे' भन्न पाउँदैनन, कसैले भनेमा जसलाई पनि 'रे' भनेरै जवाफ दिइनेछ । किसानहरू अब आफूमाथि लागेको अपमानलाई सहन तयार छैनन्। यसकारण थानाले सबै गाउँका ठूला-ठालुहरूलाई किसानहरूको निर्णयलाई सुनाई देऊ । नत्र भोली बिहान कसैले 'रे' भनेर किसानहरूलाई बोलायो भने संघर्ष सुरु हुनेछ। त्यस संघर्षको तमाम जिम्मेवारी शोषकहरू र थाना आफै हुनेछ ।

थानाले वाध्य भएर सूचना गऱ्यो तर ठूला-ठालु सामन्तहरू मात्र तयार भएनन् र सामन्तहरूको एक सभा भयो । सभामा जिल्लाका सबभन्दा ठूलो सामन्त द्रोण शम्शेर राणाले भन्यो 'सयौं वर्षदेखि हामीले तिनीहरूलाई 'रे' भनेर आएको, आज पनि 'रे' नै भन्छौं । ज्यान फाल्ने 'जी' नभन्ने, बरु आवश्यक पैसा हामी सरकारलाईदिन्छौं ।' सामन्त र शोषकहरूको सभाले आफ्नो अपराधी एकतालाई कायम राख्न चन्दा उठाए । किसान विरोधी कालो जिद्दी छोडेनन् । भोलिपल्ट घुसले मोटाएका थानेदार, कर्मचारी पुलिसहरू गाउँ-गाउँमा गएर किसान जनतालाई भड्काउने दुष्प्रयास गरे । 'नेताहरूको भुल-भुलैयामा नलाग 'जी' भनेर तिमीहरूले पैसा होइन, भोक मिट्न नपाई, झन धनीहरू रिसाएर बटैया पनि खतम हुनेछ। यसकारण 'रे' र जीको भ्रममा नलाग पहिले जस्तै चलिआएको चलन अनुसार गर बेकारमा हण्डर खानु पर्नेछ ।

यसको जवाफमा कति किसानहरूले थानेदार पुलिस र कर्मचारीहरूलाई थुके र भने 'यदि 'जी' भन्न लगाएर किसानहरूले केही नपाए 'जी' भनेर (शोषकहरूको) के खती हुन्थ्यो त ? अथवा हामीले पनि 'रे' भनेको खण्डमा तिनीहरूको के नोक्शान हुन्छ ? किसानहरूको यस प्रकारको मुखभरीको जवाफ पाएर सामन्त र शोषक, दलाल पुलिस, कर्मचारी र थानेदारहरू कुकुर जस्तै पुच्छर लुकाएर भागे किसानहरूले झन् थाहा पाए कि सामन्त, शोषक, जमिन्दार पुलिस अड्डा अदालत र सरकार सबै एउटै ड्याङ्गका मुला हुन यी सबै किसान जनताको दुश्मन हुन स्थानीय सामन्त र शोषकहरूको विरोधमा लड्न सरकारको विरुद्धमा लड्नु हो र सरकारको विरुद्ध लड्नु स्थानीय शोषकहरूको विरुद्ध पनि लड्नु हो ।

प्रतिज्ञा र विजय :

वारा जिल्लाको पार्टी र किसानहरूले संघर्ष गरे हजारौ मुठी, बलिया परिश्रमले खस्रो र घामले डढेका वलिष्ठ हातहरूउठे र सपथ लिए इज्जतको निम्ति लड्छौं । अपमान, घृणा र हेलाको विरुद्ध लड्छौं ।

कचरुवा गाउँको सबभन्दा ठूलो शोषक ठाकासा भन्ने सामन्त थियो । उसले एक कमरेड नुनुलाललाई 'रे' भनेर बोलायो कमरेडले वर्ग दुस्मनलाई अति घृणाको दृष्टिले हेरे । बदलाको भावना उनमा खचाखच भरिएको थियो, मुठी कसेर साहसलाई बटुले रातोपिरो आँखाले हेरे शोषकलाई भनेर ठूलो स्वरले तिरस्कार गरे । किसान कमरेडको साहस 'रे'को शोषक वर्गको छातीमा गोली जस्तै तानिदै लग्यो । मुटुलाई छेडी दियो। कमरेड माथि वर्ग दुश्मनले हात हाल्ने दुस्प्रयास गऱ्यो कमरेड चाँही पार्टी र किसान संगठनको निर्णयले बलिरहेको चिराग थिए । त्यो शोषक बत्ति खान खोज्ने किरा फटेङ्ग्रा जस्तै चुपथियो कमरेड माथि के हात हालेको थियो, गाउँमा वर्ग संघर्षको चट्याङ्ग पऱ्यो । मेघ गर्ज्यो । सारा किसानहरूमा रगत उमाल्यो । वर्ग दुश्मन प्रति घृणा जाग्यो सबै किसानहरू घटनास्थलमा तिर हामफाले ।

आत्म सम्मानको आगोले बलेका किसनाहरूले त्यस पशुलाई गर्दन समातेर गिरफ्तार गरे समातेर पछारे । लाठीले हाने जुत्ताले कुल्चे । लछार पछार गर्दै घिसादै किसानहरूले त्यस अपराधीलाई आफनो अफिसमा ल्याएर थुने । एक कमरेड माथि हात हाल्न खोज्ने वर्ग दुश्मन चिराग खान खोज्ने किरा फट्याङ्ग्रा जस्तै घाइते भयो । किसानहरूले युग-युग देखिको बदला लिए ।

किसानहरूमा उत्साह र जोशको नयाँ लहर देखियो अब संघर्षले नयाँ मोड लिन्छ भन्ने अन्दाज लगाए । अपराधी ठाकासालाई छुटाउन उसका नोकरचाकर आउँछन् भन्ने कुरा निश्चित प्राय थियो, यसकारण संगठनले आफ्नो किसान अफिसको सुरक्षाको निम्ति ५० जना किसान कार्यकर्ताहरू लट्ठी लिएर पहरा राखे । अनुमान अनुसार ठाकासाका सेवा गर्ने १० जना दलालहरू आए । उसको छुटकाराको माग गर्नु त के किसान स्वयंसेवाहरूको पहरा देखेरै १० दलालहरू सुइकुच्चा ठोके ।

शोषक सामन्तहरू र प्रतिक्रियावादी आफै हार स्वीकार गर्दै गर्दैनन् । तिनीहरू आफ्नो सामन्त सरकार कहाँ उजुर गर्न गए । शोषक ठाकासाको लास वेपत्ता गरे भनेर थानामा मुद्धा दायर गरे । २ जना पुलिस किसान अफिसमा आएका किसान विरोधी ठाकासाको रिहाइको माग गरे । किसानहरूले त्यस अनुरोधलाई अस्वीकार गरेपछि सबै जमिन्दारहरूमिलेर थुप्रै पुलिसहरूपठाएर सरकारले किसानहरूलाई बलको भरमा झुकाउने दुष्प्रयास गऱ्यो । पुलिसले क्रान्तिकारी किसान अफिस र गाउँलाई घेऱ्यो ।

यसले किसानहरूलाईअझ उत्तेजित पाऱ्यो । वर्गीय भावना सुर्यको तेज जस्तै चम्किन लाग्यो सारा किसानहरू घरबाट निस्के महिला किसानहरूआफ्नो घरको चुलोचौको छोडेर संघर्षको मैदानमा उत्रे बालक र बुढा समेत वर्ग शत्रुसँग लड्न तयार भए पुलिसको घेरालाई किसानहरूले अर्को घेरा दिए पुलिसहरू किसानहरूको बल्दो क्रान्तिकारी भावना र वर्गीय चेतना उर्लेको देखेर थरथर काँप्न थाले आखिर आफू पूरै जनताको सरकारमा डुबेर मर्ने देखिसकेपछि पुलिसहरूले संगठनको नेतृत्वलाई भेट्ने अनुरोध गरे अफिस घेर्ने दुष्प्रयास छोडे । किसान नेताहरूको आदेश मान्न कर लाग्यो आदेश अनुसार पुलिसका ठानेदारले ठाकासालाई भेट्यो । आन्दोलनको हावालाई बुझे आँधी आउँदा झुक्न नजाने क्वारर् ढल्छ ।, किसान आन्दोलनको आँधी बलवान थियो । किसान कमरेडलाई अपमान गर्न खोज्ने निर्लज्ज वर्गशत्रु ठाकासाले किसानहरूको अगाडि आत्मसमर्पण गऱ्यो । अब देखि किसानहरूलाई आदरपूर्वक 'जी' भन्छु भनेर कागजगरेर दियो । त्यसपछि मात्र किसानहरूले वर्ग शत्रु ठाकासालाई छुटकारा दिए ।

यो वर्ग संघर्ष पहिलो विजय थियो नैतिक रुपमा शोषक वर्गको हार थियो किसानहरूमा यस विजयले ठुलो प्रेरणा र जोस बढ्यो । संगठनप्रति आस्था र विश्वास बढ्यो । सामन्तहरू थरथर काम्न थाले निराशाको सुस्केरा हाल्न थाले । माध्यम र धनी किसानहरू अब पार्टीको समर्थनमा आए । यसप्रकार वारा जिल्लामा समानताको संघर्षले वर्गीय चेतना र वर्ग संघर्षलाई अगाडि बढाउनमा सफलता प्राप्त गऱ्यो । यो त्यसबेलाको पार्टी र किसान संगठनको नेतृत्वको सफलता थियो ।

आर्थिक समस्या र वर्ग संघर्ष :

समानताको संघर्षले रोतहट र वारा जिल्लाको कुना-काप्चाका किसानहरू संगठित भए पार्टी संगठनको एक नयाँ लहर चल्यो । पार्टीले अब किसान संगठनको यस भेगलाई आर्थिक संघर्षमा मोड्ने निर्णय गऱ्यो र पुरानो कर्जा रद्द गर भन्ने नारा दियो । यस नाराले किसानहरूखुसी भए । माध्यम किसानहरूले फाइदा देखे धनी किसान मारबाट बच्न पार्टी प्रति भक्ति देखाउन थाले । पुस्तौं–पुस्ताको जालसाजी ऋणले डुबेको गरिब किसानहरू पार्टीको यो नारालाई सुनेर भन्न थाले 'वास्तवमा नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी गरिब किसानको आ□नो पार्टी हो ।' माध्यम किसान पनि सामन्ती ऋणले दबिएका थिए । तिनीहरूले पार्टीको नारालाई उचित रेखदेख आ□नो भलो तिनीहरूले पार्टीमा लागेरहुन्छ भन्ने देखेर पार्टीमा सामेल भए धनी किसानहरूले पनि गरिब किसान र माध्यम किसानहरूलाई ऋण दिइराखेको थियो पार्टीको नारा सुन्नासाथ थाहा पाए कि अब संघर्ष शुरु हुन्छ । मार पर्छ । यसकारण तिनीहरूपनि पार्टीमा सामेल भए । धनी किसानहरूले पार्टी र किसानहरूको शक्ति समानताको संघर्ष मै देखिसकेका थिए ।

'पुराना कर्जा छोडी देऊ र 'डेढा व्याज छोडी देऊ' भन्ने नारा जिल्लामा व्यापक चर्चाको विषय बन्यो । कुरा किसानहरूको नसा नसामा घुस्यो । पार्टीको यो नाराले किसानहरूले पुराना ऋणबाट मुक्ति पाउने र डेढा व्याजको बोझबाट सास फेर्न पाउने आशा देख्न थाले । जिल्लाका तमाम किसानहरूफेरी समानताको संघर्षमा जस्तै एकगठ भएर पार्टीको । चारैतिर संगठित भए । समान्तहरु, सरकार र थानाबाट समानताकै संघर्षमा अलि निरास भै सकेका थिए । नयाँ नाराले तिनीहरूझनै निरास भए भने किसानहरूमा असिम उत्साह देखियो ।

रौतहत र वारा जिल्लाका शोषणका तरिकाहरू :

वारा जिल्लाका किसानहरूहतुवाई, पतुगिरी, गडीवानी, चलिसाह, पथलपुजाई, सलामी दस्तुर, सिपाही गिरी, बटैया, वेदखली, जनौरी, जालसाजी, किर्तेब्याज आदि विभिन्न खालका शोषणकोजाँतोमा मिसिएका थिए पार्टीले यी सबै प्रकारका शोषणको विरोधमा नारा लगायो सुतिरहेका किसानहरूलाई घच्घच्याएर उठायो । शोषणका तरिकाहरूको छानविन गर्न थाल्यो । वारामा एकमन धान शोषकसँग ऋण लिए भने साँढे दश पसेरी अथवा साँवा भन्दा व्याज बढी लिइन्यो । त्यो शोषण निम्न प्रकारका थिए ।

१. हतुवई : - जमिन्दार या साहु महाजन र सामन्तहरूसँग किसानहरूले ऋण लिन जाँदा तौलेर दिने मानिसलाई हतुवई भन्थे । त्यो त्यही शोषककै कर्मचारी वा दलाल रहन्थ्यो । हतुवईले एकमन धान ऋण तौलेर किसानलाई दिन्थ्यो । किसानले पछि मंसीरमा ऋण तिर्दा पक्का सवा सेर धान त्यस हतुवईलाई चोखै दिनु पर्दथ्यो । यस्तो शोषणको चलनलाई वारामा 'हतुवई' भनेर किसानहरू घृणा गर्छन ।

२. पतुगिरी : - जमिन्दार या सामन्तको वहिखाता लेख्ने कारिन्दालाई वारामा 'पतुवारी' भन्दछन् । किसानहरू ऋण माग्न जाँदा वहिखातामा उसैले हिसाब राख्ने, कागज लेख्ने र सहीछाप गराउने काम गर्छ । एकमन धान ऋण किसानले लिंदा र पछि ऋण तिर्ने समयमा पटुवारीले किसानसँग सवासेर धान अलग्गै लिन्छ । यस प्रकारको चुस्ने तरिकालाई वारामा 'पतुगिरी' किसानहरूयस पतुगिरीलाई पनि मन पराउदैनथे ।

३. गडिवानी : - किसानसँग घरमा गएर सामन्त र जमिन्दारहरूले ऋण असुल गर्दथे । ऋण असुल गर्न गएको गडिवानीले एकमन ऋणको सवासेरको दरले भाडा या कर ऋण लिने किसानबाट असुल गर्दथे । यस प्रकारको नाजायज शोषणलाई गडिवानी भन्दथे ।

४. चलिसाहः- वारामा चलेको तौल अनुसार २ पसेरीलाई १ घरा र ४ घराको १ मन हुन्छ । किसानले सामन्त वा जमिन्दारसँग १० मन वा ४० घरा धान ऋण लिएमा २ सेर धान यादगारको निम्ति भनेर त्यस ऋणबाट झिक्ने गर्दथे । ४० घराबाट यसरी शोषण गर्ने तरिकालाई 'चलिसाह' भन्दथे ।

५. पथल पुजाई :- पथल भनेको स्थानीय भाषामा ढक - ढुंगा या सेरलाई भन्थे पुजाईको अर्थ 'पुजा' हो । साहु या शोषकलाई किसानले ऋण तिर्नल्याउँदा तौली लिने ढक या सेर राख्ने तराजुमा ५ मुठी धान चढाउँथे । एक मुठी धान पक्का एक पाउ हुन्छ । त्यो ५ मुठी धान ढकको पूजाको नाममा तराजुमा राखिन्छ । तर त्यो ५ मुठी वा पक्का एक पाउ धान राखेरै सेर चढाई किसानको ऋण तौलेर लिन्थे । ढक या सेरलाई महादेव भनिन्थ्यो । त्यही महादेवको पुजाको नाममा एक पाउ बढी भएको सेरले तौलेर किसानहरूलाई चुस्थे । शोषकहरूले चुस्ने यस तरिकालाई 'पथल पुजाई' भनिन्थ्यो । २ पसेरी, या एक घराले ४ चोटी जोख्दा ४ पाउ या १ सेर किसानको बढी तौलमा मार्थे ।

६. सलामी दस्तुर :- किसान जमिन्दार कहाँ मालपोत अथवा दाम या मालगुजारी तिर्ने जाँदा जमिन्दारलाई सलामी चढाउनु पर्थ्यो । सलामी ५ रुपैयाँ लाग्थ्यो । यसप्रकार मालपोत तिर्न जाँदा पनि छुट्टै जमिन्दारले ५ रुपैयाँ चुस्थ्यो ।

त्यस्तै मालपोत श्रेष्ता राख्ने अलग्गै कर्मचारी जमिन्दार कहाँ रहन्थ्यो । त्यसलाई पटवारी पनि भन्ने गर्थे । मालपोत तिर्न जाँदा किसानसँग उसले पनि ५ रुपैयाँमा दस्तुर लिन्थ्यो । यसरी मालपोत तिर्न जाँदा ५/५

रुपैयाँको शोषण गर्ने तरिकालाई सलामी दस्तुर' भनेर किसानहरू घृणा गर्दथे ।

७. सिपाही गिरी : - जमिन्दार सामन्त वा साहु महाजनको घरमा पालो बस्ने या नोकर बस्नेलाई 'सिपाही' भन्ने गर्थे किसानले उक्त सामन्त वा जमिन्दार कहाँबाट ऋण लैजान्थे पछि ऋण तिर्दा किसानले मनको १ सेरको दरले सिपाहीको भाग भनेर छुट्टै तिर्नु पर्दथ्यो । यसप्रकारको चुस्ने तरिकालाई 'सिपाही गिरी' भनिन्थ्यो ।

८. बटैया :- तराइमा खुब चल्ती शोषणको तरिका बटैया हो । जमिन्दार या शोषकले कुनै किसानलाई एक बालीको निम्ति खेत जोत्न दिन्थ्यो । खेतमा बीऊ हाल्न ऋण शोषक आफैले दिन्थ्यो । पछि त्यस ऋणको साँवाब्जाय असुल गरेपछि जग्गाको बाँकी उब्जनीमा आधा जमिन्दारले लिन्थ्यो, आधा किसानलाई यो लगभग काठमाडौं उपत्यकाको अधियाँसँग मिल्छ । बटैया खेत जोत्न किसानहरूलाई मोहियानी हक दिँदैनथ्यो ।

९. वेदखली :- बटैया र अरू किसिमले जग्गा जोतीरहेको किसानहरूले जमिन्दार र शोषकहरूले अनेक किसिमको नाजायज कर र पैसा असुल गर्न खोज्थे बटैया भन्दा बढी बाली खोज्थे । किसान मानेन भने उक्त खेत अर्को बालीदेखि अर्कै किसानलाई जोत्न दिन्थे । यसप्रकार नाजायज तरिकाले किसानहरूलाईबेकारी बनाएर धम्काउने र शोषण गर्ने तरिका लाई 'वेदखली' भनिन्थ्यो । तर सरकारको कानुनमा भने एकवर्ष वाली गरेका किसानले मोहियानी हक पाउँछ । जमिन्दार वा सामन्तहरूले नत किसानहरूलाई जग्गा जोतेको कुनै निस्सा हात पार्न दिन्थेन न त पुरै साल बाली लगाउन दिन्थे यसप्रकार कानुनी कागजमा मात्रै रहन्थ्यो र किसानहरूमाथि अत्यचार भैरहन्थ्यो । यही वेदखलीको सम्बन्धमा देशका अरु ठाउँमा जस्तै रोतहट र वारामा पनि सानो र ठूलो किसान संघर्ष सुषुप्त र प्रकट रुपमा हुने गर्थ्यो ।

१०. जनौरी हनौरी :- जनौरी हनौरी वाराको सबभन्दा प्रत्यक्ष र घृणित शोषणको प्रयासमा गनिन्छन् । किसानले जमिन्दार सामन्त या साहुको ऋण चुक्ता गर्न सकेन भने ऋणी किसानलाई जबरजस्ती साहुको घरमा बन्धकको रुपमा राख्ने गर्थे । यो प्रत्यक्ष कमारा या दासप्रथा थियो । साहुको ऋण तिर्न । नसकेको दिनसम्म ऋणी किसानले अरु कसैको काममा जान पाउदैनथ्यो । यसरी ऋणको बदलामा मान्छेको बन्धक गर्ने प्रथालाई 'जनौरी हनौरी' भन्ने गर्थे । कमारा हुन गएका ऋणी किसानलाई साहुकोले आ□नो साँवा व्याज लिएर अरुलाई बेच्न पनि सक्दथ्यो । मतलब अरू कसैले साहुको ऋण तिरीदियो भने ऋणी किसान नयाँ साहु कहाँ वाधा या कमारो बस्न जानुपर्ने हुन्थ्यो ।

यस्तै प्रकारले झुठा दर्खास्त, निवेदन या सर्जमिनको कागजमा सिधा साधा किसानहरूलाई सही गराइन्थ्यो र पछि त्यही कागज तमसुकमा परिणत भएको हुन्थ्यो झुठा ज्यानमारा र डकैतीको उजुर गराएर किसानहरूलाई मुद्दामा फसाउँने धम्की दिइन्थ्यो । उजुर र नालिस गरेर आफ्नो मन लागे कागजमा सही गराएर पछि । तमसुकमा परिणत गरिन्थ्यो नक्कली सही र जाली कागज तयार गरेर बाबु बाजेको ऋण भनेर झुठो तमसुक तयार पारी छोरा नातीलाई दुखः दिइन्थ्यो । यस्तो अनेक प्रकारको जालसाजी र किर्ते काम गरेर जालीफटाह र सामन्तहरूले गाउँ-गाउँमा किसानहरूलाई सताउँथे । ड्यौढी ब्याजले किसानहरूको ढाडै खुस्काई दिन्थ्यो । अनि किसानहरू वाध्य भएर सामन्त र जमिन्दारको कमारा र कमारी भएर जीवन बिताउनु पर्ने हुन्थ्यो । शोषकहरूको पैतालाको धुलो समान भएर पशुको जीवन बिताउनुपर्दथ्यो । यस्तो अन्धकारको समयमा वारा जिल्लामा किसानहरूले एक उज्यालो प्रकाश देखे त्यो प्रकाश कम्युनिष्ट पार्टीले बालेको किसान संगठनको चिराग थियो । किसान संगठनको सामन्तको संघर्षको नयाँ ज्योति भएर किसानहरूको ज्यानमा ज्यान आएको थियो । अब पार्टीले सबै प्रकारका सामन्ती शोषणको विरोधमा जुध्न आव्हान गऱ्यो । जाली फटाहा चौकिदार, हटवी, पटवारी विरोधी नारा दिए तिनीहरू सामन्त जमिन्दार शोषक वर्ग र सरकारी शोषणका हतियारको रुपमा काम गर्थे तिनीहरूलाई चेतावनी दिदा किसान जनताको मनोबल बढ्दथ्यो र शोषकहरूको मनोवल कमजोर हुन्थ्यो । नारा थियो । 'धनी के दलाल के मार जुत्ता मारके' 'थाना के दलाल के मार जुत्ता सारके' यसप्रकार आन्दोलनले किसानहरूको मनोवललाई बढायो भने शोषकहरू रिसले चुरचुर भए र थानामा पुलिस र सबै सामन्तहरू आपसमा छलफल गर्न थाले र किसान विरोधी प्रतिक्रियावादी साँठ-गाँठमा लाग्न थाले ।

वर्ग संघर्षको नयाँ चरण :

शोषक विरोधी कामको सिलसिलामा वाराको शितलपुर गाउँको रमाकान्त मिश्रलाई स्थानीय सामन्तले हात हाल्यो । शोषक वर्गको यो ठुलो अपराध थियो किसान जनता र क्रान्तिकारीहरूका निम्ति यो एक हाँक थियो । पार्टीले यो निर्णय गऱ्यो कि जुन ठाउँमा साथिमाथि अपराध गरेका थिए, त्यही ठाउँमा संघर्षलाई तलसम्मै लेजानु पर्छ । पार्टीको निर्णयले शितलपुर किसान संगठनको बल बढ्यो । बदलाको भावना प्रत्येक किसानमा खचाखच भरिएको थियो । बस, के थियो ? शितलपुरका तमाम किसान मुक्का उठाएर उठे । लट्ठी र भालाले सुसज्जित भए र शोषक अपराधी महन्त माथि धावा बोले । किसानहरूले बदला लिए । उचित सजाय दिएपछि त्यस कुकुरलाई गिरफ्तार गरेर किसानहरूको अफिसमा ल्याएर थुने । २४ घण्टासम्म किसानहरूको बन्दी बनेको अपराधी कुकुर छट्पटिन लाग्यो । महन्तका मतियार दलालको उजुर सुनेर पुलिसहरू छुटाउन आए । तर किसानहरूजुर्मुरिएर उठे किसानहरूको हुँकार सुन्नासाथै सामन्तको मतियार दलालहरूपुच्छर लुकाउँदै ज्यान जोगाएर भागे किसानहरूको एकता र बलको झल्को पाए ।

अञ्चलाधिश कहाँ सामन्तहरूले उजुर गरे । हल्ला गरियो कि किसानहरू ६ सरकार बनाउँदैछन् । वास्तवमा किसानहरूआफ्नो शोषित जनताको सरकार बनाउन चाहन्थे । संघर्ष बाँकी नै थियो सामन्तहरु जिल्लामा शान्ति व्यवस्थाका अभावको रुवाबासी गर्न थाले । कमरेड माथि हात हाल्ने जस्ता अपराध गर्ने लुते कुकुर महन्तको लास वेपत्ता गरेको उजुर गरियो ।

रातको १२ बजेको थियो । किसानहरूमस्त निद्रामा थिए । जिल्लामा शान्ति सुरक्षाको निहुँले शोषक सरकारले १ सय ५० जवान सशस्त्र पुलिस पठाएर गुप्त रुपले गाउँ घेऱ्यो । पहरा बसेका ५-६ जना किसान साथीहरू गिर□तार गरे । बन्दी बनाइएको बदमास चुसाहा महन्ते पुलिसले लुटेर लग्यो कमरेडको गिर□तारीको खबरले गाउँका किसानहरू गोली झैं हानिदै बाहिर निस्के । महिला किसानहरू पनि संघर्षको मैदानमा अगाडि बढे । शोषक वर्गका दलाल अपराधी पुलिसमाथि बहादुरीपूर्वक हमला गरे ढुँगा बर्साए जमेर मुठभेड भयो । दुबैतिर थुपै संख्यामा घाइते भए ।कमरेड सुर्य यादव, कामरेड सुदर्शन बैरागी, कालीप्रसाद नेपाली, आदि साथीहरूगिर□तार भएर रातारात सुरक्षा कानुनअर्न्तगत जेलमा बन्दी बनाइए । तिनीहरू

तीन महिना सम्म जेलमा थुनिए तर गाउँमा संघर्ष चललिरहेको थियो ।

सामाजिक वहिष्कार या हड्ताल :

सरकार र शोषक वर्गले पुलिस र बन्दुकबाट किसानहरूलाई दबाउने बाटो लियो किसान जनताले पनि जनताको बलले नै संघर्षलाई अगाडि लैजाने विचार गऱ्यो । शोषक वर्गको हतियार पुलिस र बन्दुक थियो भने जनताको हतियार जनसमुदाय नै थियो । शोषक र सरकार आ□नै ढंगले लड्छ,जनता आ□नै ढंगले पार्टी र किसान संगठनले हली, गोठालो लुहार, कामी, कर्मी, धोवी, हजाम, नाउ आदि सबै कामदार वर्गलाई संगठित गरेर वर्ग दुश्मन महन्तको घरमा काम गर्न जान बन्द गर्न आव्हान गऱ्यो । पार्टीको आव्हानमा हली, गोठालो, कामी, धोवी, नाउँ सबै कामदार जनता शोषक कहाँ काममाजान छोडे । त्यो एक प्रकारको 'सामाजिक वहिष्कार या हड्ताल थियो ।

पार्टीको माग थियो जबसम्म गिर□तार साथीहरू छोड्दैनन् शोषक महन्तको विरुद्ध सामाजिकवहिष्कार पनि चालु रहन्छ । सबै सामन्त र जमिन्दारहरू मिलेर त्यस संघर्षलाई दवाउन फेरी पुलिस कै उपयोग गर्न कोशिष गरे । पहिलो कार्य, किसानहरूपुलिसहरूलाई सम्झाउँथे कि पुलिसहरूपनि किसानहरूकै छोराछोरी हुन् । वर्गीय दृष्टिले तिनीहरूपनि किसान र कामदार वर्गका हुन् पुलिसका आमाबाबुलाई पनि आ-आ□नो गाउँमा त्यस्ता सामन्त र जमिन्दारहरूले यहाँ जस्तै किसानहरूलाई सताई रहकै हुन्छन ।दोस्रो कार्य, पुलिस भित्र पनि ठूलो र सानो वर्गभेद छ भनेर सम्झाइन्थ्यो । यी कदमले पुलिसहरूमा भएको किसान विरोधी भावना कम भएर गयो । किसान संघर्ष प्रति पुलिसहरूको पुरानो दृष्टिकोण बदलियो । पुलिसमा उजुर लिएर आउने, घुस खुवाउन आउने र जासुसी गर्नेहरूले नाम गुप्त रुपले किसानहरूलाई बताएर मद्दत गर्न थाले । तेश्रो काम हो, पुलिस अफिस र थानामाथि किसानको उल्टो जासुसी थाना र पुलिस अफिसमा कोको आउँछन् । के के गर्छन । भन्ने सबै कुराको सुइँको संगठनले पाउँथ्यो । यसले शोषक वर्ग र सरकारको किसानविरोधी गतिविधि र षड्यन्त्र अघिनै थाहा हुन पाउँथ्यो ।

पुलिस बनि निस्कृय भएको र महन्त माथिको नैतिक प्रहारले अरु सामन्त र जमिन्दारहरू झन डराउन थाले । यसले गर्दा चुसाहा महन्त शक्तिहीन भयो । किसानहरूको अगाडि झुक्न वाध्य भयो गिरफतार साथीहरू छोडाउन निवेदन गऱ्यो । अपराधीको हार भयो । किसानहरूको जीत भयो । यसले सामन्त र शोषक वर्गमा फुट भयो ।

वाराको सामाजिक वहिष्कार आन्दोलनको सफलताको असर रौतहट जिल्लामा पऱ्यो । यो २०११ सालको कुरा हो । वारा र रौतहट जिल्लाका किसान संगठनको संयुक्त बैठक बस्यो । बैठकले आन्दोलनको लेखाजोखा गऱ्यो । पहिले साना तिनालाई तारो बनाउने र १०-१५ प्रगन्नाको मुख्य मुख्य सामन्तहरूलाई हान्ने संघर्ष वारा र पर्सामा एकै पटक नगरेर पालैपालो गर्ने, एक जिल्लाको अर्को जिल्लालाई मद्दत पुऱ्याउँने र समर्थन गर्ने ।

रौतहटमा सबभन्दा पहिलो परोह्ना प्रगन्नाको इनरवारी मौजामा सामाजिक वहिष्कार गर्ने निधो भयो । जदोलाल अग्रहनी बनिया त्यहाँको सबभन्दा खुँखार चुसाह अत्यचारी थियो वर्ग शत्रु जदोलाल बनियाको विरोधमा हड्ताल सुरु भयो तारा थियो '६ सेर बनिहारी गरिब के दो' खेतमा काम गर्ने मजदुरहरूलाई त्यसबेला एक डेढ सेरदेखि तीन सेरसम्म मात्रै धान ज्याला दिइन्थ्यो । १ मन कर्जा दिदा डेढ मन व्याज लिइन्थ्यो । यसकारण किसानहरूले नारा दिए ('६ सेर ज्याला गरिबलाई देउ मनको ९ सेर व्याजमा ऋण देउ ।'

तर शोषकहरूलाई थाहा भैसकेको थियो आपसमा मद्दत गरिएन भने वाराको महन्त झुके जस्तै झुक्नु पर्नेछ । यसकारण शोषकहरू शोषककै समर्थनमा गए । हली, गोठालो, कर्मी, धोवी, कामी, नाउ सबैलाई शोषकहरूले फकाई फुलाई गर्न थाले । डर धम्की देखाए । भारतबाट मजदुरहरू ल्याए । सीमा इलाकमा वर्गीय चेतना र संगठन परिपक्व नहुँदा हड्ताल २ दिन भित्रै भंग भयो ।

बीचैमा टुटेको यस संघर्षले पार्टी किसानहरूलाई नयाँ शिक्षा दियो पार्टी जिल्ला कमिटिले निर्णय गऱ्यो । कि हड्ताल तोड्ने दलालमाथि झन् चर्को सजाँय दिइने छ । शोषकहरूको लठैत । गुण्डाहरूसँग लड्न किसान स्वयंसेवकहरू संघर्ष नटुङ्गिन्जेल इनरवारी मै बस्ने निर्णय लिइयो यो एक जुझारूनिर्णयथियो । निर्णयले किसानहरूको लड्ने भावनालाई अझ माथि उठाइदियो ।

तर पार्टीले लोकमत आफ्नो पक्षमा लिन शोषक वर्गको अत्यचारलाई उदङ्गगाईदिने नीतिलाई छोडेन । ठूला आमसभाका आयोजना गरियो आमसभा भंग गर्न शोषकहरूका दलालहरूले अडंगा मच्चाए । गडवड गरे किसानहरूले ती वर्ग शत्रुका दलालहरूलाई चेतावनी दिए । कमजोर दलालहरूपुच्छर लुकाएर भागे र तर जिद्दी भई बस्ने शोषकका पिछलग्गु कुकुरहरूलाई किसान जनताले सजाँय दिए । लात, मुक्का घुस्सी र चपेटले दण्ड दिए दुईघण्टासम्म किसानहरू र शोषकवर्गका दलालहरूका बीच लाठी र मुक्काको हानाहाना भयो । आखिर प्रतिक्रियावादी शक्तिको हार भयो । यो निश्चित प्राय कुरो थियो । पुलिस शोषकको पक्षमा हस्तक्षेप गर्ने ताकमा थियो । किसानहरूलाई गिर□तार गर्न निहुँ खोज्दै थियो । तर हजारौं हजार किसानहरूको जोस र एकताको अगाडि अपराधी वर्गको केही चलेन । आभसभा भएरै छोड्यो । आमसभामा पार्टीले घोषणा गऱ्यो कि इनरवारीको हड्ताल र सामाजिक वहिष्कार फेरी चालु राखिने छ।

यो घोषणाले शोषक वर्गहरू फेरी छटपटिन थाले गुहार मागे । किसानहरूमा नयाँ जोस र विश्वास भरिएको थियो । हड्ताल ४ दिनसम्म विजयपूर्वक अगाडि बढ्यो । प्रशासन र शोषक वर्गको मेच हल्लिन थाल्यो । हल्ला मच्चिन थाल्यो । अब यहाँ सरकारको कानुन चल्दैन त्यहाँ किसानहरूको सरकार चल्छ । पार्टीको आदेश पालन हुन्छ। अनि के थियो ? पाँचौ दिनमा शोषक वर्ग वहुला कुकुर झैं पुलिस लिएर इनरवारीको धर्तीमा मार्च गर्न पुग्यो तर किसानहरू शासक र शोषक वर्गको अगाडि झुकेन । हजारौं हजार किसानहरू एक भएर उठे । शोषक वर्गको पलिस माथि घेरा हाले परिस्थिति डरलाग्दो थियो किसानहरूमा लड्ने भावना र साहस थियो । आ□नो वर्गीय हितको निम्ति तिनीहरूको पछाडि पार्टी र जनता थियो तिनीहरूको लडाइँ न्यायको थियो । शोषकहरूको पक्षमा पुलिस, सिपाही बन्दुक, जेल र नेल बाहेक केही थिएन । पुलिस र सिपाहीमा किसानसँग लड्ने उत्साह थिएन । तिनीहरुलाई थाहा थियो कि किसानहरूको विरुद्धको अन्यायको लडाई हो । संघर्ष बढ्दै जाँदा मागहरूपनि बढ्दै गए । हड्ताल लगभग एक वर्षसम्म चल्यो । त्यस बीचमा शोषकहरूखेतमा आफै काम गर्न थाले । वाली काटे तर रोपाई गर्न सकेनन् । पछि धान समेत काट्न सकेनन् । धान काट्ने धनीहरूको हातमा रगत बग्न थाल्यो भारतबाट पनि मजदुरहरू ल्याउन सकेनन् । शोषक कहाँ भिखारी दुसाद भन्ने एक कमारा पनि थियो उसको बाबु चैन हजारा दुसाद पनि पहिले त्यसकहाँ बाँधा थियो । किसानहरूले त्यस कमारा भिखारी दुसादलाई मुक्त गरिदिए

र उनीपछि बालचन्द्रपुर प्रगन्नामा गएर बसे । किसान आन्दोलनबाट दास मुक्तिको यो एक उदाहरण थियो ।

आखिर पुलिस र हाकिमहरू किसानहरूको अगाडि झुक्नु पऱ्यो । माग पुरा गरिदिने कबुल गर्नु पऱ्यो । किसानहरूको माग अगाडि बढ्यो । एक मन धानको एक पसेरी मात्रै (५ सेर व्याज होस् पुलिस हाकिमहरू सामन्त र शोषकहरूको छलफल भयो । समान्तहरूले किसानहरूको माग स्वीकार गरे विजय किसान जनताको भयो ।

किसान स्वयंसेवा र लोकसेवाका कार्यहरू :

शोषकहरूले डेढा व्याज लिन स्वीकार गर्नासाथ त्यसको असर सम्पूर्ण जिल्लाका किसानहरूमा पऱ्यो । साथै यो प्रभाव भारतको सीमा इलाकामा पनि पर्न गयो । भारतीय किसानहरूले आफ्नो भारतीय शोषकहरूको विरोधमा टाउँको उठाउन थाले । डेढा व्याज र अनेक प्रकारको शोषणको विरोध गर्न थाले यसले गर्दा भारतीय शोषकहरूको मीठो निद्रा खबबलिन गयो । नेपाली शोषकहरूसँग अपराधी साँठगाँठ गरेर नेपालको किसान आन्दोलन दबाउन अनेक तरहले मद्दत गर्न थाले । धेरै भारतीय शोषकहरूको जग्गा नेपाली इलाकाभित्र पनि थियो तिनीहरूनेपाली किसानहरूलाई चुसेर सबै सम्पत्ति भारतमा लगेर थुपार्थे । तिनीहरू भारतीय किसान जनतालाई पनि निमर्म शोषण गर्दथे । तिनीहरूदुबै देशका नागरिक बनेर चमेरे नीति अपनाएका थिए । लुकी चोरी सीमा व्यापारमा तिनीहरूको मुख्य हात हुन्थे । त्यस्तै अनकौ भ्रष्ट र अपराधी कार्यमा मुख्य ठेकेदार हुन्छन् । तिनीहरूनेपाली र भारतीय किसान जनताका साझा दुश्मन हुन्। ती दुस्मन र नेपाली सामन्तहरू एकभई जिल्लामा शान्ति सुरक्षा भएन भनेर हल्ला गर्न थाले अञ्चलाधीश अफिस विरगञ्जमा गएर किसानहरूलाई नियन्त्रण गर्न माग गरे । रुवावासीको नक्कल गरे ।किसानहरूलाई नियन्त्रण गरिएन भने हामी भारतमा गएर बस्छौं भन्ने धम्की दिए । ज्युधनको सुरक्षा भएन भनेर धर्ना दिए ।

तर किसानहरूमा एकताको भावना कहिले नगएको जस्तो अभूतपूर्व रुपमा जागृत हुँदै थियो व्याज कम गर्न आन्दोलन चर्किंदै गइरहेको थियो । गाउँ-गाउँमा सामन्तहरूसँग भिडन्त चल्न थाल्यो । सामन्ती गुण्डा, लठैतहरू र चोर डाकुहरूसँग जुझ्न पार्टीले ४-५ सय स्वयंमसेवकहरूतयार गऱ्यो । स्वयंम सेवकहरूले रातो टोपी लगाउँथे र टोपी र कमेजको खल्तिमा हँसिया हतौडा भएको व्याज(चिन्ह) हुन्थ्यो । जसमा पार्टी अफिसको छाप लागेको हुन्थ्यो । किसान स्वयंसेवकहरू निम्न लिखित काम गर्थे ।-

१.सामन्त र शोषकहरूसँगको भिडन्तमा भाग लिन्थे । यदि वाराको सामन्तसँग लड्नु पऱ्यो भने रौतहटका स्वयंसेवकहरू जान्थे र रौतहटका सामन्तहरूसँग लड्न वाराका स्वयंमसेवकहरू जान्थे । त्यस्तै एक ठाउँका स्वयंमसेवक अर्को गाउँको संघर्षमा हिस्सा लिन्थे ।

२. हाट, बजार, मेला र धाममा शान्ति सुरक्षाको प्रबन्ध गर्ने ।

३. हाट, बजार र शहरमा समेत लेनदेन र तौलको रेखदेख गर्ने ।

४. हराएका यात्रुहरू, केटाकेटी र घाइतेहरूको सुरक्षा र उपचार गर्ने ।

५. पुलिस, जाली, फटाह, गुण्डा, ठग, बगलीमारा र चोरहरू माथि निगरानी राख्थे ।

किसानहरू स्वयंमसेवकहरूको यस लोक हितकारी कार्यले शोषकहरूबाट किसानसंघर्षको विरोधमा गरिएको प्रचार र भ्रमहरूहट्न थाल्यो पुलिस र प्रशासनबाट आतंकित जनता किसान अफिसमा गएर न्याय माग्थे र उजुर गर्थे । पार्टी किसान संगठन प्रति जनताको आस्था बढ्दै गयो । समाजमा किसान कार्यकर्ताको प्रतिष्ठा बढ्यो । सामन्त र शोषक वर्गको आफ्ना स्वार्थ सिद्धिको निम्ति छरेका जातिभेदको विष सेलाएर गयो । हिन्दु, मुसलमान र ठूलो जात, सानो जातको भेदभाव हटेर शोषक र शोषित वर्गीय भावना बढ्यो । किसान संगठन, किसान जनतासम्म पुग्थे । किसान जनता पार्टीलाई चन्दा दिन स्वयंम अफिसमा पुग्थे । पार्टीको आर्थिक अवस्था बलियो हुँदै गयो । किसान संघर्षको गहिराइले सरकार झन् सतर्क र आतंकित हुन थाल्यो । संघर्ष रोक्न अनेक जालझेल र छलकपट सुरु गऱ्यो । स्थानीय पार्टीले संघर्षलाई अरु व्यवस्थित रुपले अगाडि बढाउन पार्टी केन्द्रमा मद्दत माग्यो ।

पार्टी नेतृत्व अस्पष्ट :

मजदुर र किसान आन्दोलन जब-जब अगाडि बढ्छ, तब-तब शोषक वर्गले आ□नो स्वार्थ र सम्पत्ति बचाउन नयाँ-नयाँ जालझेल रच्न थाल्दछन् । वर्ग संघर्षलाई नरम बनाउ षड्यन्त्र रच्छन् । पार्टी भित्र सामन्ती तत्वहरू घुसाएर पार्टीको क्रान्तिको नेतृत्वलाई हत्याउछन् । र पार्टीमा फुट ल्याउछन् । पार्टीको क्रान्तिकारी धारलाई मार्छन । वर्ग संघर्षलाई त्याग गरेर सामन्त वर्ग र शोषक वर्गको अगाडि घुँडा टेक्छन् । संसारका सबै मजदुर र किसान आन्दोलनमा धोखेवाजहरूले यस्तै गरी आएका छन् ।

वारा, रौतहट पार्टीको अनुरोधलाई पार्टीको केन्द्रीय नेतृत्वले त्यो किसान आन्दोलनलाई कार्यकर्ताहरूको 'उग्रवादी गतिविधि' भनेर निन्दा गऱ्यो । अरू जिल्लामा यस्तो किसान आन्दोलन नभएकोमा नेतृत्व गुट सन्तोषको सास फेर्दथ्यो । 'शोषकहरूको 'हाँ मा हाँ मिलाउँथ्यो । तर अगाडि बढी सकेको आन्दोलनलाई खास निश्चित दिशा दिन पार्टी नेतृत्व असमर्थ रहयो । तर वारा पार्टी किसानहरू धोखेवाज नेतृत्वको पछि लागेनन् । आफ्नो किसान संघर्षको झण्डालाई माथि उचाल्दै अगाडि बढे । हजारौं हजार किसानहरू संघर्षको झण्डा मुनि आइरहेका थिए । विना पर्चाले हजारौ हजार किसानहरूको आमसभा हुन सक्ने किसान आन्दोलन देखियो । इतिहासको पाँग्रा रोक्ने खोज्ने धोखेवाज नेताहरूलाई थाहा थिएन कि इतिहास कति क्रुर हुन्छ । संघर्ष अगाडि बढ्दै गयो । आज थाहा हुँदैछ कि किसान आन्दोलनलाई धोखा दिने विश्वासघाती नेताहरू स्वयंम इतिहासले फोहर फयाक्ने नालीमा फालिएका छन् । ती पुराना धोखेवाज नेताहरू मध्ये केही विदेशी 'हस्तक्षेप रोक्ने' र 'राष्ट्रिय एकताको'नाममा समान्तवादको पक्षमा वकालत गर्दैछन् । केही चाहिँ 'गणतन्त्र' र प्रजातान्त्रिक एकताको नाममा पुँजिवादी शक्तिको विषालु प्रभावलाई कम मूल्याङ्कन गर्दैछन् । यी दुई पक्षले किसान आन्दोलनलाई अगाढि बढाउन र नेतृत्व प्रदान गर्न सकेनन् । तर व्यापक किसान जनता क्रान्ति चाहन्थे । यसकारण स्थानीय नेतृत्वले किसान र जनताको खुट्टामै भर गरेर संघर्ष अगाडि बढाए ।

कमरेडनारायण प्रसाद मानन्धर र नीर प्रसाद उपाध्यय (विरगञ्ज)लाई सरकारले गिर□तार गऱ्यो । कामरेडहरूलाई रौतहटकै महमदपुर गाउँको एक ठूलो शोषकको घरमा राख्यो । किसानहरू शोषक राम चरित्र यादवलाई घृणा गर्थे । गिर□तारीको समाचार सुन्नासाथ हजारौं हजार किसानहरूमहमदपुरमा भेला भए र चुसाह राम चरित्र यादवको घर घेरे । गिर□तार कामरेडहरू छोड्न माग गरे । तर पुलिसहरू गिर□तार कमरेडहरू छोड्न राजी भएनन् । क्रान्तिकारी किसानहरूले शत्रुहरूको अगाडि झुक्न चाहेनन् । वर्ग दुश्मन रामचरित्र यादवको

घरको चारैतिर पराल थुपारेर घरा बनाएर साथिहरू नछोडे । आगो लगाई दिने चेतावनी दिए र वर्ग दुश्मनसँग गिर□तार कमरेडहरू छोड्न बाहेक अरू उपाय थिएन । किसानहरूको अगाडि वर्ग शत्रु र उसको तावेदारी गर्ने पुलिसहरूझुक्नु पऱ्यो । गिर□तार साथीहरू छोडिए । जीत किसान जनताको भयो ।

जाली तमसुक च्यात्ने आन्दोलन :

जेष्ठको महिना थियो । वारा, सर्लाही र रौतहटका किसानहरू एक थिए । गौरमा किसान ऱ्याली-प्रदर्शन) थियो । ऱ्यालीमा हजारौं हजार किसानहरू सामेल भए । 'जाली तमसुक रद्द गर' 'जाली फटाहलाई दण्ड देऊ' 'गिर□तार साथीहरू छोड''वारेन्ट भएका किसान कार्यकर्ताहरूको वारेन्ट रद्द गर । गिर□तार साथीहरू छोडी दे' 'मननवाब्याज लागु गर' 'एक मन धान ऋण लिएका एक पसेरी मात्र ब्याज होस्' (पहिले त्यसको डेढमन ब्याज थियो) 'मोहियानी हक कायम गर'(बटैया खेतीमा मोहियानी हक थिएन) 'पर्ति मजदुरहरूलाई ४ सेर धान देऊ' (पहिले खेतीहर किसानको ज्याला डेढ सेर मात्र थियो ।) 'जमिन जोत्नेलाई देऊ'

'कम्युनिष्ट पार्टी माथिको प्रतिबन्ध रद्द गर' आदि नाराहरू लगाए । किसान ऱ्यालीमा किसानहरूको शक्ति देखेर शोषक वर्गको नोकर बडाहाकिम काम्न थाल्यो । किसानहरूको माग पुरा गर्ने कबुल गऱ्यो । तर किसानहरू शोषक वर्गको बचन माथि विश्वास राख्दैनथे । यसकारण गोश्वराबाटै मननवा ब्याज लागु गर्न, जनौरी, हनौरी छोड्न, मोहियानी हक दिन, पुरानो खाएन नलिन, जाली फटाह रोक्न, जिल्ला चौकी र सम्बन्धित ठाउँहरूमा पुर्जि पठाउन लगाए ।

यो किसान संघर्षको ठूलो विजय थियो तर कुकुर आफ्नो चपाएको हाड छोड्न चाहँदैन । त्यस्तै शोषक, सामन्त र जमिन्दारहरू आ□नो शोषण आफ्नो इच्छाले छोड्न तयार थिएनन् । सिधा साधा किसानहरूलाई बोलाउँदै फकाउँदै फुलाउँदै पुरानो तमसुकहरूर्ला नयाँ बनाउन थाले । वर्ग शत्रुहरूको यो जालसाजीको रिपोर्ट जिल्ला कमिटीमा पुग्यो । अपराधीहरूको नयाँ षडयन्त्रलाई असफल पार्न पार्टीले किसानहरूलाई आव्हान गऱ्यो । किसानहरूले शोषकहरूको भरमा धावा बोल्न थाले । जाली र नक्कली तमसुक जबरजस्ती च्यात्न थाले । यो तमसुक च्यात्ने आन्दोलन वारा, रोतहट र सर्लाही सम्म व्यापक भयो । किसानहरू संघर्षको आगोमा हामफाले वारा, रौतहट र सर्लाही संघर्षको आगोले रातो भयो । हरेक गाउँका किसानहरू संगठित हुन्थे । सामन्तको घरमा आगो जस्तै हुरिन्थे सबै जाली र नक्कली तमसुक सुपुर्द गर्न आदेश गद्दीबाट समातेर भुइमा पछार्थे लातीले कुल्चेर राख्थे कागजाग जफत गर्दै र नक्कली तमसुक च्यात्थे र आगो लगाई दिन्थे । हरेक गाउँमा १०-२० शोषक सामन्त र जमिन्दारलाई किसानहरूले तिनीहरूको गद्दीबाट खसाल्दै शोषक वर्गको सबै इज्जतलाई धुलोमा मिलाई दिए तिनीहरूको धाकलाई किसानहरूले आ□नो पैतला मुनि कुल्चिदिए ।

ती दिनहरू वर्ग संघर्षका गौरवपुर्ण दिनहरू थिए । हरेक गाउँ ठाउँको मुठभेडमा रगतका छिटाहरूले संघर्षलाई अझ जोशिलो बनाई दिन्थे । वर्ग शत्रुको रगत बगेको देखेर किसानहरूझन उत्साहित हुन्थे । विजयको जोशले संघर्षलाई अझै अगाडि बढाउन संकल्पगर्थे । सामन्तको घरमा आगो लाग्यो किसान जनतालाई चुसेर ऐस आराम गर्न बनेको घर र सामान जलेर भष्म भए । वर्ग संघर्ष नयाँ उचाइमा थियो किसान कार्य कर्ताहरूमा उत्साह बढ्दै गयो । वर्ग शत्रुको क्याम्पमा हाहाकार मच्चियो ।

आखिर सामन्त सरकार फेरी आ□नो कसाईको रुपमा प्रकट भई हाल्यो । हरेक गाउँबाट दश बाऱ्ह जवान किसान कार्यकर्ता गिर□तार गरिए । तर संघर्ष भने रोकिएन । रौतहट पूर्वी वारा र पश्चिम सर्लाहीको सम्पूर्ण जस्तो जाली तमसुक च्यातियो । आन्दोलन १७ औं दिनमा चालरहेको थियो । सामन्त र दलालहरूगिर□तार गरेर राखिएका थिए ती वर्ग शत्रुहरूलाई किसानहरूले कुकुरहरूलाई बाँधे जस्तै बाँधेर लडाई राखेका थिए ।

अचानक शत्रुका १ सय ५० पुलिस र गुण्डाहरूले गाउँमा धावा बोले सशस्त्र पुलिस र गुण्डाको यस धावामा नेपाली र भारतीय पुलिस र गुण्डाहरूको कालो गठवन्धन थियो । दुबै देशका शोषक वर्ग किसान आन्दोलन दबाउन एक थिए र वाराका कमरेड, इन्द्रदेव प्रसाद-पिष्टर), बद्रीदास वैरगी र रौतहटका अरू पनि कमरेडहरू गिर□तार गरिए ।

आ□नो कामरेडहरूको गिर□तारीले किसानहरूलाई फेरी रिस उठ्यो । सबै जुरमुरिएर उठे । घटनास्थलमा दौडे । संघर्ष गर्ने पतिज्ञा गरे । प्रतिक्रियावादी पुलिसहरूलाई किसान जनताले घेरे आ□नो साथीहरूको छुटकाराको माग गरे । भिडन्त भयो । दुबैतिर मानिसहरू घाइते भए । सामन्ती सरकार यस कालो करतुतको दिन विस्तारै अंध्यारो हुन थाल्यो । झमक्क साँझ पऱ्यो । लाठी चार्ज गरियो । गोली चलायो ।

किसान स्वयंसेवकहरू पनि तयार भए शत्रुहरू जनताले घेरिएका थिए । तिनीहरूको अगाडि खाली दुईवटा विकल्प थियो पहिलो चाहिँ ज्यान फाल्नु अर्को सम्झौता गरेर गिर□तार साथीहरू छुटाउने । तिनीहरूदोस्रो बाटो रोज्न वाध्य भए । थरथर कापेर वर्ग शत्रुका दलालहरूले सम्झौताको भिक्षा मागे। गिर□तार साथहरू छोडी दिए र किसानहरूको अगाडि घुँडा टेकेर भागे र वाराका किसानहरूको क्रान्तिकारी भावना अब एक पाइला अगाडि बढ्यो ।

जमिन्दार माथि आर्थिक प्रहार :

२०११ सालमा किसान संघर्ष फेरी नयाँ जोस लिएर अगाडि बढ्यो अनुभवले देखाई दिएको थियो कि जमिन्दार वर्ग माथि आर्थिक प्रहार नगरिकन किसान वर्गलाई आर्थिक लाभ हुँदैन राजनैतिक चेतना कमजोर भएको इलाकामा आर्थिक नारा र लाभ नभइकन किसान आन्दोलन अगाडि बढाउन मुश्किल हुन्छ । यसकारण रोतहट र वाराको पार्टीले अब जमिन्दार वर्गमाथि आर्थिक प्रहार गर्ने निर्णय गऱ्यो । आर्थिक संघर्षले किसान संगठनलाई मजबुत बनाउँथ्यो किसानहरूमा वर्गीय चेतना बढ्थ्यो ।

आर्थिक प्रहारमा 'मद्दत भकारी'को माथि थियो जमिन्दार वर्गले आ□नो खाना खर्च भन्दा बढी भएको अन्न मध्ये मनको २ सेरको दरल मद्दत गर्ने माग गऱ्यो । 'यस मद्दत भकारी' ले संगठन र गाउँको स्कुल, अनाथालय र लोककल्याणको काम गर्ने योजना थियो । मननवा ब्याजलाई पूर्ण रुपले लागु गर्न, बटैयामा मोहियानी हकको निम्ति संघर्ष गर्ने पार्टीले नारा दियो । ती नाराहरूकिसानहरूको मुटुमा गएर बिझ्यो । सबै किसानहरूफेरी एकगठ भए । संघर्षको लागि तयारी भयो सर्वप्रथम वाराको विष्णुपुर गाउँमा किसानहरूले संघर्षको झण्डालाई बोके । जमिन्दार वर्गले किसानहरूको अगाडि आत्मसमर्पण गरे। किसानहरूको विजय भयो ।

गडहलको लडाई :

२०११ सालको माघ महिना थियो । जमिन्दार हृदयनारायण साह तेली वाराको एक खुँखार चुसाह थियो । किसानहरूले उसको घरमा धावा बोले । उसले किसानहरूको अगाडि आत्मसपर्मण गऱ्यो । 'मद्दत भकारी' मननवा ब्याज र बटैयामा मोहियानी हक दिने मञ्जुर गऱ्यो । यो कुरा जिल्लामा आधी जस्तै फैलियो

सबै जमिन्दार र शोषकहरूलाई पाइलो मुनि जमिन खुस्केको अनुभव भयो । जिल्लाका सबै जमिन्दार र सामन्तहरूगुप्त रुपमा भेला भए । किसानहरूले माग गर्नासाथै आ□नो धर्ती खुस्कने कुरो छलफल गरे । रोए कराएर सरकारसँग हारगुहार मागे कि किसान आन्दोलन दबाउन २६ हजार रुपैयाँ असुले र प्रशासन र पुलिसलाई घुस दिए । बन्द कोठामा किसान विरोधी प्रतिक्रियावादी षड्यन्त्र रचे ।

रातको १२ बजिरहेको थियो । भयंकर अन्धकार थियो । प्रतिक्रियावादीहरूको पाल्तु कुकुर सशस्त्र दल जनताको गाउँमा चुपचाप घुस्यो । घेरीयो । र पार्टी कामरेडहरूलाई गिर□तार गऱ्यो । गिर□तार हुनेमा कमरेड मधुसिं पनि थिए । आफ्ना कमरेडहरू गिर□तार भएको खबरले किसानहरू गोली जस्तै हान्निदै आए र पुलिस दस्तालाई घेरे । किसान जनताको घेरा पूरा ६ दिन सम्म चल्यो उक्त पुलिसहरू भोकले लखतरान भए किसानहरूले शत्रुलाई धरापमा पार्ने विचारले सातौं दिनमा घेरा दिन छोडिदिए ।

कालो शक्तिका पाल्तु कुकुरहरूले कमरेड मधु सिंहलाई जीपमा हालेर नरही भन्ने गाउँतिर लगे नरही गाउँ किसान संगठनको गढ थियो । घेरा छोड्नुको मुख्य उद्देश्य शत्रुलाई आ□नो गुफाबाट निकाल्नु र बीचबाटोमा हमला गर्नु थियो । बीचबाटोमा महिला किसानहरूले जीपलाई घेरे मधुसिंहलाई मुक्त गर्न हमला गरे । अरू पनि धेरे किसानहरू आई पुगे । संघर्ष भयो । कालो शक्ति माथि ढुंगा र मुढाको वर्षा भयो । पुलिसहरु थुप्रै संख्यामा घाइते भए । जीप क्षतिग्रष्त भयो र । चारैतिर किसान जनताको घेराले शत्रुपक्ष आत्तियो ।

बन्द कोठाभित्र थुनिएर मार खाने कुकुर तर्सन्छ र बहुला भएर आक्रणमा गर्न खोज्छ । यो पशुहरूको स्वभाव हो । किसान जनताको क्रान्तिकारी घेराबाट फुत्केर भाग्ने ती जमिन्दार र शोषक वर्गका पक्षपातीहरूले लाठी चार्ज गरे । तर क्रान्तिकारी किसानहरूपछि हटेनन् । आखिर कुकुरले रगत चाट्न बानी कहाँ छोड्छन् ? शोषक वर्गका आदेश अनुसार गोली चलायो यस अपारपूर्ण कार्यले किसानहरूझन् उत्तेजित भए । गोलीको आवाज दिएर किसानहरूलाई तर्साउन खोजेका थिए । चेतावनी र धम्किले तह लगाउन अन्तिम दाउ खेले तर तिनीहरूलाई थाहा थिए कि क्रान्तिकारी जनता धम्कि र गोलीदेखि डराउँदैनन् । मृत्युदेखि पछि हट्दैनन् । कमरेड मुखलाल महत्तो शत्रुको अपराधलाई घृणा गर्नुहुन्थ्यो । वहाँको वर्गीय भावना खचाखच भरिएको थियो । क्रान्तिप्रति वहाँको विश्वास अटल थियो शत्रुको डर र धम्कीको अगाडि नझुक्ने वहाँको गुण थियो । शत्रुको अक्षम्य अपराध देखि वहाँ खुब रिसाउन भयो । बाघ जस्तो हुत्तिएर वहाँ शत्रु माथि हमला गर्न पुग्नु भयो । तर शोषक वर्गका गोलीबाट शहीद हुनु भयो । कमरेडहरू घाइते भए । थुप्रै किसान कार्यकर्ता गिर□तार गरिए र ६-६ महिना जेलमा थुनिए ।

वारामा किसानहरूको यो एक बीरतापूर्ण संघर्ष थियो गडहलको यस लडाइले शत्रु कति क्रुर हुन्छ भन्ने कुरा वाराका किसानहरूलाईप्रष्ट भयो ।

कांग्रेससँग मुठभेड :

२०१४ सालको कुरा हो पार्टीको नारा र गतिविधिले वारा जिल्लाका जनता पार्टीप्रति राम्रो भक्ति राख्दथे यसकारण पहिलो थाहा नपाएर काँग्रेस भएका मानिसहरूपनि कम्युनिष्ट पार्टीमा र किसान संगठनको समर्थनमा आए । बनौली गाउँमा कांग्रेस पार्टी नाउ मात्रको पार्टी थियो र त्यसले जनताको समर्थन पटक्कै पाउनको सकेको थिएन । यसले गर्दा काँग्रेस शोषक र सामन्तहरूको पार्टी पऱ्यो ।

आफ्नो स्वार्थ र शोषणलाई दिगो राख्न बनौलीका काँग्रेस नेता मुक्तिनारायण यादवले किसानहरूलाई अनेक मुद्दामा फसाउने षड्यन्त्र गर्दै थियो । जिल्लाका सामन्त जमिन्दारहरूसँग मिलेर किसान विरोधी अपराधहरु गरिरहन्थ्यो र उसले पार्टी अफिसमा आगो लगाई दिएको थियो । तर किसान जनताको आँखाबाट यस्ता अपराधीहरू बच्न सक्ने थिएनन् । त्यो काँग्रेसी गुण्डा किसानहरूद्वारा गिर□तार गरियो । आइन्दा किसान विरोधी र पार्टी विरोधी गतिविधि नगर्ने कवुल गरेपछि किसानहरूले त्यसलाई छोडी दिए ।

किसानहरूले गाउँमा सडक बनाए । सडक बनाउँदा धनीहरूको जग्गा पर्नु स्वभाविक थियो । काँग्रेसहरू धनी थिए, शोषक थिए र सामन्त र जमिन्दार थिए । बाटो बनाउने कामको विरोध काँग्रेसहरूले गरे बाटो बनाई रहेका ठाउँमा आएर रोक्ने दुष्प्रयास गरेर किसानहरूले तिनीहरूसँग 'जस्तालाई तस्तै'को संघर्ष गरेर पराजित गरिदिए ।

किसानहरूले बटैयामा मोहियानी हक देउ र मननवा लागु गर भन्ने माग गरे । गाउँका किसानहरू संगठितभए तर शोषक र सामन्तहरूको दलाली गरेर काँग्रस कार्यकर्ताहरूले किसानहरूको विरोध गरे किसानहरूपछि हट्ने कुरै थिएन वर्ग शत्रुको पक्ष लिने प्रतिक्रियावादीसँग टिकेर संघर्ष गरे काँग्रेसी प्रतिक्रियावादीहरूमैदान छोडेर भागे । यो संघर्ष फैलिदै गयो रौतहटमा पथरा काण्ड भएको थियो । दुबै जिल्लामा संयुक्त संघर्ष भयो । शोषक वर्गले जालसाजी गऱ्यो । रौतहटको पथरा काण्डमा हाजिर भएका भनेर वाराका १० जवान कमरेडहरू माथि मुद्दा चलायो । कमरेड देवनारायण लगायत १० जवानसाथिहरूगिर□तार गरे र जेल सजाँय दिइए । तर किसानहरूले आ□नो संघर्षलाई चालु नै राखे ।

वारा र रौतहट जिल्लाको किसान आन्दोलनको समीक्षाः

२००७ साल देखि ०१४ साल सम्म ६ वर्ष बीचको रोतहट र वाराका पार्टी र किसानहरूले 'समानताको संघर्ष' देखि 'जाली तमसुक च्यात्ने आन्दोलन' सम्मको किसान आन्दोलनमा धेरै सफलताहरू प्राप्त गरिसकेका थिए 'रे' र 'जी'को ' समानताको संघर्ष' ले गाउँ-गाउँको जमिन्दार र सामन्त वर्गको पुरानो इज्जत, शान, सौकत, हाँक र धाकलाई धुलोमा मिलाई दिए। वाराको कचरवा, शितलपुर, रौतहटको इनरवारी र महमदपुरका जस्ता घटनाहरूले गाउँको सामन्त र जमिनन्दार वर्गको सत्तालाई उठाएर □याँकी दिएका थिए ।

वारा र रौतहटका पार्टी र किसानहरूले गरेका धेरै किसिमको थुप्रै संघर्ष र मुभेडमा मात्रै आफु सफल सावित गरेर देखाएनन् बरु गडहल, बनौली र पथरा काण्ड जस्ता क्रुर दमनको अगाडि पनि आ□नो झण्डालाई झुकाएनन् । प्रश्न उठ्छ साना ठूला अग्निपरीक्षामा उत्रेर पनि वारा रौतहटका किसान आन्दोलनले पछिसम्म स्थिरता किन लिन सकेन र यो झन् झन् विकास हुनुको सट्टा ह्रास किन भयो? यी प्रश्नको उत्तर, मोटामोटी रुपमा तल दिइन्छ । ती उत्तर पूर्ण र अन्तिम होइनन् ।

१. यी किसान आन्दोलनहरू स्थानीय नेतृत्वमा र स्वयंमस्फूर्त रहे ।
२. आन्दोलन राजनैतिक भन्दा आर्थिक संघर्षमा मात्रै सीमित रह्यो । त्यसले किसानहरूको राजनैतिकस्तरलाई माथि उठाउन सकेनन् ।
३. संघर्ष पूर्णतया पार्टी केन्द्रीय निर्देशनमा नभई स्थानीय पार्टी नेतृत्व र कार्यकर्ताहरूको अगाुवाइमा भएको आन्दोलन राष्ट्रिय रुपमा विकास गर्न सक्ने यसको मुख्य कारण स्थानीय पार्टी नेतृत्व र कार्यकर्ताहरूको । राजनैतिक गंभीरता र अनुभवको कमी थियो जो भयो त्यो पनि सफल मान्नु पर्छ ।

४. केन्द्रीय पार्टी नेतृत्वले आन्दोलनलाई अगाडि बढाउन नसकेको मात्र होइन, झन, निन्दा गरेर किसान संघर्षलाई घचेटी दियो । केन्द्रको त्यसकार्यले शोषक वर्गलाई फाइदा हुन गयो

५. व्यवस्थित संगठन र दीर्घकालीन रणनीति दृष्टिकोणको पूर्ण अभाव ।

माथिका कमजोरीहरू बाहेक किसान आन्दोलनको पक्ष बढी उज्यालो देखिन्छ । किसान कार्यकर्ता इमान्दार, पार्टी प्रति वफादार र लडाकु थिए र वर्गीय दृष्टिकोणले तिनीहरू गरिब र खेतीहर किसान परिवारबाट आएका थिए । जो स्वभावतः क्रान्तिकारी हुन्छन् तिनीहरू देशी र विदेशी जमिन्दार, समान्त, भ्रष्ट कर्मचारी र कालो बजारीहरूबाट शोषित थिए ।

आर्थिक र सामाजिक रुपले पीडित थिए । क्रान्ति प्रति आशावान थिए ।

यस किसान आन्दोलनका मुख्य कार्यकर्ताहरूमध्ये मधुसिंह, रमाकान्त मिश्र, मोहन महत्तो, कोइरी देव नारायण कलवर, आदि थिए । घरको परिस्थितिले गर्दा उहाँहरूले देश र जनताको सेवा गर्न सक्नु भएको छैन । तुल्सीलाल अमात्य विष्णुबहादुर मानन्धर,निरंजन गोविन्द वैद्य, लिलाराज उपाध्याय, रत्नलाल मास्के, हरदयाल महत्तो आदि आन्दोलनका नेता रकार्यकर्ता थिए । निरंजन गोविन्द वैद्य काठमाडौं भाटाहिटीमा पुस्तक पसल चलाई रहनु भएको छ । लिलाराज उपाध्यय अस्वस्थ हुनुहुन्छ । प्रवासमा आर्थिक दुरावस्थाको कारण रत्नलाल मास्केले बाटो बिराए । तुल्सीलाल अमात्य र विष्णुबहादुर मानन्धर आफूआफै राजनैतिक समूहको नेतृत्व गर्दै हुनुहुन्छ ।

वाराका किसानहरूले आ□ना पुरानो आन्दोलनको इतिहासलाई एक एक गरेर केलाउने छन् । ठीक बेठीक छुट्याउने छन् । गल्तिलाई सच्याउने छन् । र कमीलाई पुरा गर्ने छन् । शहीद कमरेड मुखलाल महत्तो, जंगीलाल राय र अरू वितेका सहीदहरूबाट प्रेरणालिनेछ । राम लाल खाँ,नथुलाल साह कानु, इन्द्रेदव प्रसाई कायस्थ, इसल मोहमद -दर्जी), चुनी मियाँ(दर्जी), बलदिन मिँया, जमदार राउत कुर्मी, दिपाई राम यादव र अरु मृत कमरेडहरूको त्याग तपस्य र बलिदानबाट शोकलाई बलमा बदलेर पछि अर्को किसान आन्दोलनलाई अगाडि बढाउने छन् । वारा जिल्लालाई क्रान्तिकारी संघर्षले झिलीमिली पार्ने छ ।

फरक सोँच, फरक प्रविधि, फरक अनुभवसाथ नेपाल एग्रो लाइभ

ललितपुर मंसीर ४ थोपा सिँचाई प्रविधि र कृषि इन्जिनियरिङ्ग क्षेत्रमा २ दशकभन्दा लामो अनुभव हासिल गरेका राजन गैरेले फरक सोँच, फरक प्रविधि, फरक अनुभवसाथ नेपाल एग्रो लाइभ प्रा.लि संस्थापन गरि आफ्नो नवीनतम अनुभवलाई नेपाली किसानको माझमा ल्याएको हो ।

गैरेको नेतृत्वमा नेपाल एग्रो लाईभ प्रा.लि आजदेखि विधिवत सञ्चालनमा आएको छ । प्रा.लिलाई नेपाली किसानहरुमाझ पुऱ्याउने

प्रतिवद्धता सहित सञ्चालनमा आएको उक्त संस्थाले विभिन्न प्रकारका कृषि प्रविधिहरु नेपालमा विस्तार गर्ने जनाएको छ ।

कृषि प्रविधिमा लामो अनुभव प्राप्त व्यक्तित्वहरुको सहभागीतामा कृषि क्षेत्रको उज्ज्वल भविष्य देखेर नवीन अवधारणाका साथ नेपाल लाइभ अगाडि आएको गैरैले बताउनु भएको छ ।

नेपाल एग्रो लाइभले किसानहरुलाई व्यवसायमैत्री बनाउँदै कृषिमा काम गर्ने, साना सिँचाई, कृषि उत्पादन प्रणालीलाई देशको सातै प्रदेशमा विस्तार गरी प्रविधिमैत्री बन्न सहयोग गर्ने, किसानलाई प्राविधिक सेवा र सहयोग पुऱ्याउने, युवाहरुलाई प्राविधिक सेवामा जोड्ने, कृषिमा अध्ययन अनुसन्धान गरिरहेको विद्यार्थीहरुलाई नेपाल एग्रो लाइभ प्रा.लिको संयन्त्रमा जोडेर लैजाने, नेपालमा दिगो कृषिका लागि प्रविधि प्रसार, आत्मनिर्भर कृषि र बजारीकरणमा जोड दिने, जस्ता महत्वपूर्ण अवधारणा बोकेर नेपाल एग्रो लाइभ प्रा.लि आएको बताउनु भएको छ ।

प्राध्यापक डा.कुमार लामा, रोशन सुवेदी, चिरिञ्जीवि रिजाल सल्लाहकार रहेको उक्त प्रा.लिमा विषयगत विज्ञ तथा कृषि क्षेत्रमा अनुभव प्राप्त व्यक्तित्वहरुबाट सेवा परामर्शहरु अगाडि बढाउने बढाउने जनाएको छ । नेपालको हावापानी र माटो सुहाउँदो पृथक पहिचानकासाथ अध्ययन अनुसन्धान गरि प्रविधिको उपयोग गर्ने, प्रा.डा.कुमार लामाका अनुसार कृषि क्याम्पसहरुमा उच्च शिक्षा अध्ययन गरिरहेका विद्यार्थीहरु माझ डेमोको रुपमा प्लटको प्रदर्शनी गर्ने, सरकारले युवा लक्षित प्रविधिमा आधारित कार्यक्रम ल्याउन नसकिरहेको अवस्थामा सरकारसँग पनि सम्भव भएसम्म मिलेर काम गर्ने छन् । लामाका अनुसार प्रविधि आएपनि बुझाउन नसक्दा नेपाली किसानहरु प्रविधि मैत्री बन्न नसकेको बताउनु भयो । अनुदानले विकृति ल्याएको छ । फार्म अनुदानको लागि हो भन्ने लागेको छ ।

नेपाल एग्रो लाइभका सल्लाहकार रोशन सुवेदीका अनुसार किसानको घर आँगनमा पुगेर काम गर्ने बताउनु भएको छ । उहाँले नेपालमा जलवायू परिवर्तनले मात्रात्मक असर देखिएको बताउँदै स्मार्ट कृषि प्रविधि आवश्यकता भइसकेकोले एग्रोलाईभ त्यसका निम्ति तयार रहेको बताउनु भयो । ६ वटा कम्पोनेन्टमा आधारित भएर प्रविधि विस्तार गर्ने र काममा लागि परेको छ । किसानले आफै सहभागी बनेर प्रविधिहरुमा काम गर्ने सक्ने वातावरण बनाउने पनि जनाएको छ। सल्लाहकार डा.कुमार लामाका अनुसार प्रविधिमैत्री व्यवसायमैत्री स्मार्ट कृषि तयार गर्ने प्रमुख लक्ष्य रहेको छ । यसलाई ६ वटा अवधारणा लाई आधार मानेको पनि बताए । नेपाल एग्रो लाइभ प्रा.लि.ले थोपा सिँचाई र साना सिँचाई प्रविधिलाई कम लागतमा बनाइन्छ । नेपालको कृषिमा ठूला प्रविधिको प्रयोग गर्दैमा नेपाली कृषि आधुनिकीकरण गर्न नसक्ने बताउँदै भौगौलिक अवस्था अनुसार प्रविधिहरु विस्तार गर्नु पर्ने बताए । अगुवा कृषक तालिम, सिँचाई प्रविधिको तालिम गरिने बताए । बाह्य सहयोगबाट कृषिमा आत्मनिर्भर नभईरहेको अवस्थामा आफ्नै देशको हावापानी र माटो सहाउँदो प्रविधि उपयोग गरि कृषिमा आत्मनिर्भर हुनु पर्ने बताए । तिनै सोँच अवधारणाका साथ प्रा.लि लागि परेको बताउनु भएको छ ।

राजनीतिले कृषिलाई बिगार्‍यो : मन्त्री यादव

काठमाडौं, कात्तिक १२ गते । 'हाम्रो पहलः उत्पादन र पोषणमा वृद्धि, पर्यावरण संरक्षण र जनजीविकामा समृद्धि' भन्ने नाराका साथ ४१ औं विश्व खाद्य दिवस मनाइएको छ । कृषि विभागलगायत विभिन्न संघ संस्थाले संयुक्त रुपमा शुक्रबार एका कार्यक्रम गरी सो दिवस मनाएको हो । कृषि तथा पशुपक्षी विकास मन्त्री महिन्द्र राय यादवले किसानको समृद्धिविना कृषिमा आत्मनिर्भर हुन नसक्ने भन्दै सबैभन्दा पहिले किसानको समृद्धिमा जोड दिनुपर्ने बताउनुभएको छ ।

सोही कारण सरकारले बेमौसीमा वर्षाका कारण प्रभावित किसानको लागि राहत सरकारल पाँच अर्व रुपैयाँभन्दा बढीको राहत प्याकेज घोषणा गरेको उहाँको भनाइ छ । मन्त्री यादवले भन्नुभयो, 'मन्त्रालयको दायित्व भनेकै किसानलाई समृद्ध बनाउने हो, जसका लागि मन्त्रालय लागिरहेको छ, तर किसानका नाममा हुने राजनीतिले कृषि क्षेत्रलाई विगारेको छ, राजनीतिक पार्टीपिच्छेका किसान संगठन छन्, किसानको एउटै महासंघको हुनुपर्छ, त्यसो भयो भने काम गर्न पनि सजिलो हुन्छ, किसानमुखी कार्यक्रम पनि प्रभावकारी हुन्छन् ।'

उहाँले एउटै महासंघका लागि आफूले पहल पनि गरिरहेको बताउनुभयो । मन्त्री यादवले किसानलाई सरकारले उपलब्ध गराउँदै आएको अनुदान तथा सहुलियतका कार्यक्रमबाट पहुँचवाला किसानमात्रै लाभान्वित भएको भन्दै अनुदान सहयोग सम्वन्धित किसानकै बैंक खातामा जम्मा हुनु व्यवस्था गरिनुपर्ने बताउनुभयो । उहाँले सरकार किसानका लागि घोषणा गरेको राहत प्याकेजलाई पारदर्शीरुपमा वितरण गर्ने गरी कार्यविधि निर्माणको काम भइरहेको जानकारी गराउनुभयो ।

कृषि तथा पशुपक्षी विकास मन्त्रालयका सचिव डा.गोविन्द प्रसाद शर्माले यसवर्षको विश्व खाद्य दिवसको नारामात्रै कार्यान्वयन गर्न सकिएपछि कृषिमा ठूलो उपलब्धी हासिल हुनसक्ने बताउनुभयो । विगत ४१ वर्षदेखि खाद्य दिवस मनाइदै आएको भएपनि विगत केही वर्षदेखि दिवसलाई अन्य सरोकारवाला निकायले साथ दिँदै आएको भन्दै खुशी व्यक्त गर्नुभयो । उहाँले अनुदान वितरणमा समस्या रहेको स्वीकार गर्दै मन्त्रालयले ऐन बनाएरै अनुदान कार्यक्रमलाई व्यवस्थित र पारदर्शी बनाउन लागेको पनि जानकारी गराउनुभयो । साथै धानमा दाना नलाग्नुको विभिन्न समस्यामध्ये तराईका लागि सिफारिस बीउ पहाडमा लगाइनु पनि भएको दावी गर्नुभएको छ । राष्ट्रिय किसान आयोगका अध्यक्ष डा. प्रेम दंगालले कृषि क्षेत्रको विकासका लागि कुल बजेटको १० प्रतिशत बजेट विनियोजन गरिनुपर्ने बताउनुभयो । उहाँले भन्नुभयो 'पर्याप्त लगानीविना कृषिमा आत्मनिर्भर सम्भव हुँदैन, अहिले कुल बजेटको २.७६ प्रतिशतमात्रै कृषि बजेट विनियोजन गरिएको छ, यतिले पुग्दैन । साथै उहाँले सरकारले किसानका लागि घोषणा गरेको राहत रकम बढाउन पनि माग गर्नुभएको छ । घोषित प्याकेजको स्वागत गर्दै थप २५ प्रतिशतले रकम वृद्धि गर्न माग गर्नुभएको छ ।

राष्ट्रिय योजना आयोगका सदस्य डा दिलबहादुर गुरुङले उत्पादन वृद्धिका साथै समानुपातिक वितरणमा पनि जोड दिनुभयो । सरकारको एक्लो प्रयासले मात्रै उत्पादन बढाउन नसकिने भन्दै कृषिमा निजी क्षेत्रलाई पनि आकर्षित गर्नुपर्ने बताउनुभयो । उहाँले भन्नुभयो 'सरकारले उत्पादन बढाएर प्रतिहेक्टर एकटन पुर्‍याउने भनेको छ, बीउ प्रतिस्थापन दर पनि २५ प्रतिशत पुर्‍याउने लक्ष्य छ तर सरकारको एक्लो प्रयासले मात्रै यो लक्ष्य पूरा हुनसक्दैन, यसमा निजी क्षेत्र पनि आउनुपर्छ ।

विश्व खाद्य कार्यक्रमका प्रतिनिधि केन सिम्जुले पनि खाद्य सुरक्षाका लागि उत्पादनमा जोड दिनुभयो । कार्यक्रममा बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र प्रमुख डा. रामकृष्ण श्रेष्ठले खाद्य सुरक्षासम्वन्ध नेपालको अवस्थाबारे प्रस्तुति गर्नुभएको थियो ।

आयोजक मध्येको एक खाद्यका लागि कृषि अभियानका संयोजक उद्धव अधिकारीले टालटुले नीतिले कृषि क्षेत्रले गति लिन नसक्ने भन्दै कृषिमा आमुल परिवर्तन आवश्यक रहेको बताउनुभयो । खाद्यका लागि कृषि अभियानले खाद्य दिवसका अवसर आयोजना गरेको महिनाव्यापी कृषि बहसको निष्कर्ष पनि कृषिमा आमुल परिवर्तन नै रहेको उहाँको भनाइ छ । उहाँले भन्नुभयो 'हामीले कृषि क्षेत्रमा काम गरिरहेका छौं भनिरहेका छौं तर परिणाम देखिएको छैन, कृषि क्षेत्र झनै अधोगतितर्फ लागेको छ, कृषिको मुख्य आधार अधिकाँश बीउ विजनहरु हामीले गुमाइसकेका छौं । आमुल परिवर्तन गर्ने हो भने हामी अझै पछि पर्दै जानेछौं ।'

कृषि विभागकी निमित्त महानिर्देशक तथा विश्व खाद्य दिवस नेपालकी अध्यक्ष जानुका पण्डितले कृषि क्षेत्र वहुआयामिक क्षेत्र भएको कृषि मन्त्रालयको एक्लो प्रयासबाट मात्रै अपेक्षित लाभ हासिल हुन नसक्ने भन्दै सबै सरोकारवाला निकायले कृषिलाई उच्च प्राथमिकता दिँदै सोहीअनुसार अघि बढनुपर्नेमा जोड दिनुभयो । विश्व खाद्य कार्यक्रमका प्रतिनिधि केन सिम्जुले पनि खाद्य सुरक्षाका लागि उत्पादनमा जोड दिनुभयो । कार्यक्रममा बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र प्रमुख डा. रामकृष्ण श्रेष्ठले खाद्य सुरक्षासम्वन्ध नेपालको अवस्थाबारे प्रस्तुति गर्नुभएको थियो । कसो अवसरमा अवसरमाा प्रधानमन्त्री शेरवहादुर देउवाको शुभकामान सन्देश र विश्व खाद्य कार्यक्रमका डाइरेन्टर जनरलको भिडियो सन्देश पनि प्रस्तुत गरिएको थियो । कार्यक्रममा विभिन्न आठ विधाका उत्कृष्ट २४ कृषकलाई पुरस्कृत गरिएको थियो ।

सावधान अण्डा फुटाउने बित्तिकै कुनै रङ देखिए

स्वाद र पौष्टिक तत्वले भरपुर अण्डा प्रोटिनको सबैभन्दा राम्रो स्रोत मानिन्छ। तर यो खानुभन्दा अघि यदि केही कुरामा ध्यान नदिने हो भने यसले तपाईंको स्वास्थ्यमा नकारात्मक असर पुग्न सक्छ। विशेषाज्ञका अनुसार केही अण्डामा पाइने एउटा खतरनाक ब्याक्टेरियाले मानिसलाई गम्भीर रुपमा बिरामी बनाउन सक्छ। त्यसैले यसलाई पकाउनु र उसिन्नु अघि यसको राम्रोसँग परीक्षण गर्नुपर्छ।

यूएस डिपार्टमेन्ट अफ एग्रिकल्चर (यूएसडीए) ले ब्याक्टेरिया भएको अण्डाको पहिचान गर्ने तरिकाबारे जानकारी दिएको छ। यूएसडीएका अनुसार यदि अण्डाको सेता भागमा तपाईंले गुलाबी रङ देख्नुभयो भने यो तुरुन्त फ्याँक्नुहोस्। अण्डाको रङमा सामान्य परिवर्तन स्यूडोमोनास ब्याक्टेरियाको संकेत हुनसक्छ। यो ब्याक्टेरियाद्वारा संक्रमित अण्डा खाँदा तपाईंलाई फूड पोइजनिङ वा कुनै गम्भीर समस्या निम्त्याउन सक्छ।

विशेषाज्ञका अनुसार यो ब्याक्टेरियाले अण्डामा हल्का हरियो र पानीमा घुलनशील द्रव्यको निर्माण गर्दछ। यदि तपाईंले अण्डाको सेता भागमा कुनै प्रकारको परिवर्तन देख्नुभयो भने यो खाने गल्ती कुनै पनि हालतमा नगर्नुहोस्। एक अनुसन्धानले पनि अण्डामा गुलाबी वा इन्द्रधनुषी रङ देखा परे यसलाई फ्याँकिदिन सल्लाह दिन्छ। यस्ता खालका अण्डा स्यूडोमोनास ब्याक्टेरियाद्वारा संक्रमित हुनसक्छ। रङबाहेक पनि तपाईं यस्ता अण्डाको भिन्न तरिकाले पहिचान गर्न सक्नुहुन्छ।

पोल्ट्री साइन्समा प्रकाशित एक शोधका अनुसार खराब अण्डामा केही अमिलो, बासी वा फल जस्तो गन्ध आउँछ। यस्ता अण्डाको नानीमा सेतो र रेशादार पत्र चढ्ने गर्छ जुन पछि हल्का खैरो हुन थाल्छ। यद्यपि, अण्डाको सेतो भागमा देखिने परिवर्तन सधैं नराम्रो नै हो भन्ने संकेत होइन। यूएसडीएका अनुसार थुप्रै पटक अण्डाको नानीमा देखिने परिवर्तन कुखुराको खान्कीमा पनि निर्भर हुन्छ। फूड अथोरिटीका विशेषज्ञका अनुसार यदि कुखुराले पहेँलो र सुन्तला रङका खानेकुरा खाइरहेको छ भने अण्डाको नानी गाढा पहेँलो हुने गर्छ।

कति तापक्रममा राख्ने अण्डा ?

विशेषाज्ञका अनुसार घरमा अण्डालाई त्यहि कार्टुनमा राख्नुपर्छ जसलाई पसलेले दिने गर्छन्। यसलाई फ्रिजमा राख्नेबेला पनि केही कुरालाई ध्यानमा राख्नुपर्छ। फ्रिजमा अण्डालाई ४५ डिग्री फरेनहाइट वा त्योभन्दा कम तापक्रममा राख्नुपर्छ। यसो गर्दा अण्डा खराब हुने जोखिम निकै हदसम्म कम हुने गर्छ।

राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघ नेपालद्धारा सरकारलाई ध्यानाकर्षण

सर्वोच्चको आदेशलाई छलेर जस्केलाबाट भित्र्याउनको लागि सरकारले चालेको कदम प्रति राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघ गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको छ।

काठमाडौं कार्तिक २७ राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघको अध्यक्ष नवराज वस्नेतले एक विज्ञाप्ति प्रकाशित गरि जि एम ओले नेपालका खाद्य प्रणालीलाई असर पुऱ्याउन सक्ने प्रति सरकारलाई विज्ञाप्ति प्रकाशित गम्भीर ध्यानाकर्षण गराएको छ।

विज्ञाप्तिमा भनिएको छ स्वच्छ, पर्यावरण मानव, पशुपन्छी एवं समग्र वातावरणलाई नकारात्मक प्रभाव पार्ने अनुवंश परिवर्तित जैव फुड (जिएम ओ जेनेटिक मोडिफाई अर्गानिज्म) लाई नेपालमा प्रतिवन्ध गरिनु पर्दछ भन्ने सवालमा महासंघ लगायतका नागरिक संगठनहरुले ९ वर्ष अघि देखि विरोध गर्दै आएको साथै ८ वर्ष अगाडि नै सम्मान्नित श्री सर्वोच्च अदालतले नेपाल भित्र्याउन रोक लगाएको हामी सबैलाई विद्धितै छ। सर्वोच्चको आदेशलाई छलेर जस्केलाबाट भित्र्याउनको लागि सरकारले चालेको कदम प्रति राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघ गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको छ।

मानिसको स्वास्थ्य एवं प्रकृतिक खाद्य श्रृँखला/जैविकविविधताका क्षेत्रमा गम्भीर असर पार्ने भनिएको यस्तो प्रतिवन्धित खाद्यान्न मध्ये मकै, भटमास, र क्यानोला तेल जस्तो खाद्यान्न मानिसले प्रत्यष उपभोग नगर्ने भन्दै प्लान्ट क्वारेन्टाइन तथा विषादी व्यवस्थापन केन्द्रलाई आयत गर्ने अनुमती दिएर थप समस्या निम्त्याउने कार्य गरेको छ। स्वच्छ उत्पादन, उत्पादित वस्तुको उपभोग र स्वाथ्यको सवाल मात्र नभै बिउको रुपमा पुनः उपयोग गर्न नसकिने हुनाले यसले बीउमा नेपाललाई परनिर्भरता समेत बढाउँछ। साथै नेपाली कृषि संस्कृति, परम्परागत ज्ञान, अभ्यास र नेपाली मौलिक कृषि पद्धतिलाई नै ध्वास्त पार्दछ। जसले साना, सिमान्तकृत किसानलाई प्रत्यक्ष नकारात्मक असर असर गर्दछ।

यस्तो समग्र प्राकृतिक चक्रलाई नकारात्मक असर गर्ने प्रतिवन्धित वस्तुहरु आयत गर्ने कदम तत्काल रोक्नुका साथै खाद्य सुरक्षा एवं स्वास्थ खाद्य उपभोगको नागरिकको अधिकारलाई सम्मान गर्दै यसको लागि राज्यले वैकल्पिक व्यवस्था गर्न समेत महासंघ जोड दार माग गर्दछ विज्ञाप्तिमा भनिएको छ।

मंसीर महिनामा गरिने कृषि कर्महरू

खेतीपाती

-बजारको अवस्था हेरी सुन्तलाजातका पलफूल टिप्ने र समुचित ढंगले ग्रेडिङ्ग एवम् भण्डार गर्ने।

-पहाडमा गहुँ छरेको २०/३० दिनभित्र युरियाले टप ड्रेसिङ्ग गरी सिँचाई गर्ने।

-तराईमा प्लाष्टिक टनेलभित्र बमौसमी तरकारी, भेंडेखुर्सानी, काँक्रो आदि लगाउने।

-प्रमुख खाद्यन्नबाली धान राम्रो सँग पाकेपछि काट्ने र सुकाएर भण्डारण गर्ने।

-तराईमा माछा पोखरीमा इ.यू.एस. रोग देखा पर्न सक्ने भएकाले रोग नियन्त्रणका उपाय अपनाउने।

पशुपालन

-असोजमा छरेको जै घाँस काटी युरिया टपड्रेस गरी सिँचाई गर्ने।

कफी विकासमा नीतिगत सहयोग गर्ने : मन्त्री यादव

सन्तोष सिमखडा / काठमाडौं मंसीर १ कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री महेन्द्रराय यादवले कृषि क्षेत्रको विकास गर्न नीतिगत रुपमा सुधार गर्नु पर्ने बताउनु भएको छ। मन्त्री यादवले कफीमा आत्मनिर्भर बनाउनुका साथै विश्व बजारमा पुऱ्याउन कपी क्षेत्रलाई मन्त्रालयको तर्फबाट कफी विकास बोर्डलाई सहयोग पुऱ्याउने वचनवद्धता व्यक्त गर्नु भयो। उक्त कुरा राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डको १७ औं राष्ट्रिय कफी दिवसको उपलक्षमा बताएको थियो।

यादवले कफी विकासबाट साना, मझौला र ठूला किसान सबैको जीवनस्रत सुधार गर्न कफी उत्पादनको माध्यमबाट सहयोग पुग्ने विचार व्यक्त गर्नु भएको छ। मन्त्री यादवले बाली विमा गर्ने विमा कम्पनीहरुले आलटाल गरिएको बताउँदै त्यस विषयमा आफैले पहल गर्ने बताउनु भयो।

राष्ट्रिय किसान आयोगका सदस्य जीवन्ती पौडेलले डाक्टर र इन्जिनियर होओस् भनेर आशिर्वाद दिन्छौं। तर किसानलाई कसैले हेर्दैन। विगतमा कफी भन्ने थाहै थिएन। आफ्नै देशको युवाहरुलाई विदेश जानबाट रोक्ने माध्यम कफी भएकाले नीतिगत रुपमा पहलु हुनु जरुरी भएको बताउनु भयो। त्यस्तो वातावरण बनाउन कफी एउटा सहायक सिद्ध हुने पनि उहाँको भनाई थियो। साथै पौडेलले धेरै युवाहरु विदेशबाट कमाई गरेर फर्कनुको सट्टा बाकस लास प्याक भएर फर्केको दर्दनाक अवस्था हामीले देख्न सकिन्छ। त्यस्तो अवस्थाको अन्त्य गर्न नेपालमा कृषिको माध्यमबाट मात्र सम्भव हुने बताउनु भयो।

केन्द्रीय कफी सहकारी संघका उपाध्यक्ष तुलसीदास धितालले आगामी दिनहरुमा कृषिमा योगदान दिनसक्ने सार्थक माध्यम कफी हुनेसक्ने विश्वास रहेको बताउनु भयो। म किसानको प्रतिनिधी हुँ। तर किसानलाई हेला गर्दछौं। सरकारी पक्षले किसानलाई संरक्षण गरेको देखिदैन। नेपालको व्यापार घाटा घटाउन सक्ने माध्यम कफी खेती भएकोले कफी किसान लक्षित कार्यक्रम हुनु पर्ने बताउनु भयो। कृषिलाई दवावमा राखेर गर्न नहुने सुझाव दिनु भयो। वीमा नीति लागु भएको छ। उहाँले विमा कम्पनीलाई कृषि विमा गर्न आग्रह गर्नु भएको छ।

स्पेशशियालिटी कफीको रुपमा नाम कमाई सकेको नेपाली कफीको माग स्वदेश तथा विदेशमा उच्च रहेको छ। एक दशक अघि कुलिन वर्गको मात्र पेय पदार्थको रुपमा लिइने कफी आज हरेकको भान्साको शोभा बनिसकेको छ। शहरी क्षेत्रमा बढ्दो कफी संस्कृतिले गर्दा कफीको आन्तरिक बजारमा पनि व्यापक वृद्धि भएको छ।

उद्योग वाणिज्य महासंघका कृषि विषयक सदस्य कृषि उद्यमी दिनेश प्रसाद पराजुली कछुवाको तालमा कफी रोपण भईरहेको बताउदै, कफी रोपण कार्य द्रतगतिमा गर्नुपर्ने बताउनु भयो।

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सचिव निरुदाहाल पाण्डेले कफीको उत्पादन घटेको र निर्यात बढेको छ। उत्पादन घट्दा के भएको छ भनेर अनुसन्धानको आवश्यकता रहेको बताउनु भयो। सचिव दाहालले जबसम्म कृषक दाजभाई दिदीबहिनीहरुको ध्यान कृषि क्षेत्रमा पर्दैन तबसम्म कृषि विकासमा उन्नती गर्न नसक्ने बताउनु भयो।

राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डका निर्देशक डा.विष्णुप्रसाद भट्टराईले आफूले कफी विकास र उत्पादन गर्न, अनुसन्धान र विस्तार, विश्व बजारसम्म पुऱ्याउन नीतिगत रुपमा सक्दो पहल गरिएको बताउनु भयो।

उपनिर्देशक लक्ष्मणप्रसाद पोखरेलले स्वागत मन्तव्य दिर्दै १२ लाख हेक्टर क्षेत्रफलमा विस्तार गर्न सकिने कफी ३ हजार हेक्टर जमीनमा सीमित रहेकोले कफीलाई विस्तार गरि अन्तराष्ट्रिय बजारमा पुऱ्याउन सके आर्थिक रुपमा देशलाई सहयोग पुग्ने बताउनु भयो।

"कफी किसानलाई संरक्षण र प्रोत्साहन, व्यवसायिक कफी उत्पादनमा युवाको योगदान" मूल नाराकासाथ राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डको १७ औं राष्ट्रिय कफी दिवस मनाउने भएको छ।

कफी दिवसको अवसरमा कफी विकास बोर्डले एक विज्ञाप्ति प्रकाशित गरि पत्रकार सम्मेलनमा गरि बताइएको हो।

बोर्डका निर्देशक डा.विष्णुप्रसाद भट्टराईले मात्रात्मक रुपमा थोरै उत्पादन भएपनि कफीले आर्थिक रुपमा राम्रो योगदान गरेको बताए। नेपाली कफीले गुणस्तरको सवालमा नेपाललाई चिनाउन सफल भएको बताए। स्पेशशियालिटी कफीको रुपमा नाम कमाई सकेको नेपाली कफीको माग स्वदेश तथा विदेशमा उच्च रहेको छ। एक दशक अघि कुलिन वर्गको मात्र पेय पदार्थको रुपमा लिइने कफी आज हरेकको भान्साको शोभा बनिसकेको छ। शहरी क्षेत्रमा बढ्दो कफी संस्कृतिले गर्दा कफीको आन्तरिक बजारमा पनि व्यापक वृद्धि भएको छ। तर माग अनुसार उत्पादन नहुँदा विगत केही वर्षदेखि कफीलाई आयत गर्नु परेको बताए गतवर्ष भने आयात कम भई निर्यातमा केही बढेर बजारको आशा विस्तार हुनेमा विश्वास पलाएको छ, भट्टराईले भने। आव वर्ष २०७६/०७७ नोभेम्वर ७ नेपालमा २९६.५ मेट्रिक टन ग्रीन वीन कफी उत्पादन भएको थियो। भन्सार विभागको आव २०७६/०७७ को तथ्याङ्क अनुसार ११ करोड

८८ लाख बराबरको २६६ मेटिक टन कफी नेपालमा आयत हुँदा ५ करोड ६७ लाख बराबरको ११८.७६ मेटिक टन कफी आयत हुँदा ४६.८९ मेट्रिट टन, मात्रै कफी निर्यात भएको जनाएको छ। ९ करोड ६० लाख बराबरको ७२.४८ मेट्रिक टन कफी विदेश निर्यात भएको छ। कूल उत्पादनको झण्डै २५ प्रतिशत कफी विदेश निर्यात हुँदै आएको छ। नेपाली कफीले अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा स्वाद र गुणस्तरको हिसाबले अन्य राष्ट्रको भन्दा बढी मूल्य प्राप्त गर्दै आएको छ। देशभित्रै पनि कफीको माग बढ्दै गैरहेकोले आन्तरिक माग पूर्तिका लागि पनि कफीको रोपण तथा उत्पादन वृद्धिमा सबैको ध्यान पुग्नु पर्ने देखिन्छ। कफी किसानहरुलाई संरक्षण र प्रोत्साहन गर्दै कफी क्षेत्रमा युवा पुस्ताहरुलाई आकर्षण गरी सिमित क्षेत्रमा गरिदै आएको कफी खेतीलाई कफी स्टेटमा रुपान्तरण गर्न सकेमा मात्रै व्यवसायिक उत्पादन र आत्मनिर्भर बन्न सकिने तथ्यलाई बोर्डले प्रमुखताकासाथ अगाडि बढाएको छ। १७ औं राष्ट्रिय कफी दिवस मनाइरहँदा कफी क्षेत्रमा व्यापक रुपान्तरणको लागि संरक्षण र प्रवर्द्धनका कार्यक्रम प्रमुखकासाथ कार्यक्रमहरु मार्फत ठूला व्यवसायिक फर्महरु स्थापनाका लागि लगानीकर्ताहरुलाई आकर्षित गर्न जरुरी देखिन्छ। न्यून् स्रोत साधनको बाबुजत पनि व्यवसायिक कफी खेती उत्पादन बढाउन बोर्डले प्रमुखताको साथ युवा लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने योजना बनाएको छ भने केही जिल्ला, प्रदेशमा युवा लक्षित कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने योजना बनाएको छ भने केही जिल्ला प्रदेश र स्थानीय सरकारसँग पनि योजनावद्ध समन्वयात्मक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिरहेको छ। जुन आगामी दिनमा अझै बढाएर लगिने छ। गत वर्षदेखि बोर्डले व्यवसायिक उत्पादनको लागि सम्भावित प्रदेशहरुमा सम्भाव्यता अध्ययन गरि चक्लावन्दीमा कफी क्षेत्र विस्तार गर्न स्थानीय क्षेत्र भित्र व्यवसायिक नर्सरी विरुवा उत्पादन तथा नार्कसँग समन्वयमा अनुसन्धनात्मक प्रविधिको विकास कार्यक्रमलाई प्रमुखताका साथ अगाडि बढाएको छ। खासगरी बोर्डले तिनै तहका सरकारको बिचमा एकीकृत कार्यक्रमको अवधारणा अगाडि बढाउँदै उत्पादनमा केन्द्रीत कार्यक्रमको सञ्चालन गर्न स्थानीय सरकारलाई प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने छ। व्यवसायिक फर्महरु विस्तार, साना तथा मझौला प्रशोधन उद्योग स्थापना तथा प्रवर्द्धन कार्यहरु प्रदेश सरकारबाट कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने र ठूलो प्रशोधन उद्योग स्थापना, गुणस्तर कार्यक्रमलाई प्रमुखताको साथ अगाडि बढाएको छ। खासगरी बोर्डले तिनै तहको सरकारको बिचमा एकीकृत कार्यक्रमको अवधारण अगाडि बढाउँदै उत्पादन गर्न केन्द्रीय कार्यक्रम सञ्चालन गर्न उत्पादन केन्द्रीत कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न स्थानीय सरकारलाई प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने व्यवसायिक फर्महरु विस्तार साना तथा मझौला प्रशोधन उद्योग स्थापना तथा प्रवर्द्धन तथा नीतिगत कार्यक्रम गर्न बोर्ड लगायत संघीय सरकारको भूमिका रहने गरि समन्वयत्मक कार्यक्रमहरु अगाडि बढाउने छ। ठूला प्रशोधन उद्योग स्थापना, गुणस्तर व्यवस्थापन, बजारीकरण तथा नीति कार्यक्रमहरु बोर्ड लगायत संघीय सरकारको भूमिका रहने गरि समन्वयत्मक कार्यक्रमहरु अगाडि बढाउन बोर्डले जोड दिँदै आएको छ। गत वर्षदेखि बोर्डले नीतिहरुलाई कफी मूल्य श्रृंखलामा काम गर्ने सबै व्यक्ति तथा संघ-संस्थाहरुको भूमिका स्पष्ट हुनेगरि समयसापेक्ष सुधार गर्न संशोधन प्रकृया अगाडि बढाएको छ भने कफी सँस्कृतिको विकास गरि आन्तरिक खपत बढाउन उद्देश्याले विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरुको समन्वयमा नेपाली कफीको प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ। प्रदेश नं. २ मा बाहेक ३ लाख ५० हजार ३ सय हेक्टर क्षेत्रफलमा कफी लगाएको र ३ लाख १४ हजार ५ सय मेट्रिक टन कफी उत्पादन, ३ लाख १३ हजार ४ सय, किसानहरु संलग्न भएको जनाएको वितरित प्रेस नोटमा जनाएको छ।

फ्रेस चेरी ए, प्रति केजी रु.९०, फ्रेस चेरी बी, ८०, पार्चमेन्ट ए, ४५०, पार्चमेन्ट बी, ३९७, ड्राई चेरी ए, १९८, डाई चेरी बी, ९५ कायम गरिएको छ भने किसानको लागि २० प्रतिशत मुनाफा कायम गरिएको जनाएको छ।

पत्रकार सम्मेलनमा निर्देशक डा.विष्णुप्रसाद भट्टराइले कफीलाई युवा स्वरोजगारको रुपमा चिनाउने र ओझेलमा परेको कफीलाई आर्थिक वृद्धि विश्वास लिएको बताए।

भट्टराईले कोभिडको बेलामा विश्वमा आर्थिक संकट भईरहेको बेला ९ करोडको कफी निर्यात गरेको जनाए। आव ०७७/०७८मा नेपाली कफीलाई विस्तार गर्न २ नं. प्रदेश बाहेक ६ वटै प्रदेशमा विस्तार गर्न सम्भावना रहेको बताए। कफीलाई विस्तार र विकास नगरेसम्म कृषि उत्पादन सम्भव नहुने पनि बताए। प्रत्येक वर्षको कफीको मूल्य निधारण गर्ने चलन रहेको बताउँदै यसै वर्षको आवमा पनि सरोकारवालाहरुको सहमतीमा २० प्रतिशत मुनाफा कायम गरेको बताए। नेपालको कफी अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा सम्भावना बोकेको भट्टराइले बताए। भौगोलिक अवस्थाको हिसाबले नेपालको कफी उच्च गुणस्तरको मूल्य र नेपाली कफीको माग बढेको हो।

साथै भट्टराईले नेपालको सबभन्दा ठूलो समस्या, उत्पादन गर्नेले उचित मूल्य पाउँदैन। भ्यालु चेन एक्टरहरुले इमान्दारितापूर्वक काम गर्दै म्यानुफ्याक्चरिङ्ग कष्ट कटाएर किसानहरुलाई उचित मुल्या हुनु पर्ने बताए। उत्पादन किसान र उपभोक्ता सँधै पिल्सिने, यहाँनिर धमिलो पानीमा माछा मार्ने काम भईरहेको छ। उद्योग र वाणिज्यले हिट गर्नुपर्छ। आफ्नो देशमा कफी उत्पादन भएपनि अपुग भएर भारतबाट ल्याउनु परेको छ। अब नेपाली जिब्रो अनुसार नेपालका कफीलाई प्रशोधन गरि बजारमा ल्याउने छ। कम्तीमा पनि यसै वर्ष २ वटा प्रदेशमा २ वटा प्रशोधन उद्योग स्थापना गरिनु पर्छ। नेपाली कफी निर्यातको सम्भावना, उक्तिकै छ भने नेपालमै खपट गराउन सक्ने सम्भावना पनि त्यतिकै छ। साथै कफीलाई देश अनुसारको छुट्याउनु पर्ने बताउँदै आइडेन्टिफाई गरेर बेच्नु पर्छ मिसावट हुनु हुदैन।

बोर्डले प्रत्येक वर्ष मंसीर १ गतेलाई राष्ट्रिय कफी दिवसको रुपमा मनाउँदै आएको छ।

कृषि जर्नल मासिकद्धारा जनहितको लागि समर्पित सूचना

मिर्गौला जस्ता प्राणघातक रोगबाट बच्ननिम्न कुराहरूको पालना गरौं।

अरुलाई बचाऔं, आफू पनि बाचौं।

१. धुम्रपान, मध्यपान नगरौं।
२. फ्रिजमा राखिएको, साँधिएको खानेकुराहरू नखाऔं।
३. शुद्ध, ताजा खानपिनमा ध्यान दिऔं
४. समयमा सुतौं, अनिदो नबसौं।

मिर्गौला डाइलासिस् तथा प्रत्यारोपण समाज, काठमाडौं

खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग बबरमहल, काठमाडौं

रिपोर्ट / आम उपभोक्ताको स्वास्थ्य र सुविधा कायम राख्न खाद्य ऐन, २०२३ तथा खाद्य नियमावली, २०२७ को प्रभावकारी कार्यन्वयन गर्दै खाद्य प्रविधिको विकास तथा खाद्यमा आधारित पोषणको सुधारका लागि विभिन्न प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम सञ्चालन, खाद्य पदार्थको विश्लेषण परिक्षणका लागि विश्वसनीय प्रयोगशाला सेवा प्रदान गर्ने र स्वच्छ व्यापार तथा व्यवसायमा सहजीकरण गर्ने कार्य खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग तथा मातहतका विराटनगर, जनकपुर, हेटौंडा, भैरहवा, पोखरा, सुर्खेत, नेपालगञ्ज र धनगढी स्थित ८ वटा खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालयहरु; झापा, इनरुवा, धनकुटा, उदयपुर, राजविराज, मलंगवा, जलेश्वर, पर्सा, चितवन, काठमाडौं, धुलिखेल, नुवाकोट, सिन्धुली, दमौली, बाग्लुङ, तानसेन, तौलिहवा, दाङ, जुम्ला, डोटी, डडेल्धुरा र बैतडी स्थित २२ वटा डिभिजन कार्यालयहरु र काँकडभिट्टा, रानी, जलेश्वर, त्रिभुवन विमान स्थल, तातोपानी, रसुवा, बीरगञ्ज, भैरहवा, कृष्णनगर, नेपालगञ्ज, धनगढी र कञ्चनपुर गरी १२ स्थानमा खाद्य आयात निर्यात गुणस्तर प्रमाणिकरण कार्यालयहरु गरी जम्मा ४३ कार्यालयहरुबाट हुँदै आएको छ ।

खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग तथा मातहतका कार्यालयहरुबाट आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को प्रथम त्रैमासिक अर्थात् २०७८ श्रावण १ देखि असोज मसान्तसम्ममा सम्पन्न मुख्य मुख्य कार्यहरु र सोबाट हासिल प्रगति यस प्रकार रहेका छन् ।

१. खाद्य उद्योग तथा बजार निरीक्षण अनुगमन र गुणस्तर नियमन कार्यक्रम :

रु आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को प्रथम त्रैमासिक अवधिमा खाद्य उद्योग तथा बजार निरीक्षण अनुगमन गरी ऐन नियमानुसार जम्मा ८५२ नमूनाहरु संकलन भएको थियो । संकलित नमूनाहरु मध्ये खाद्यान्न/दलहनजन्यका १३१ वटा, तेल तथा घ्युजन्यका ९४ वटा, फल तथा सागपातजन्य पदार्थका ७४ वटा, दाना पदार्थका ४५ वटा, मसलाका ४० वटा, चिया कफिका २८ वटा, दुध तथा दुग्ध पदार्थका २१ वटा, प्रशोधित पिउने पानीका ४० वटा, कन्फेक्सनरिका १६ वटा नमूनाहरूको विश्लेषण

खाद्य आयात निर्यात निरीक्षण तथा गुण प्रमाणिकरण प्रणाली सम्बन्धी निर्देशिकाले व्यवस्था गरे अनुरूप आयात गर्नु पूर्व अनिवार्य रूपमा अनुमति लिनुपर्ने भनी व्यवस्था गरिएका विभिन्न खाद्य पदार्थहरूको आयात अनुमति लिने क्रममा आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को प्रथम त्रैमासिक अवधिमा जम्मा ६,४३८ आयात अनुमति जारी गरिएको थियो ।

परिक्षण भएकोमा ३६ वटा (६.६८%) नमूनाहरुको परिक्षण प्रतिवेदन प्रतिकूल पाईएको थियो । सोमध्ये खाद्यान्नका ८ नमूनाहरु, प्रशोधित पिउने पानीका ७ नमूनाहरु, दुध तथा दुग्ध पदार्थका ४ नमूनाहरु, दाना पदार्थका ४ लगायतका अन्य खाद्य पदार्थका नमूनाहरू प्रतिकूल रहेका थिए ।

रु आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को प्रथम त्रैमासिक अवधिमा खाद्य ऐन तथा नियम अनुसार न्यूनस्तर तथा दूषित उत्पादन तथा बिक्रीवितरण गरेको कसुरमा जम्मा २७ थान मुद्दा विभिन्न जिल्ला प्रशासन कार्यालय तथा जिल्ला अदालतमा दायर गरिएको थियो । दायर गरिएका मुद्दा मध्ये दूध तथा दुग्ध पदार्थका ९ वटा, मसला पदार्थका ५ वटा, खाद्यान्न एवं दलहन तथा सोबाट बनेको पदार्थ ५ वटा, प्रशोधित पिउने पानीका ३ वटा, चियाका २ वटा, सोयाससको १ वटा, तेलको १ वटा, र दानाको १ वटा गरी जम्मा २७ वटा खाद्य पदार्थका रहेका थिए । उक्त २७ थान मुद्दाहरुमध्ये ११ वटा मुद्दाहरु दुषितका, ९ वटा मुद्दाहरु न्यून गुणस्तरका, ६ वटा मुद्दाहरु लेवल लगायतका विवरण नमिलेका, तथा १ वटा मुद्दा खाद्य ऐन नियम निर्देशिका उल्लंघन सम्बन्धी थिए । खाद्य ऐन, २०२३ वमोजिम दूषित तथा न्यून् गुणस्तरका मुद्दाहरु सम्वन्धित जिल्ला अदालतमा र अन्य मुद्दाहरु सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरुमा दायर हुने व्यवस्था रहेको छ ।

रु विभाग तथा मातहतका कार्यालयहरुबाट खाद्य स्वच्छता सर्भिलेन्सका अन्तर्गत १२३ वटा नमूनाहरू संकलन गरिएको थियो ।

रु आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को प्रथम त्रैमासिक अवधिमा खाद्य/दाना उद्योग, होटल रेष्टुरेण्ट, राजमार्गका होटल अनुगमन तथा उजुरी उपर तत्काल सम्वोधन टोली (Rapid Response Team) मार्फत कारबाही लगायत जम्मा २,०३७ पटक निरीक्षण अनुगमन गरिएको थियो ।

रु यस प्रथम त्रैमासिक अवधिमा १५८ उद्योगलाई नयाँ अनुज्ञापत्र जारी, २९५ उद्योग अनुज्ञापत्र नवीकरण तथा ७५० नयाँ उद्योग स्थापना गर्न सिफारिस गरिएको छ ।

२. खाद्य आयात निर्यात नियमन कार्यक्रम :

- खाद्य आयात निर्यात निरीक्षण तथा गुण प्रमाणिकरण प्रणाली सम्बन्धी निर्देशिकाले व्यवस्था गरे अनुरूप आयात गर्नु पूर्व अनिवार्य रूपमा अनुमति लिनुपर्ने भनी व्यवस्था गरिएका विभिन्न खाद्य पदार्थहरूको आयात अनुमति लिने क्रममा आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को प्रथम त्रैमासिक अवधिमा जम्मा ६,४३८ आयात अनुमति जारी गरिएको थियो । यसै क्रममा आवश्यक कागजात पूरा नभएका तेल, मह, मसला, कन्फेक्सनरी, केराउ एवं आयात रोक्का गरेका सिन्थेटिक पेय पदार्थ लगायतका विविध

खाद्य पदार्थहरु गरि जम्मा ६१ खाद्य पदार्थका कन्साइन्मेन्टहरुको अनुमति अस्विकृत गरिएको थियो । खाद्य पदार्थको आयात अनुमती पत्र जारी गर्ने कार्य नेपाल राष्ट्रिय एकद्वार प्रणाली (Nepal National Single Window) बाट अनलाइन मार्फत सेवा दिने कार्य भैरहेको छ ।

-यस प्रथम त्रैमासिक अवधिमा उत्पादन दर्ता १९ वटा र नविकरण ६७ वटा समेत गरि जम्मा ८६ वटा आहारपूरक खाद्य पदार्थ नियमन गरिएको ।

-यस प्रथम त्रैमासिक अवधिमा १२ वटा विभिन्न नाकामा रहेका खाद्य आयात निर्यात गुणस्तर प्रमाणिकरण कार्यालयहरुमा १६,३१० वटा नमूनाहरू प्राप्त भई सोको जाँच विश्लेषण गरी नियमन गरिएको ।

३. खाद्य स्तर निर्धारण कार्यक्रम :

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को प्रथम त्रैमासिक अवधिमा खाद्य ऐन अनुरुप निम्न विषयहरुको अनिवार्य गुणस्तर मापदण्डका मस्यौदाहरु तयारी प्रकृया अन्तर्गत विविध विषयमा टास्क फोर्स तथा प्राविधिक उप-समितिमा विज्ञ सहित छलफल गरिएको थियो ।

१. आइसक्रिम (Ice-Cream)
२. फ्रोजन डेजर्ट (Frozen Dessert)
३. खुवा/कुराउनी (Khuwa-Kurauni)
४. छुर्पी (Chhurpi)
५. डेरी ह्वाईट्नर (Dairy Whitener)
६. कर्न स्टार्च (Corn starch)
७. माल्टेड मिल्क फुड (Malted milk food)
८. माल्ट बेस्ड मिल्क फुड (Malt based milk food)
९. पास्ता (Pasta)
१०. सोयासस् (Soysauce)
११. सोयाबडी (Soyabody/Soya chunk)
१२. ओट्स (Oats)
१३. पिनट बटर (Peanut butter)
१४. कोका बटर (Cocoa butter)
१५. मार्गरिन (Margarine)
१६. विभिन्न फलफूल तथा तरकारीहरुमा जीवनाषक विषादीको अवशेष

नेपाल सरकारले हालसम्म १३५ वटा विभिन्न खाद्य पदार्थहरुको अनिवार्य गुणस्तर मापदण्ड निर्धारण गरी नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित भै कार्यान्वयनमा रहेको अवस्था छ ।

४. प्रयोगशाला सुदृढिकरण तथा प्रयोगशाला सेवा सम्बन्धी कार्यक्रम

क. प्रयोगशाला सुदृढिकरण :

-विभागको राष्ट्रिय खाद्य तथा दाना रिफरेन्स प्रयोगशालालाई रासायनिक, जीवनाशक विषादीको अवशेष, माइकोटक्सिन, हेभि मेटल तथा सूक्ष्मजैविक विषय गरी विभिन्न २६ खाद्य पदार्थहरुका १०१ प्यारामिटरहरुमा नयाँ सस्करण ISO/IEC 17025M2017 अनुरुप अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त हुने गरी प्रयोगशाला प्रत्यायन सन् २०२२ जनवरीसम्म नवीकरण भई अद्यावधिक गर्ने कार्य भएकोमा खाद्य पदार्थको निर्यातमा सहजीकरणका लागि विभाग अन्तर्गत राष्ट्रिय खाद्य तथा दाना रिफरेन्स प्रयोगशालाबाट ११८ वटा थप प्यारामिटरहरुमा एक्रेडिटेशनको क्षेत्र विस्तारका लागि निवेदन दिने कार्य सम्पन्न गरि एक्रेडिटेशन प्रदायक संस्था NABL, India बाट प्रमाणिकरणका लागि तयारी कार्य भैरहेको ।

-COVID–19 को कारण लकडाउन हुँदा पनि प्रयोगशाला सेवा अविछिन्न रुपमा सुचारु गरिएको ।

-प्रयोगशाला सेवा २४ घण्टा सञ्चालन गर्नेगरी कार्यक्रम प्रस्ताव मन्त्रालय लगिएको ।

-PTB Germany को सहयोगमा प्रयोगशालका महत्वपूर्ण उपकरणहरु LCTQ को मर्मत र AAS graphite furnace को केही Accessories प्राप्त गरेको ।

-ADB को सहयोगमा प्रयोगशालामा Synthetic pyrethroids group को विशादी विश्लेषण क्षमता विकास गरिएको ।

-Heavy metal analysis लगायत अन्य Minerals analysis को लागि ICP-MS मा विश्लेषण विधि विकास गरिएको ।

-Carbonates group का विषादीहरुको LCTQ द्वारा Method Develop गरिदै ।

-Microbiology in water, Black pepper, Breakfast cereals, Pesticides -OC) को PT मा भाग लिई Z–score सन्तोषजनक रहेको ।

-हालसालै Desktop Surveillance मार्फत सन् २०२२ को जनवरी सम्मको लागि Accreditation को म्याद थप गरिएको ।

-Accreditation को म्याद थप गरिएको ।

-COVID–19 को कारण लकडाउन हुँदा पनि आवश्यकता अनुसार प्रयोगशाला सेवा अविछिन्न रुपमा सुचारु गरिएको ।

-नेपालमा आयात हुने तरकारी र फलफूलमा जीवनाशक विषादीको अवशेषको विश्लेषण परिक्षण कार्य विगतमा केन्द्रिय कृषि प्रयोगशाला अन्तर्गतको Rapid Bioassay या Pesticide Residue (RBPR) परिक्षण इकाईबाट हुने गरेकोमा कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयको निर्देशानुसार सो विश्लेषण परिक्षण कार्य २०७८ कार्तिक १ गतेबाट खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागबाट गर्ने भएकोले विभाग अन्तर्गत कार्यालयहरुः खाद्य आयात निर्यात गुणस्तर प्रमाणिकरण कार्यालय, काकडभित्ता; खाद्य आयात निर्यात गुणस्तर प्रमाणिकरण कार्यालय, रानी, बिराटनगर; खाद्य आयात निर्यात गुणस्तर प्रमाणिकरण कार्यालय, जलेश्वर; खाद्य आयात निर्यात गुणस्तर प्रमाणिकरण कार्यालय, बीरगञ्ज; खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालय, भैरहवा; खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालय, नेपालगञ्ज; र खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालय, धनगढीबाट सूचारु गर्न RBPR मेशिनहरुको व्यवस्था तथा जनशक्तिहरुलाई तालिम सञ्चालन गरी कार्तिक १ बाटै नै कार्य प्रारम्भको लागि द्रुतगतिमा तयारी कार्य गरेको थियो ।

ख. प्रयोगशाला सेवा :

यस प्रथम त्रैमासिक अवधिमा विभागको राष्ट्रिय खाद्य तथा दाना रिफरेन्स प्रयोगशाला तथा खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालयहरूका प्रयोगशालाहरूबाट खाद्य ऐन नियम कार्यान्वयनका क्रममा संकलित नमुना, खाद्य उद्योग अनुज्ञापत्रका लागि संकलित नमूनाहरु लगायत सेवाग्राहीहरूबाट अनुरोध भई आएका गरी जम्मा ६,६१७ वटा नमूनाहरू तथा आयात निर्यात नियमन अन्तर्गत १६,३१० वटा नमूनाहरू गरी कूल २२,९२७ वटा नमूनाहरु प्रयोगशाला जाँच परीक्षण गरिएको थियो ।

५. खाद्य प्रविधि विकास तथा पोषण सम्वन्धी प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम

- पोषण परिकार विकास

तराईमा प्रचलित खाजा लिट्टीमा स्थानीय क्षेत्रमा उत्पादित कच्चा पदार्थको प्रयोग गरि पौष्टकतत्वयुक्त परिकार विकास तथा अध्ययन गरेको ।

-पोषण विश्लेषण तथा फुड कम्पोजिशन टेवलको अद्यावधिक

नेपालको जनजाती विशेष नेवारी खाजाको पौष्टिक तत्व विश्लेषण गरि प्रोफाइलिङ्ग अध्ययन कार्य गरेको थियो ।विभिन्न खाद्य पदार्थहरुको पौष्टिक तत्व विश्लेषण गरी फुड कम्पोजिशन टेवलको अद्यावधिकको लागि कार्य भैरहेको साथै निर्यातयोग्य खाद्य पदार्थको पौष्टिक तत्व विश्लेषण सेवा प्रदान गरिएको थियो । उक्त कार्यक्रमहरुबाट विभिन्न ४०

किसिमका खाद्य पदार्थहरुको पौष्टिक तत्व विश्लेषण कार्य सम्पन्न गरिएको थियो ।

६. नेपाल असल कृषि अभ्यास प्रमाणिकरण सम्वन्धी कार्यक्रम

उपभोक्ताहरुलाई स्वस्थ र सुरक्षित खाद्य तथा कृषिजन्य वस्तु उपलब्ध गराउन, दिगो कृषिलाई योगदान पुऱ्याउन, निर्यात प्रवर्द्धनका साथै आयात व्यवस्थापन गर्न नेपाल असल कृषि अभ्यास लागू गर्न कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयले नेपाल असल कृषि अभ्यास कार्यान्वयन निर्देशिका, २०७५ जारी गरेको र सो निर्देशिकामा नेपाल असल कृषि अभ्यास प्रमाणिकरण निकायको रुपमा खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागलाई तोकेको अवस्थामा विभागले कृषि परियोजना टिकाथली, महालक्ष्मी न. पा.-५, टिकाथली; विशेष सदावहार कृषि फार्म , नागर्जुन न. पा.-८, रामकोट; मैत्रीमंगलम् अर्गानिक कृषि फार्म, नागर्जुन न. पा.-६, रामकोट गरी विगतमा तीन वटा कृषि फर्महरुलाई नेपाल असल कृषि अभ्यास प्रमाणिकरणको प्रमाणपत्र जारी गरिएकोमा उक्त कृषि फर्महरुको नियमित सर्भिलेन्स संपरिक्षण गर्ने कार्य भएको छ ।

७. होटल रेष्टुरेण्ट स्तरीकरण कार्यक्रम

आ. व. २०७८/७९ को प्रथम त्रैमासिक अवधिमा विभाग तथा मातहतका कार्यालयहरुबाट जम्मा ४२ वटा होटल रेष्टुरेण्ट स्तरीकरण गरिएकोमा २ (४.८%) वटाले अति उत्तम (Green sticker with three stars) पाउन सफल भए भने ७ (१६.७%) वटाले उत्तम (Green sticker with two stars), २३ (५४.७%) वटाले सन्तोषजनक (Green sticker with one star) र ७ (१६.७%) वटाले सामान्य स्तर (Yellow sticker without star) प्राप्त गरेका छन् । साथै स्तरिकरणमा नपरेका ३ (७.१%) वटा होटल रेष्टुरेण्टहरूलाइ सुधारका लागि सुझाव तथा निर्देशन दिइएको छ ।

अन्त्यमा, खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर सम्वन्धी विभिन्न समाचार सामाग्री महत्वका साथ प्रकाशन तथा प्रसारण गरी आम उपभोक्ताहरुलाई सुसूचित गर्न पत्रकार मित्रहरुले पुऱ्याउनु भएको योगदानको उच्च कदर गर्दै आगामी दिनमा पनि आम उपभोक्ता वर्गमा जनचेतना जगाउने कार्यमा सहयोग प्राप्त हुने विभागले आशा एवम् विश्वास लिएको छ ।

मोहन कृष्ण महर्जन
प्रवक्ता २०७८।०८।२६

जिएमओ रुल एण्ड रेगुलेशनको दायरामा आउनु पर्छ होला : विभाग

काठमाडौं मंसीर २६ खाद्य तथा गुण नियन्त्रण विभागले आफ्नो मातहतका कार्यालयबाट भएको आव २०७८/०७९ को साउनदेखि त्रैमासिक कार्यक्रमहरुको प्रगती नियमित कार्यक्रम अनुसार प्रगती प्रतिवेदन पत्रकार सम्मेलन गरि सार्वजनिक गरिएको छ । तथा गुण नियन्त्रण विभागका प्रवक्ता मोहन कृष्ण महर्जनले नमूना संकलन गर्दा सटिक सटिक मात्र संकलन गरिएको बताउनु भयो । नमूना संकलन गेडागुडी मात्र होइन सबै खाद्य वस्तु पर्ने बताउँदै त्यसको डिटेल वेवसाइटमा राखिएको बताए । महर्जनले दण्ड

पत्रकार सम्मेलनमा कान्तिपुर टेलिभिजनका सुमन पन्त, इमेज टेलिभिजनकी नारायणी लामिछाने, अनलाइनका खबरका नविन ढकाल, हलो खबरका मनोज श्रेष्ठ, आजको खबरका डिल्लीरमण सुवेदी, टक्सार तथा अनाजका अध्यक्ष किरण आचार्य लगायतले बजारमा उपभोक्ताले अस्वास्थ खाद्य वस्तुहरु खाईरहनु परेको, मुद्दा दायर गरेमा विगो माग दावी गर्छन कि गर्दैन, स्ट्रीट फुट अनुगमन गर्ने र नियन्त्रण गर्ने ऐन कहिले आउँछ ? प्रगती विवरण विगतको जस्तै देखिन्छ, जिमएमओ प्रति तपाईहरुको धारणा के हो ? सेन्चुरी मसलाको नमूना संकलन र परिक्षण अर्को निकायबाट गर्ने गरेको कुरा के हो ? कुखुराको प्यालेट र दानामा परिक्षण हुन्छ कि हुदैन ? हरियो सागपात तथा फलफूल तरकारीहरुका गुणस्तर भएन ? उद्योगहरु टन्नै खुलिरहेको छ । जम्मा उद्योगहरु कति होला ? भन्ने विषयमा पत्रकारहरुले सोधेको विषयमा खाद्य गर्ने निकाय विभाग नभएकाले खाद्य ऐन अनुसार दण्ड जरिवाना हुने भएपनि विभाग नभई अदालत र जिल्ला प्रशासन भएको बताए । ऐन नियम आएन । नियम अनुसार छ भने सिडिओ कार्यालय र अदालतमा पठाउने गरेको छ ।

महर्जनले हामी अभियोजन गर्ने निकाय मात्र हो । उपभोक्ताको स्वास्थ्यको हीतलाई जोडदिँदै स्ट्रीट फुडलाई लक्षित कार्यक्रम गर्ने छ । स्ट्रीट फुड अनुगमन स्थानीय निकायले पनि गर्ने छ । त्यसकारण निर्देशिका नल्याएको हो । ऐन आउनु विलम्व हुनु एउटा कारण त्यही पनि हो, । हामीले खाद्य सुरक्षाको गुनासो बिहान आए दिउँसो, दिउँसो आए साँझ र साँझ त्यसको त्यसको भोलीपल्ट सम्वोधन गर्छौं । त्यस्तो जानकारी विभिन्न निकायबाट पनि आउँछ । आएको विषयलाई तत्काल सम्वोधन गर्ने गरेका छौं । हरेक कमोडिटीको नमूना संकलन र परिक्षण गर्छौं, महर्जनले

भने । दानाको आयत र निर्यातमा अनुगमन पशु सेवा विभागको समन्वयमा हुन्छ । हाल ८ प्रकारका दानाको अनुगमन गर्ने गरेको बताए । हरियो सागपातको नभई जाम जेलीजस्ता वस्तुहरुको अनुगमन गर्छौं । जीएमओ रुल एण्ड रेगुलेशनको दायरामा आउन पर्छ होला, सेन्चुरी मसलाको नमुना संकलनमा आएको छ जस्तो लाग्दैन । प्रि बोर्डर नियन्त्रण गर्न पहिले के कस्तो अवस्थामा थियो तथ्या नखुलीकन ल्याउनु हुन्न भनेर प्रतिवन्ध लगाएको छ । मसलाजन्य पदार्थ ६१ वटा कन्टेन्ट रिजेक्ट गरेका कुरामा प्रि बोर्डरमा आउनु पहिले रिजेक्ट गर्दा रामो हुन्छ । ल्याईसकेर गुनासो सुन्नुभन्दा पहिले नै रिजेक्ट गर्दा राम्रो सन्देश जान्छ । आयत हुने वस्तु राजश्व तिरेर ल्याउनु पर्छ । राष्ट्र बैंकले पनि यो विषयमा कडा गरेको अवस्था छ ।

खाद्य तथा गुण नियन्त्रण विभागका महानिर्देशक मतिनी वैद्य जोशीले विषादी विश्लेषण तालिका कृषि विभागको समन्वयमा गरेको छ । मेशनरी सापटी लिएर पनि काम गरिरहेको छ । सर्वोच्चको फैसला अनुसार फुलफल, तरकारी सबै खाद्य वस्तुहरु विषादी विश्लेषण गरेर सबै नाकाहरुमा अवशेष जाँच गरेर मात्र ल्याउन भनिएको छ । हामी २२ वटै नाकाबाट डिजिटल अनुगमन गरिरहेको छ ।

स्थानीय, तह र जिप्रकाको समन्वयमा गरिने छ । नेपालमा उत्पादित वस्तुलाई नियन्त्रण गरिने छ । गेदागुदी मात्र होइन, दाल चामल समेत आयत भईरहेको छ । आयत अनुमति अनुमति पत्र लिनुपर्छ । नेपाल भित्र उत्पादन भएको वस्तुको वर्षैपिच्छे नविकरण गर्नुपर्छ । नियमित अनुगमन भईरहेको छ ।

६० लाखको जनसंख्या रहेको उपत्यकामा विभाग आफैले अनुगमन गरेको अवस्था छ । साथै विभागमा योग्य अनुगमनकर्ता रहेको बताउँदै उपभोक्ताको हीतको लागि उजुरी आउन जरुरी भएको बताए ।

गुणस्तरहीन वस्तु प्रयोग गरेको पाइएमा सरकारले कारवाही गर्ने छ भन्ने सन्देश जाओस् । महानिर्देशक जोशीले बताए । ३२ टन मकै रिजेक्ट भएको विषयमा ढुसीजन्य वस्तु पाएकोले मावन स्वास्थ्यामा असर नहोस् भनेर गरेका हौं । ताजा फलफूल तरकारी जीवनाशक विषादीको मात्रा र कति प्रयोग हुन्छ भन्ने थाहा पाउन अब सबै नाकाबाट गरिने बताए । हरियो सागपात, फलफूल र तरकारीमा स्तर निर्धारण गर्न स्तरीकरण निर्धारण समितिले काम गरिरहेको छ ।

गोल्यान ग्रुपको कृषि र बैंक पछि पर्यटन उद्योगमा

काठमाण्डौ २८ कार्तिक २०७८

झण्डै ५ अर्ब लगानीमा निर्माण भएको पाँचतारे होटल 'हायात प्लेस काठमाण्डौ' सोमबारबाट सञ्चालनमा आउने भएको छ ।

गोल्यान ग्रुपको मुख्य लगानीमा काठमाण्डौको सोल्टीमोड रेडक्रस रोड ताहाचलमा निर्माण भएको अन्तर्राष्ट्रिय हस्पिटालिटी ब्रान्ड हायात प्लेस काठमाण्डौ पूर्ण रुपमा सञ्चालनमा आउन लागेको हो। करिब साढे १० रोपनी क्षेत्रफलमा निर्माण सम्पन्न भएको हायात प्लेस १४ तले भवनमा छ । जहाँ सवारीसाधन पार्किङको लागि २ तलाको 'बेसमेन्ट' रहेको छ।

गोल्यान ग्रुपका अध्यक्ष पवन गोल्यानले शुरूमा २ वटा टावर अपार्टमेन्टको रूपमा प्रयोग गर्ने योजना बनाए पनि भूकम्पपछि होटल र अपार्टमेन्टको रूपमा सञ्चालन गरिएको शनिवार सम्पन्न पत्रकार सम्मेलनमा बताए। नेपालमा अन्तर्राष्ट्रिय ब्रान्ड हायातको यो दोस्रो होटेल हो। यसअघि नै तारागाँउ समितिको हायात रेसिजेन्सी होटल नेपालमा सञ्चालनमा रहेको छ। खानाको परिकारमा सामान्य खानादेखि दक्षिणपूर्वी एसिया र इटालियन स्वाद हुनेछन्।हायात् प्लेसमा १ सय ५३ वटा कोठा छन्। जसमा ३ वटा सुइट र ७ वटा टेरेससहितका कोठा निर्माण भएका छन् ।

होटलमा चौबीसै घण्टा फिटनेस सेन्टर, आउट डोर स्विमङ पुल र अरु प्रिमियम सुविधा रहने बताइएको छ ।

सुइट रुममा किङ बेड, सोफा, ४ जना पाहुनालाई राखेर खुवाउन मिल्ने डाइनिङ टेबल हुनेछ ।

ग्राहकले आफूअनुकूल किङ बेडसहित टेरेस, ट्विन बेडसँगै टेरेस, सिटी भ्यूसहित सोफा कोठा, सिटी भ्यूसहित ट्विन बेड, ट्विन बेडसहित सोफा लगायतका कोठा छन्।

होटलमा ४० वटा कनेक्ट गर्न मिल्ने कोठा, स्पेसल इभेन्टको लागि ४ वटा ब्यान्क्वेट रहेका छन्। दुईवटा फ्लोरमा ३७५ र १२५ वर्ग मिटरको दुई-दुई हल छन्। हायात प्लेस काठमाडौंमा हायातकै अन्तर्राष्ट्रिय व्यवस्थापन हुने होटलले जनाएको छ ।

कृषि र बैंकिङ्ग उद्यममा सक्रिय गोल्यान परिवार होटल सञ्चालनमा आएका छन् । कृषि र बैंकिङ्ग क्षेत्रमा अनुभवी मानिएको गोल्यान परिवारले अन्तर्राष्ट्रिय ब्राण्डको होटल सञ्चालनमा ल्याएको छ । ह्याट प्लेस काठमाडौंको नाममा सञ्चालनमा ल्याएको उक्त होटलको लगानी ७ सय कारोड रहेको व्यवस्थापनले जनाएको छ ।

काठमाडौंको ताहचाल स्थापना गरिएको उक्त होटल पहिले अपार्टमेन्टको अवधारणामा डिजाइन गरिएको र पछि होटल व्यवसायको लागि सञ्चालनमा परिणत गरिएको जनाएको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको सुविधा सम्पन्न १५३ कोठा भएको उक्त होटल दक्षिण मोहडामा चन्द्रागिरी र उत्तरी मोहडामा स्वयम्भुनाथ देख्न सकिन्छ । साथै उत्तरी मोहडाबाट हिमाल लगायत प्राकृतिक सौन्दर्य त्यहीबाटै अवलोकन गर्न सकिन्छ ।

ऐतिहासिक नेपाली कलाशैली र आधुनिक डिजाइनको समिश्रण गरि बनाएको उक्त होटल सबै कुराको् सुविधा रहेको होटल व्यवस्थापनले जनाएको छ ।

अमेरिकाको सिकागोमा मुख्य कार्यालय रहेको उक्त ह्याट प्लेस् काठमाडौं, अन्या देशहरुमा स्थापित होटेल ह्याट रिजेन्सीहरुको जस्तै मापदण्ड कायम गरिएको कृषि उद्यमी तथा होटलका सल्लाहकार पवन गोल्यानले बताउनु भयो ।

होटलले भारत, चीन, अमेरिकाबाट बढी पर्यटकहरु भित्र्याउने योजना बनाएको जनाएको छ । होटलमा गरेको लगानी कहिलेसम्म फिर्ता हुनसक्छ भन्ने प्रस्नमा ह्याट प्लेस काठमाडैंका अध्यक्ष शक्ति गोल्यानले ५/६ वर्ष लाग्नसक्ने अनुमान गरिएको बताए ।

ह्याट प्लेस काठमाडौंको सञ्चालनका लागि महाप्रवन्धक वरुण टावलर, अध्यक्ष शक्ति गोल्यान र कार्यकारी निर्देशक अक्षय गोल्यान, बजार व्यस्थापन अचीत रास्टोगी र सल्लाहकार तथा कृषि उद्यमी गोल्यान समूहका अध्यक्ष पवन गोल्यानले नेतृत्व गर्ने छ ।

ढुक्क लगानी गर्न अर्थ मन्त्रीको शर्माको आग्रह

रितु रुपाखेती / काठमाडौं मंसीर १
काठमाडौंको ताहाचालस्थित होटेल सोल्टीमा एक कार्यक्रमको आयोजना गरि आफ्नो उत्पादन सार्वनिक गरिएको छ ।

उक्त अवसरमा अर्थमन्त्री जनार्दन शर्माले नेपालमा प्रशस्त प्राकृतिक स्रोत साधान रहेकाले कृषि क्षेत्रमा आएर लगानी गर्न आग्रह गरिएको छ । मन्त्री शर्माले म तपाईहरुको समूहलाई प्रशंसा गर्दछु । यस्तो प्रविधिले नेपालमा श्रम र विद्युतीय बजार पर्याप्त भएकाले प्रविधिको विकास गर्न नेपालमा आएर लगानी गर्न आग्रह गर्दछु ।

नेपालमा फर्मा उन्नत प्रविधि ट्र्याक्टर लन्च गरिएको छ । एससी फर्मा एसए परम्परागत युरोपेली विरासतको साथ कृषि र मोटर वाहन डोमेनमा ७५ वर्ष पुरानो कम्पनी हो । यो बोटासानी रोमानियाली टाउनशिपमा आधारित छ । साथै रोमानियाली स्टक एक्सचेन्जमा दर्ता गरिएको छ ।

फर्मा ब्रान्डको डिएनएमा अत्याधिक विश्वासको साथ भारतको स्वामित्वमा रहेको विश्वको लागि एससी फर्मा ब्राण्ड युरोपेली प्रविधिको साथ भारतमा बनाई विश्वमा निर्यात गरिएको छ । यती टेक्निक फर्मा प्रालिको भगिनी संस्था कृषि समूह नेपालका लागि एससी फर्मा ट्याक्टरको एकमात्र अधिकारिक आयातकर्ता र वितरकले कृषि, स्वास्थ्य, शिक्षा र सेवा क्षेत्रमा सबै एउटै छानामुनि जिम्मेवारी लिन्छ । कम्पनीले विशेष गरी कृषिमा समुदायको गुणस्तर सुधार गर्न उद्यम र उद्यमशीलतामा पहल गर्ने, सेजा गर्ने र एक विश्वासनीय व्यापार साझेदार बन्ने जनाइएको छ । उपलब्ध उत्पादन दायरा २६ एचपीदेखि एकसय एचपीसम्मको उत्पादनको दायरा २ ह्वील ड्राइभ र ४ ह्वील ड्राइभ कन्फिगरेसन दुबैमा उपलब्ध रहेको जनाएको छ ।

उत्पादन सुविधाहरू वायुगतिकीय आकार, बलियो संरचना प्रोजेक्टर हेड ल्याम्पहरू, पावर स्टीयरिड उच्च ग्राउन्ड क्लियरेन्स उच्च टोक जडान गरिएको ट्याक्टर आईओटी टेलिमेटिक्स स्थान चिन्ह लगाउने, लाइभ ट्यांकिङ, जियो फेन्सिङ, इन्धन सूचक इन्जिन चल्ने घण्टा इग्निशन स्विच अन अफ सेवा रहेको छ ।

कृषि ग्रुप अन्तर्गतको यती टेक्निक फार्म प्रा.लिले नेपाली बजारमा फोर्मा ट्याक्टर भित्र्याएको छ । यती टेक्निक फोम प्रा.लि फोर्मा ट्याक्टरको आधिकारिक बिक्रेता पनि बनेको छ । नेपाली बजारमा पहिलोपटक ल्याएको फोर्मा ट्याक्टर राजधानीमा एक कार्यक्रमका बिच अर्थमन्त्री जर्नादन शर्माले उद्धाटन गरेका हुन् ।

उद्घाटन समारोहमा अर्थमन्त्री शर्माले कृषि यन्त्र वितरण मात्र गर्दा परनिर्भरता बढ्ने भएकाले उत्पादनलाई पनि ध्यान दिन आवश्यक रहेको बताए ।

मन्त्री शर्माले नेपालमै फोर्मा ट्याक्टर उत्पादन गर्न थाल्ने हो भने सरकारले कम्पनीको आवश्यकता अनुसार माग भए वमोजिमको जग्गा उपलब्ध गराउने बताएका छन् । उनले उद्योग सञ्चालनका लागि आवश्यक सहुलियत दरमा विद्युत उपलब्ध गराउने प्रतिवद्धता समेत व्यक्त गरेका छन् ।

कृषि ग्रुपका अध्यक्ष तेजविक्रम थापाले कृषि ग्रुप अन्तर्गत दुईदर्जन भन्दा बढी कम्पनीहरु सञ्चालनमा रहेपनि मुख्य लगानी कृषि क्षेत्रमा रहेको जानकारी दिएका छन् । अध्यक्ष थापाले कृषि क्षेत्रको उत्पादनलाई वृद्धि गर्नु नै आफ्नो मुख्य उद्देश्य भएको बताएका छन् । उनले अहिलेका किसानहरु प्रविधिसँग नजिक भएकै कारण किसानहरुकै चाहना अनुरुप फोर्मा ट्याक्टर भित्र्याएको समेत बताए ।

कृषि ग्रुप एवम् यति टेक्निक फार्म प्रा.लिका बजार प्रमुख अनिल श्रेष्ठले फोर्मा ट्याक्टर आधुनिक प्राविधियुक्त ट्याक्टर भएकोले किसानको रोजाईमा पर्ने बताए । उनले कृषि क्षेत्रलाई पुरानो ढर्राबाट उन्मुक्तिका लागि पनि फोर्मा ट्याक्टरको आवश्यकता भएको बताए । बजार प्रमुख श्रेष्ठले कृषि ग्रुपले किसानको आवश्यकता अनुसार काम गर्ने पनि बताए ।

अहिले भारतको स्वामित्वमा रहेको फोर्मा ब्राण्डको ट्याक्टर युरोपेली प्रविधिका साथै भारतमा अत्याधुनिक प्रविधिबाट बनाएर विश्व बजारमा निर्यात हुँदैआएको छ । फोर्मा ब्राण्ड परम्परागत युरोपेली कृषि र मोटर वाहन डोमेनमा ७५ वर्ष पूरानो कम्पनी हो ।

यो बोटोसानीको रोमानियाली टाउन शिपमा आधारित भएको र रोमानियाली स्टक एक्सचेञ्जमा दर्ता गरिएको ट्याक्टर हो । फोर्मा टयाक्टरको अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार प्रमुख अजय

मल्लिकले फर्मा ब्रान्डको ट्याक्टरको नेपालको भुगोल सुहाउँदो भएकाले किसानहरुको हितमा रहेको बताए ।

यति टेक्निक फार्म प्रा.लिले फोर्मा ट्याक्टरको बुटवल, पोखरा, विरगन्ज, नारायणघाट, बिर्तामोड र सुर्खेतमा शाखा विस्तार गरिसकेको छ । धनगढी, नेपालगञ्ज, विराटनगर र जनकपुरमा पनि छिट्टै शाखा विस्तार गर्ने योजना रहेको जनाएको छ ।

फोर्मा ट्याक्टरमा स्मार्ट आई सिस्टम, जीपिएस सिस्टम, ४० देखि ७५ हर्स पावर क्षमता रहेको छ । जिपीएसको माध्यमबाट काम गरे नगरेको, तेल, इन्जिनको अवस्था घरमै बसेर मोबाइल मार्फत हेर्न सकिने फोर्मा ट्याक्टरको विशेषता हो ।

कृषि ग्रुपले विगत २२ वर्षदेखि युवाहरुलाई स्वदेशमै कृषि मार्फत रोजगारी सिर्जना गरेर विदेश जाने युवाहरुलाई रोक्ने मुख्य लक्ष्य लिएर विभिन्न क्षेत्रमा काम गर्दै आएको छ । कृषि ग्रुपले सहकारी, स्वास्थ्य, कृषि मार्ट, कृषि फार्म, सञ्चार, मल उत्पादन लगायतका क्षेत्रमा काम गर्दै आएको छ ।

कृषि पवित्र कर्म हो भन्ने कुरा दिल र दिमागमा रहनु पर्छ

कृषकहरुको मुख्य समस्या, बजारको सुनिस्चितता, विषयमा कर्णाली ड्रयागन कृषि तथा पशुपंक्षी फर्म*का निर्देशक* ***कृष्ण अधिकारी****सँग* ***कृषि जर्नल*** *मासिकको लागि* ***धनबहादुर मगर****ले गरेको कुराकानीको प्रस्तुत अंश :*

यहाँको संक्षिप्त परिचय दिनुहोस ?

कृष्ण अधिकारी र जन्मस्थल दशरथपुर सुर्खेत । पेशाले कोरियन भाषा प्रशिक्षक ।

विगतमा के गर्नु हुन्थ्यो ?

२०६४ देखि २०६८ सम्म द.कोरियामा स्नातकोत्तर ९प्यचभबल क्तगमष्भक० अध्ययन पस्चात २०६८ मा नेपाल फर्किएर काठमाडौमा कोरियन भाषा प्रशिक्षण ईष्टिच्युट खोली प्रशिक्षकको रुपमा काम गरियो ।

२०७२ मा काठमाडौं छोडेर आफ्नो जन्मस्थानलाई नै कर्म स्थल बनाउँदै सुर्खेतमा नै कोरियन भाषा प्रशिक्षण केन्द्र खोलेर प्रशिक्षण दिँदै आएको छु । र गत वर्षदेखी कृषि व्यवसायलाई पनि सँ-सँगै लैजाने योजना बनाएर कर्णाली ड्रयागन कृषि तथा पशुपंक्षी फर्म दर्ता गराई कृषि व्यवसायमा पनि जोडिन पुगेको छु । हाल १ विगाहमा जमीनमा ड्रयागन फलको खेती शुरु गरेको छु । साथै अन्य नयाँ फलफुल पनि खेती गर्ने योजना रहेको छ ।

सबै मानिसहरु काठमाडौंमा अवसर खोज्न आउँछन् यहाँको काठमाडौं छोडेर सुर्खेतमा भाषा शिक्षण पेशामा संलग्नु हुनुहुन्छ र पनि कृषिलाई पनि अगाडि बढाउनु भएको छ । कृषि व्यवसायमा लाग्नुको उद्देश्य बताईदिनुहोस् ?

गर्न सक्ने हो र केही नयाँ सोचका साथ गर्ने हो भने अवसर काठमाडौंमा मात्रै नभएर नेपालको अरु ठाउँमा पनि प्रसस्त भेट्न सकिन्छ । कतिपय मानिसहरु काठमाडौ मै पनि अवसर छैन भन्ने सोँच राखेर विदेश पनि जाने, पलायन पनि हुने गर्दछन र कतिपय मानिस यही नै धेरै अवसर देखेर विदेशको लामो बसाईलाई पनि विट मार्दै नेपालमा नै राम्रो व्यवसायमा जमेका छन्, जम्दै छन । मेरो सोचमा कृषि व्यवसाय सानो अरु व्यवसाय ठूलो भन्ने छैन । मिहनेत र ईमान्दारीताकासाथ तपाईले गर्ने काम नै ठूलो हो जस्तो लाग्छ । तपाईले गर्ने कामबाट आत्म सन्तुष्ति मिल्नु नै सबभन्दा ठूलो कुरा हो भलै त्यो सबभन्दा सानो काम किन नहोस् । नेपालको अवस्था यहाँलाई राम्रै थाहा छ नि, पढेलेखेको मानिसले कृषि व्यवसाय गर्न हुँदैन जस्तो सोच राख्ने जमात पनि हामी माझमा धेरै छन् । यस्तो जमात फेरि आफुले काम गर्दैनन् । अरुलाई अलि बढी नै उपदेश दिने समूहमा पर्ने गर्दछन् । मानिसले जे जस्तो काम गरे पनि जति पैसा कमाएपनि पेट पुजा त गर्नु नै पर्छ । जसको सिधा सम्बन्ध कृषि व्यवसायसँग जोडिएको हुन्छ । कृषि उपजबाट नै हाम्रो शरीर जीवित रहन्छ र शरीरलाई तपाईले कस्तो पोषण दिनु भएको छ । त्यही अनुसारको शारिरीक, मानसिक रुपमा स्वस्थ जिवन बनाउन सक्दछ ।

यहाँ शिक्षित व्यक्तित्व हुनुहुन्छ यहाँले नेपालको कृषिलाई कसरी हेर्नु भएको छ ?

नेपालको भौगोलिक धरातलमा विविधता भएको हुनाले हामी नेपालमा स्थान अनुसार विभिन्न किसिमका तरकारी फलफुल अन्नको उत्पादन गर्न सक्ने अवस्था रहेको छ । तर हामीमा ज्ञान, आर्थिक अभावमा सोचेजस्तो कामहरु गर्न नसकेको अवस्था देख्न सकिन्छ । विषेशतः नेपालमा गरिने कृषि व्यवसाय भन्दा जीवीकोपार्जनको लागि मात्र गरेको भेटिन्छ ।

कृषिमा हिजो र आजको भिन्नता छुट्याउनु होस् ?

पहिले पहिले गरिने कृषिमा मानवीय शक्तिको प्रयोग ज्यादा गरिने गरिन्थ्यो भने आजभोलि चाही मेशीनरी औजारको प्रयोगले थोरै जनशक्तिबाट पनि धेरै काम गर्न सकिने अवस्था आएको छ । धेरै मानिसहरु व्यावसायिक कृषि पनि गर्दै आफ्नो आर्थिक अवस्थामा पनि धेरै सुधार गरिरहेको पनि प्रष्ट देख्न सकिन्छ । पहिला स्थानीय जातका तरकारी, अन्नबाली रसायन मुक्त खेती गरिने हुनाले उत्पादन कम भएता पनि खाँदा स्वादिलोका साथै स्वस्थकर रहने गर्दथ्यो । आजको अवस्था यहाँलाई थाहा नै छ । उत्पादनमा वृद्धि भएतापनि खानको लागि कत्तिको स्वस्थकर छ भन्ने मापन खासै नगरिएको भेटिन्छ ।

कृषिमा सुधार गर्नु पर्‍यो भने के-के गर्नु पर्छ ?

पहिलो कुरा त कृषि व्यवसाय प्रति मानिसको सोच बदलिनु आवश्यक रहेको छ । हामी मध्ये धेरै बुझेका पढेलेखेका मानिसबाट नै यो व्यवसायलाई हेयको दृष्टिले हेर्ने गरिन्छ, यो पनि मानिसको जिवनसँग जोडिएको र सबैलाई स्वस्थ राख्ने एउटा पवित्र कर्म हो भन्ने कुरा दिल र दिमागमा रहनु आवश्यक छ । व्यवसायमा कृषि र पेशामा शिक्षक मानिसको अन्तिम छनौट भन्ने मानसिकतामा परिवर्तन हुन आवश्यक छ । कृषि पेशालाई जीवीकोपार्जनको अवस्थाबाट व्यवसायिक रुपमा अघि बढाएर कृषि कर्मबाट पनि मनग्य आर्थिकोपार्जन गर्न सकिन्छ है भन्ने अवस्थामा पुर्‍याउन सरकारको नीति नियम, सहयोग आवश्यक छ । सरकारबाट उपलब्ध हुने सहयोग उत्पादनमा मात्र नभै बजारीकरणमा पनि स्पष्ट नियमको अभाव छ । कतिपय अवस्थामा नेपालको कृषि उपज बजार नपाएर सडेर गएको देखिन्छ भने बाहिरबाट आयात बढीरहेको छ । स्थानीय स्तरमा उत्पादित कृषि उपजहरु संकलन गरेर बजारसम्म पुर्‍याउनको लागि सहज पहुँच हुन सक्यो भने पनि कृषि क्षेत्रमा सकारात्मक सुधार भएको आभास पाउन सकिन्छ ।

नेपालको कृषि खुम्चिदै गएको छ भनेर सुनिन्छ वास्तविक हो ?

अवस्य पनि सही हो । एक त खेतीयोग्य जमीन टुक्रिएर घर घडेरीमा रुपान्तरण भईसकेका छन् । भू-खण्डीकरणले गर्दा भनेको र सोचेको स्थानमा कृषि व्यवसाय सञ्चालन गर्न गाह्रो भएको अवस्था छ भने अर्कोतिर मानिसहरु आफ्नो भएको जग्गा जमीन पनि बाँझो छोडी विदेशिने गर्दा कृषि उत्पादनमा पनि ह्रास आएको छ । आज नेपाली तरकारी बजार होस वा अन्य खाद्यान्न पसल, हरेक स्थानमा आयातित वस्तुले धेरै नै स्थान ओगटेको भेटिन्छ ।

कृषि क्षेत्रबाट नेपाली किसानहरुको जीवनस्तरमा सुधार भएको पाउनु भएको छ ?

जसले अलि व्यवसायीक रुपमा कृषि पेशा अंगाल्नु भएको छ, उहाँहरुको जीवनस्तरमा सुधार भएको स्पष्ट देख्न सकिन्छ ।

नेपालको भौगौलिक अवस्था अनुसार सिँचाईको व्यवस्था हुन सकेको छैन सिँचाईलाई यहाँले कसरी व्यवस्थापन गर्नु भएको छ ?

जलस्रोतको धनी देश भएतापनि भौगोलिक विकटताले गर्दा सिँचाई व्यवस्थापन गर्न अवश्य पनि गाह्रो छ, पानीको स्रोत नभएको स्थानमा पनि आकाशे पानी पोखरीमा जम्मा गरेर सिँचाईको व्यवस्थापन पनि गर्न सकिन्छ, मेरो अवस्थामा चाहीँ बोरीङको पानी किनेर पोखरीमा जम्मा गरी थोपा सिँचाई प्रविधि जडान गरिएको छ । शुरुमा लागत अलि बढी लागेपनि कालान्तरमा फाईदा नै हुन्छ ।

कृषकहरुको मुख्य समस्या बजारको सुनिस्चितता हो । यहाँले सुर्खेत बजारमा बजारको व्यवस्थापन कसरी बनाउनु भएको छ ?

कर्णाली ड्र्यागन कृषि तथा पशुपंक्षी फार्म चाही विशेषगरि ड्र्यागन फलको साथ-साथै अन्य नयाँ फल उत्पादनमा केन्द्रीत रहेको र भर्खर मात्र बिरुवा रोप्ने काम सम्पन्न भएको छ । यो ठाउँको लागि ड्र्यागन फल नौलो हो । धेरै मानिसहरुमा यो फलको बारेमा जानकारी छैन । आफुले उत्पादन गर्ने वस्तुको लक्षित उपभोक्ता को हुन् त्यसको पहिचान गरि त्यसै अनुसारको बजारीकरण गर्दा काम गर्न सहज हुने मनन् गरी लक्षित वर्ग, समुदायसँग उत्पादन हुने फलले स्वास्थ्यमा पुऱ्याउने फाईदाको बारेमा जानकारी दिईरहेको छु । विभिन्न सामाजिक सञ्जाल मार्फत पनि यसको प्रचार प्रसारको कार्य हुँदैछ । धेरै मानिसहरु यो फल खेती सम्बन्धी धेरै उत्सुक रहेको पाईएको छ ।

कृषिका मुख्य-मुख्य समस्याहरू के-के हुन ?

जलश्रोतको धनी देश भएता पनि सिचाईको व्यवस्थापन गर्न धेरै स्थानमा समस्या देखिन्छ । त्यसैगरि समयमा मल, बिउ व्यवस्थापन नहुनुका साथै बजारीकरणमा पनि धेरै समस्याहरु देखिएका छन् ।

संस्था परिचय :

नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद

कृषि इन्जिनिरिङ्ग महाशाखा

परिचय :

कृषि इन्जिनिरिङ्ग महाशाखा वि.स. २०१० साल श्रावण २९ गते सिंहदरवारमा स्थापना भएको थियो । त्यतिबेला यसको मुख्य उद्देश्य कृषि मन्त्रालय अन्तर्गतका विभिन्न फार्म तथा कार्यालयहरूमा आइपर्ने भवन निर्माण तथा गाडी मर्मत सम्बन्धी काम गर्नु रहेको थियो । पछि यो कार्यालय श्रीमहल पुल्चोकमा सारियो । अहिले आफ्नै भवन खुमलटार, ललितपुरमा अवस्थित छ । वि.स. २०४८ सालमा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषदको स्थापना पछि यस महाशाबाट विशेष गरी अनुसन्धान कार्यलाई बढावा दिँदै आएको छ । जमीन खनजोत, सिँचाई देखि लिएर उत्पादित वस्तुको भण्डारण तथा संरक्षणमा गर्दा आवश्यक पर्ने कृषि इन्जिनिरिङ्ग प्रविधिको विकासमा केन्द्रीत छ ।

लक्ष्य :

वातावरण मैत्री, कम मूल्य, उपयुक्त कृषि इन्जिनिरिङ्ग प्रविधिहरूको प्रयोग गरी उत्पादन तथा उत्पादकत्व बढाउनुका साथै नेपालमा रहेको कृषि उद्यमीहरूलाई सहयोग गर्न तथा कृषि समुदायको सामाजिक एवं आर्थिक उन्नतिमा समता सुनिश्चित गरी जीवनस्तर उकास्नु ।

उद्देश्य :

यस महाशाखाको मुख्य उद्देश्य देशको विभिन्न भौगोलिक क्षेत्रको लागि उपयुक्त कृषि इन्जिनिरिङ्ग प्रविधिको विकास गर्नु रहेको छ ।

-कृषि इन्जिनिरिङ्गका विभिन्न क्षेत्रहरूमा वातावरणमैत्री, उपयुक्त र झन्झट प्रविधिहरूको विकास गर्ने र समन्वय गर्ने ।

-कृषि इन्जिनिरिङ्ग प्रविधि सम्बन्धी सूचना संकलन केन्द्रको रुपमा काम गर्ने ।

-कृषक तथा प्रचार प्रसारमा काम गर्ने कार्यकर्ताहरूलाई कृषि इन्जिनिरिङ्ग प्रविधि सम्बन्धि तालिम दिनको लागि व्यवस्था अथवा स्रोत तालिम व्यवस्थामा आवश्यक सहयोग गर्ने ।

कार्य क्षेत्र :

यस महाशाखाको अनुसन्धान कार्य क्षेत्रहरू निम्न वमोजिम छन् ।

-स्वायल एण्ड वाटर इन्जिनियरिङ्ग

-फार्म पावर तथा मेशिनरी

-पोष्ट हार्भेष्ट इन्जिनियरिङ्ग

-फार्म स्ट्रचर

सिफारिस गरिएका प्रविधिहरू

-धान, गहुँ र मुसुरोको लागि जिरोकम खनजोत गरी खेती गर्ने प्रविधि धान गोड्ने औजार

-गहुँ चुट्नको लागि सुधारिएको शक्ति चालित थ्रेसर

-हात तथा खुट्टाले मकै छोडाउने औजार

-मकै रोप्ने ज्यावबासिडर

-धान, गहुँ र मकै बालीको लागि सिँचाईको व्यवस्थापन

-सुधारिएको जाँतो । सस्तो सोलार ड्रायर

-सुधारिएको अलैंची सुकाउने ड्रायर

-धानको बीउ सुकाउनका लागि ड्रायर

-वेमौसमी तरकारी खेतीको लागि प्लाष्टिक हाउस

-कोदो चुट्ने र फल्ने मेशिन

-कफी पल्पर

-तरकारीको बीउ सफल गर्ने मेशिन

यस महाशाखाबाट सञ्चालित मुख्य प्राथमिकतामा परेको अनुसन्धानका क्षेत्रहरू निम्न अनुसार छन् :

तराई क्षेत्रमा कृषिको यान्त्रिकरण :

कृषि क्षेत्रमा बढ्दो जनशक्तिको अभाव र अधिक लागतको समस्यालाई सम्वोधन गर्नका लागि यस कृषि अनुसन्धान इन्जिनियरिङ्ग महाशाखाले तराई क्षेत्रमा कृषि यान्त्रिकरण सम्बन्धी अनुसन्धानलाई मुख्य प्राथमिकता राखेर काम गरिरहेको छ । यस कार्यक्रमको मुख्य लक्ष्य धान, मकै, गहुँ, उँखु, आलु इत्यादि बालीहरूमा साना मझौला तथा ठूला किसानहरूलाई उपयुक्त यान्त्रिक प्रविधिहरूको पहिचान गर्नु हो ।

मध्य पहाडी क्षेत्रमा कृषि क्षेत्रमा कृषिको **यान्त्रिकरण :**

पहाडी क्षेत्रमा पनि खेतीपाती गर्नको लागि जनशक्ति तथा हलगोरुको अभाव रहेको छ । बढी झन्झट युक्त काम र नयाँ आम्दानीको कारण युवाहरूको यस क्षेत्रमा रुची कम देखिन्छ । तसर्थ कृषि यान्त्रिकरणको साथसाथै बढी आम्दानी हुने बालीहरूको व्यवसायिक उत्पादनमा जोड दिनु आवश्यक देखिन्छ । युवा व्यवसायीहरूलाई कृषि क्षेत्रका आकर्षित गर्नका लागि यस महाशाखाले पहाडी क्षेत्रमा उपयुक्त हुने यान्त्रिक प्रविधिहरूको अनुसन्धानलाई प्राथमिकता राखेर काम गरिरहेको छ ।

स्रोत : *कृषि अनुसन्धान महाशाखा खुमलटार*

ग्रामीण अर्थतन्त्रमा योगदान गर्न (रीड)

काठमाडौं मंसीर २ आयोजना कार्यन्वयन गर्ने निकाय नेपाल सरकार कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय दातृ निकाय विश्व बैंक, ग्रामीण उद्यम तथा आर्थिक विकास आयोजना (रीड)को परियोजनासँग सम्धन्धित सरोकारवालाहरुसँग छलफल तथा अन्तरक्रियात्मक गोष्ठीको उद्घाटन कृषि मन्त्री महेन्द्र राय यादको प्रमुख आतिथ्यमा भएको छ ।

उक्त गोष्ठीको कार्यक्रममा कृषिसँग सम्बन्धित सरोकारवालाहरुसँग विषयगत रुपमा केन्द्रीत भएर छलफल भएको थियो । छलफलमा उत्पादकत्व वृद्धि, बजार सुनिश्चितता, रोजगारको सिर्जना, आम्दानी वृद्धि, उत्पादनशील साझेदारी अवधारण कार्यन्वयन गर्न छलफल अगाडि बढाएको बताइएको छ । देशको ग्रामीण क्षेत्रलाई आधार मानेर कायन्वयन गर्न लागेको आयोजनाको उद्देश्य अनुसार प्रदेश नं.१ र २ बागमती गण्डकी, लुम्विनी, सुदुरपश्चिममा केन्द्रित हनेछ । आर्थिक कोरीडोर, मध्य पहाडी लोकमार्ग, हुलाकी राजमार्ग, पूर्व पश्चिम राजमार्ग, भालुवाङ्ग-रोल्पा राजमार्ग, महाकाली राजमार्ग अन्तर्गत १७१ पालिकाहरुमा लागु हुनेछ । आर्थिक कोरिडोरको कार्यालय पाखीवास धनकुटा, वर्दिवास महोत्तरी, रुपन्देही बुटवल, डडेल्धुरा रहने छ । यस आयोजनाबाट २४ हजार कृषक तथा उद्यमीहरु लाभान्वित हने लक्ष्य राखिएको छ भने ९ हजार ६ सय महिला, साना, मझौला उद्यमी तथा कृषिमा प्रविधि स्टार्ट अप हुनेछ, फर्महरुको क्षमता अभिवद्धि, उत्पादक संस्थाहरुको उत्पादनशील साझेदी, कोभिडसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरु रोजगारीको सिर्जना गर्ने रहेको छ । कार्यक्रमहरु ग्रामीण उत्पादन र साझेदारी मार्फत कृषकहरुका बजार आवद्धता सुनिश्चित गर्ने । प्रदेश तथा स्थानीय सरकार एवं सरोकारवालाहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने । खाद्यको मूल्य श्रृँखला तथा ग्रामीण अर्थतन्त्रको पुनर्स्थापना तथा मजबुत गर्ने विषय छलफल कार्यक्रममा उठेको छ ।

आयोजनाका अवधी सन् २०२१ देखि सन् २०२५ सम्म रहने छ ।

आयोजनाको कूल लागत १२० मिलियन अमेरिकी डलर रहने छ ।दातृ निकाय ८०, लाभग्राही ४०को बीचमा योगदान गर्ने जनाएको छ ।

खाद्यान्न आयातको हाम्रो अवस्था

असोज मसान्तसम्म भारतबाट ६ अर्बको, अमेरिकाबाट ४ करोडको र चीनबाट ३५ लाखको चामल आयात भएको छ । त्यसैगरी भारतबाट २ करोडको धानको बीउ, ४० करोड ४१ लाखको चिउरा भित्रिएको छ । मकै भारतबाट ४ अर्ब ६५ करोडको, दक्षिण अफ्रिकाबाट १० करोडको, अर्जेन्टिनाबाट ५८ करोडको, ब्राजिलबाट २ करोड रुपैयाँ बराबरको भित्रिएको छ । गहुँमात्र भारतबाट १८ करोडको, जर्मनीबाट ४ करोड ७२ लाखको, नेदरल्याण्डबाट १.५ करोडको र बेलायतबाट १९ लाख बराबरको आयात भएको छ । कोदो भारत र चीनबाट ३० करोडको आयात भएको छ । तोरीको बीउ काजकस्तान र भारतबाट २९ करोडको आयात हुँदा सुकुमेल ग्वाटेमालाबाट १ करोड ४३ लाख र भारतबाट ९ करोड बराबरको आयात भएको छ । चालु आर्थिक वर्षको पहिलो तीन महिनामा हरियो तरकारी मात्रै १ अर्ब ३८ करोडको आयात भएको छ भने १९ करोडको दुग्धजन्य वस्तु र १ अर्ब बढीको फलफूल आयात हुने गरेको तथा व्यापारघाटा ५८.२८ प्रतिशतले वृद्धि भएको तथ्याङ्कले देखाउँछ ।

कृषि विश्वविद्यालयको कार्यालय उद्घाटन

राजविराज मंसीर २७, सप्तरी । प्रदेश २ सरकारले सप्तरीको राजविराजमा कृषि विश्वविद्यालयको कार्यालय स्थापना गरेको छ । जनता समाजवादी पार्टी (जसपा)का अध्यक्ष उपेन्द्र यादवले सोमबार एक समारोहका बीच विश्वविद्यालयको कार्यालय उद्घाटन गरेका छन् ।

कार्यक्रममा अध्यक्ष यादवले कृषि शिक्षा महत्वपूर्ण शिक्षा रहेको बताए । "कृषिमा धैरै क्षेत्र छन् । यसको अध्ययन, अध्यापन शुरु भए यहीँबाट धैरै कृषि विज्ञ उत्पादन गरेर कृषिलाई राम्रो बनाउन सकिन्छ ।" कृषि विश्वविद्यालयलाई अगाडि बढाउन सबैलाई सहयोग गर्न आग्रह गर्दै विश्वविद्यालयको भवन निर्माण यसै वर्षदेखि शुरु गर्न प्रदेश सरकारसँग आग्रह गरे ।

मुख्यमन्त्री लालबाबु राउतले प्रदेशको गौरवको रुपमा यो विश्वविद्यालय स्थापना हुने बताए । प्रदेशलाई प्राविधिक शिक्षाको हव बनाउने उद्देश्यले विश्वविद्यालयको स्थापना अघि बढाएको उनले बताए । चाँडै वीरगञ्जमा पनि विज्ञान प्रविधि विश्वविद्यालय स्थापना गरिने उनले बताए ।

समय अभावका कारण अध्यादेश मार्फतै यो दुबै विश्वविद्यालयको काम अघि बढाइएको भन्दै उनले कृषि विश्वविद्यालयले एक वर्षभित्रै फड्को मार्ने विश्वास दिलाए ।

विश्वविद्यालयको काम अघि बढाउन राजविराजस्थित दलित छात्रावास भवनमा यसको कार्यालय राखिएको छ ।

"तत्काल काम अगाडि बढाउन यहाँ कार्यालय राखिएको छ । चाँडै आफ्नै भवनमा यसको कार्यालय स्थापना हुन्छ" कार्यक्रममा सामाजिक विकास मन्त्री नवलकिशोर साहले भने ।

कार्यक्रममा अर्थ मन्त्री शैलेन्द्र साहले यो विश्वविद्यालयको विकासका लागि प्रदेश सरकारले सबै किसिमको सहयोग गर्ने बताए ।

यो देशको मेरुदण्ड पनि कृषि नै हो : मन्त्री यादव

काठमाडौं मंसीर १५ कृषि पत्रकार महासंघ नेपालको आयोजनामा ललितपुरका म्याक्सीज बकिटमा

“रसायनिक मलको संकट र समाधान” विषयक अन्तरक्रियात्मक कार्यक्रम माननीय कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री महिन्द्राराय यादवको प्रमुख आतिथ्यमा सम्पन्न भएको छ।

कार्यक्रममा कृषि क्षेत्रसँग सम्बन्धित व्यक्तित्वहरुको सहभागीतामा नेपालको कृषि क्षेत्र अघि नबढ्नुमा वहुआयामिक क्षेत्रसँग

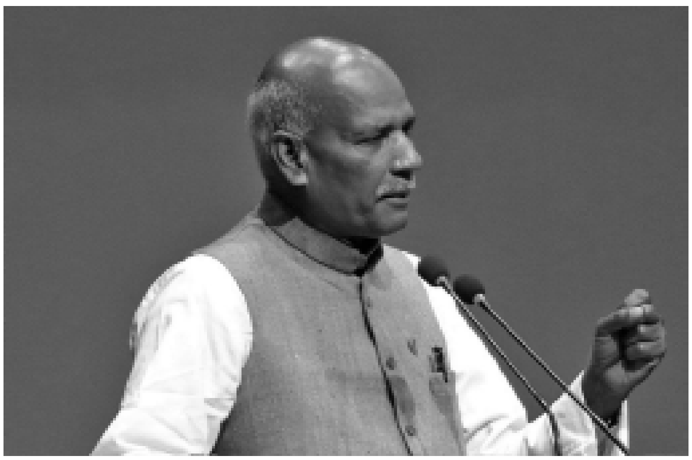

सम्बन्धित भएको कारण पनि समस्या भएको बताइएको छ।

उक्त अवसरमा मन्त्री यादवले हाम्रो देश कृषि प्रधान देश हो। यो देशको मेरुदण्ड पनि कृषि नै हो। देशमा समृद्धि ल्याउनका लागि किसानको खाँचो छ। मूल समस्या भनेको निर्वाहमूखी पेशा भएकोले भएको हो। यसमा आकर्षण घट्दै गएको छ। मन्त्रालयको वजेट २.७ प्रतिशत छ। मन्त्रालयमा कम पैसा भएकोले पनि मुख्य जरो भनेको वजेटको अभाव हो। मलखादको बारेमा देश संघीयतामा गएको छ। आर्थिक ऐन पूरानै छ। समय अनुसार मलखाद पर्याप्त हुँदैन। पहिलो नम्बर नै. मलखादको कारखाना स्थापना गर्नु हो। सरकारले मल कारखाना स्थापन गर्न र जिटुजीमार्फत समस्या समाधान गर्दै जाने छ। नेपाल आयल निगमले जस्तै जिटुजीको प्रक्रिया अनुसार अपनाउनु पर्छ। अनुदान रकम किसानले सदुपयोग गर्न सकेको छैन सरकारको तर्फबाट कृषिको लागि भनेर ठूलो खर्च पनि भैरहेको छ। शुरुदेखिनै व्यवस्थापन गर्न सकिएको छैन। अहिले अन्तर्राष्टिय बजारमा मूल्य वृद्धि भएको छ। मूल समस्या भनेको

अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा हामीले ल्याउने लागेको मल पनि जोखिममा रहेको अवस्था छ। ओभर स्टक गर्ने कि, के गर्ने भन्ने जिम्मा साल्ट ट्रेडिङ्ग कम्पनी र कृषि सामाग्री कम्पनीलाई दिएको छ।

वन्दरगाह नै हो। दोस्रो बोलपत्र हो। एकमुष्ट वजेटको व्यवस्था गर्ने हो भने सजिलो हुनसक्छ। मलखाद वितरण गर्ने सवालमा अहिलेको अवस्थामा पर्याप्त हुनसक्छ कि सक्दैन भनेर मन्त्रालयबाट प्रयास भईरहेको छ। मलखाद अभाव हुँदैन प्रयास भइरहेको छ। मलखाद डिजीटल प्रणालीमा छैन। अब डिजीटल प्रणालीमा लान खोजिरहेका छौं। जिटुजीको प्रकृयामा भारतसँग भइरहेको छ। उनीहरुले पनि सुनिश्चितता दिईरहेरहेको छैन। किसानको सूचीकरण विवरण प्राप्त भएपछि। वर्गीकरण गरिने छ। सामाजिक त्यायको आधारमा अनुदान दिनेछ। अनुदानको प्रकृयाबाट प्रतिफल लिन सकेको छैन। किसानको नाममा ऋण लिने काममा के भईरहेको छ ? समस्याको मुद्धा उठेको छ। पहिलो कुरा कृषिलाई आधुनिकीकरण, भण्डारीकरण, र बजारीकरण, जरुरी छ। सातै प्रदेशमा मलखादको गोदाम बनाउन सकेनौं भने मलको हाहाकार भइनै रहन्छ। गहुँ, धान, मकैको लगाउने बेलामा मल पुर्‍याउन भण्डारणको खाँचो छ। मुलुकको आर्थिक समृद्धिको लागि आमूल कृषिमा परिवर्तन गर्न जरुरी छ। सरकार र किसानको विचमा जुन समस्या छ त्यसको समाधान गर्न पहल गरिने छ। किसानको समृद्धिनैको मुलुकको समृद्धि हो। विदेशमा जाने युवाहरुलाई सामूहिकीकरण खेती प्रणालीमा जाने गरि सरकारले सामुहिक खेती प्रणालीमा लान खोजिरहेको छ। त्यसका लागि २० देखि ५० विगाह जमीनमा खेती प्रणाली, कम्युन प्रकारको गर्न जरुरी छ। अबको

खण्डीकरण खेती प्रणालीले कृषिमा आत्मनिर्भर बन्न सक्दैन।

पाङ्गारिक मलको बारेमा दुइवटा कम्पनीहरुलाई जिम्मा दिइएको छ। धानको बिउमा समस्या देखियो धान बीउलाई तराई मधेशमा लगाउने भन्ने थियो। बीउ जस्ले दिएको छ उसले नै क्षतिपूर्ति दिनुपर्छ भनेर निर्णय गरिएको छ। कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सचिव गोविन्दप्रसाद शर्माले मन्त्रालयमै छलफल कार्यक्रम राखौं भन्ने थियो। अन्तर्राष्टिय रुपमा इन्धन संकटको कारण धेरै देशका मल कारखानाहरु बन्द भएको र बन्द हुने अवस्थामा पुगेको बताउनु भयो। जसको कारण मल कारखानाहरु सञ्चालनमा आउन नसकी मलको अभाव बन्दै गएको हो। उर्जामा महँगो भयो। चीनले आफ्ना घरेलु आवश्यकता बढ्दै गएकोले ठूलो स्केलमा निर्यात नगर्ने भएको छ। रसियाले समेत निर्यात नगर्ने भएको छ। यूरोपका रसायनिक मल कारखानाहरु बन्द गर्ने वा सञ्चालन गरिरहने भन्ने अवस्थामा पुगको देखिन्छ। अन्तर्राष्टिय रुपमा हामीले ल्याउने लागेको मल पनि जोखिममा रहेको अवस्था छ। ओभर स्टक गर्ने कि, के गर्ने भन्ने जिम्मा साल्ट ट्रेडिङ्ग कम्पनी र कृषि सामाग्री कम्पनीलाई दिएको छ। ५६ हजार मेट्रिक टन यूरिया, १५ हजार डिएपी आउने क्रममा छ। हाम्रा आफ्नै पनि समस्या छ। उर्जाको संकट समाधान नभएसम्म मूल्यवृद्धिको समस्या रहने र अझै मूल्य बढ्ने भनेर भनेको छ। साउनमा ४५० डलरमा सम्झौता गर्दा अहिले मूल्य बढेर ६०० डलर पुगेको छ। घाटामा जान कोही पनि सदैन। शुरुवातबाटै आउन ७ महिना लाग्छ। अब बजारको माग अनुसार व्यवस्थापन गर्न सक्छौं कि सकीदैन। त्यसका लागि ५ लाख मेटीक टन सुनिस्चितता गर्नुपर्छ। वन्दरगाह प्रयोगमा पनि समस्या आएको छ। गोदाम छैन गोदामको व्यवस्था गर्न सक्यौं भने केही समस्या समाधान गर्न सकिन्छ। मुलुक भित्रै पनि २० देखि २५ हजार मेट्रिक टन मल जोहो सकिन्छ। कृषि मन्त्रालयले दुःख गरेर मल भित्र्याउने, त्यो भन्दा पनि बढी मल सही ढंगले वितरण नहुँदा गुनासो सुन्नु पने, समस्या आएको छ। समस्या मन्त्रालयसम्म आउँछ। निजी क्षेत्रले गर्दा पारदर्शी भएन भन्ने छ। मन्त्रालयबाट ८५ देखि ९० प्रतिशत अनुदान गएको छ। तर अर्थले ५० प्रतिशत दिनु भन्ने छ। बढ्दो मूल्य

वृद्धि सँगै अनुदानको पनि त्यहि अनुसार बढ्न जरुरी छ । वितरण प्रणालीमा किसान र स्थानीय सहकारीबाटै वितरण गर्ने भनेर व्यवस्थापन गरिसकेका छौं । किसानलाई मल दिने बेलामा कसैले बढी ओभर स्टकिङ्ग गरेर अभाव भएको पाइयो भने कारवाही गर्छौं ।

कच्चा पदार्थमा निर्भर हुनु पर्ने अवस्था छ । कति उत्पादन गर्न सके आत्मनिर्भर हुनसक्छ भन्ने कुरामा पनि १३ वटा एक्सन प्लान बनिसकेको छ ।

जलवायू परिवर्तनका कारण थाइल्याण्ड र चीनमा धानखेती उत्पादनमा कमी हुने देखिएको छ । कृषि विकास मन्त्रालयमा कोर प्राविधिक टिम छ । कृषि विकास मन्त्रालय हामी सुतेर बसेको छैनौं । कतिपय कुरा पहुँच भएर पनि व्यवस्थापन गर्न सकेका छैनौं ।

मुक्तिनाथ कृषि कम्पनीका प्रमुख भरतराज ढकालले कालो सूचीको कारण अन्तर्राष्ट्रिय सम्प्लायर्सहरु त्यति सजिलोसँग काम गर्छ जस्तो लाग्दैन । राम्रोसँग कार्यक्रम गर्ने हो भने कृषि मन्त्रालयले कार्यक्रम गर्नु पर्छ जस्तो लाग्छ । भण्डारणको व्यवस्थापन गर्न नसके समस्या सँधै रही रहने छ । कम्पनीहरुमा मिलेर शेयर लगानी गर्न सकिन्छ

भारतको ठूला रसायानिक कम्पनीसँग कुरा गर्दा त्यो कम्पनी पनि सरकारको अनुदान विना बन्द हुने अवस्था छ । संसारमा सबभन्दा राम्रो वातावरण नेपालमा छ । रसायनिक विकल्पमा जाने हो । वातावरणीय परिवर्तन हुन लागेको छ । निजी क्षेत्रले मल ल्याए पनि अनुदानको व्यवस्था गरौं । मूल्य सबभन्दा चुनौंतीको विषय छ । नेपालको अर्थतन्त्र चौपट हुन लागेको छ । कोभिडको कारण रेमिटेन्स घट्दै गएको छ । रसायनिक मलमा मूल्य बढ्नाको कारण के हो भन्दा त्यो अमेरिका हो । संसारको सबभन्दा बढी कृषि वस्तु निर्यात गर्ने देश अमेरिका हो । नीतिमा हाम्रो देशले कृषिलाई प्राथमिकता नदिएको हो । कृषि सामाग्री कम्पनी मल ल्याउँदा अनुदान दिन्छ । अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा मूल्य तल माथि हुन्छ । निजी क्षेत्रले ल्याएको मलमा पनि अनुदान दिने कुरामा सोचौं । हामी विषादीको काम गर्दैनौं । कृषिको कुरा गर्दा पत्रकारहरुको समाचार लेख्नु मात्र हुन्छ । किसानलाई मल मात्र होइन किसानलाई चाहिने सम्पूर्ण व्यवस्थापन गर्नुपर्छ । सरकारी निकायले गर्ने कार्यक्रम पत्रकार महासंघले गरेको छ ।

हिमाल खबर पत्रिकाका पत्रकार रमेश भारतीले २०४२ सालदेखि मलको संकट भोग्दै आएको छौं । २०६५ सालबाटै एउटा आफै मल उत्पादन गर भनेर कृषकलाई २० हजार दिएमा के हुन्थ्यो ? यो समस्या समाधान सिंहदरवारले गरेन । वाध्यताले सरकार छ छैन भनेर भन्नुपर्छ । कृषिको कुरा गर्नु लाजमर्दो छ । म पत्रकार मात्र होइन, देशको नागरिक भएको नाताले सोध्नु मेरो कर्तव्य हो । आलुको लागि युरिया मल चाहिन्छ कि गोवर मल, हामीलाई युरिया मल चाहिदैन । ४५ साल अघि देखिनै गोवर मलबाटै उत्पादन गरेको अन्न खाँदै आएको छु । ४३ अर्ब वजेटमा १२ अर्ब मललाई छुट्याएको छ । किसानलाई मल किन्दा १५० प्रति किलो लाग्छ । वाध्यता छ सरकारमा बस्ने नेतृत्वहरु थाहा छैन । कृषिको मै हु भन्ने विचौलिया तिनले किसानको अनुदान खाईरहेको छ । काठमाडौंमै २ हजार गाई पाल्न दिउँ न मल त अन्त खोज्न जानु पर्दैन । रसायनिक मलनै चाहिंदैन ।

हिमालय वायोटेकका प्रबन्ध सञ्चालक दीपक पाण्डेले इन्जिनियर र डाक्टरलाई भन्दाबढी धामी झाँक्रीलाई विश्वास गर्छौं र पत्रकारहरु डाक्टर र बनेर आउनु होस् ।

आयातित मलहरु छन् त्यसले गरेको असर कस्तो हुन्छ ? गहिरिएर अनुसन्धान गरिदियोस भन्ने लाग्छ । नाष्टले सिफारिस गरेको नेपालको भूगोलमा हुने वायोचार वायोमास वेष्टको मलको अनुसन्धान गरिरहेको छौं । रसायनिक मलको सट्टा कसरी होल्डिङ्ग गर्न सकिन्छ भनेर नाष्टको अगुवाईमा परिक्षणकासाथ अगाडि बढेका छौं । नेपालमा पहिलो उद्योगको रुपमा काम गरिरहेकौं छ । सरकारले दिने अनुदान र सहुलियत ऋण पहुँचवालाहरुले मात्र पाईरहेको छ ।

हलो खबर अनलाईनका सम्पादक मनोज श्रेष्ठले गतवर्ष निजी क्षेत्रले अवसर गुमाएको छ । सरकारले साल्ट ट्रेडिङ्ग करपोरेशन र कृषि सामाग्री कम्पनीलाई मात्र अनुमति दिएको देखिन्छ । अरुलाई पनि दिने हो कि ।

अर्का कृषि विज्ञ दीपक पाण्डे ग्लोवल मार्केट बढीरहेको छ । तर यो बाहिर ल्याउँदा धेरै कठीन भईरहेको छ । गतवर्ष साँढे ७ हजार मेटिक टन आएको थियो भन्सारले गुणस्तर भएन भनेर रोक्यो । ४० करोडको नोक्सानीको जिम्मा कसले लिने ? कर भनेर काट्छौं । ७५ करोड अनुदान दिनुपर्छ । त्यसमा किसानले पाउने अनुदान पनि घट्यो । मल पनि ल्याउन सकेन । जहाज भाडा २५ डलरबाट ८० डलर पुगेको छ ।

ग्लोबल टेण्डरको ईम्प्याकक्टबाट हेर्दा हामीकहाँ १६ हजार मेट्रिक टन किन्ने सक्ने अवस्था छैन ।

कान्तिपुर टेलिभिजनका कृषि विज्ञ सुमन पन्त कृषि सामाग्री कम्पनीलाई कति सम्म बाँढी राख्ने उनीहरुले निर्णयहरु छिटो दिन सकिरहेको छैन । स्वयतता बनाउने कि निजी क्षेत्रलाई दिँदा राम्रो हुन्छ ?

देशमा २५ प्रतिशत रसायनिक मल प्रयोग गर्दछौं । मलको अभाव हुँदैन भने पनि व्यापारहरुले मनोमानी तरिकाले बेचिन्छ ।

कृषि विकास मन्त्रालयका सहसचिव राजेन्द्र खनालले कृषिका समाचार पढ्न धेरै कुर्नु पर्थ्यो । आज यतिका धेरै कृषि पत्रकारहरुको जमघट भएको छ खुशी लागेको छ ।

नीतिगत रुपमा पनि अहिलेको राजनीतिक परिवर्तनसँगै कृषि सामाग्री कम्पनी धरासायी नै बन्यो । शुरुवातकै फेजमा खरिदमा समस्या आएको थियो छ । ठूलो रुपमा टेण्डर गर्नु जोखिम छ । नेपालको बोर्डरमा भित्रीन मात्र २२६ दिन लाग्दो रहेको छ । मलदिने हामी मन्त्रालय मात्र होइन । बजारसँग पनि जोडिन्छ । करको कुरा कसले हेर्ने । गोदामहरुमा वफर स्टक चाहिन्छ । मलको लागि सहजता भएको छैन । खरिद ऐनका नियमहरु छन् । पुनः टेण्डर गर्नु पर्ने अवस्था र वितरण मेकानिज्म छ । हामीलाई ५ देखि ७ लाख मेट्रिक टन चाहिन्छ । स्थानीय पालिकामार्फत ७५३ वटा सहकारी कसलाई दिने त्यसैको आधारमा दिन्छौं । हाल ७५३ वटै स्थानमा पुऱ्याउने सकिरहेको छैन । त्यसकारण प्रदेशलाई पनि दिएका छौं । सफट्वयरमा डिजीटल प्रणालीमा सहभागी गराईने छ । किसान सूचीकरण अभियानलाई व्यवस्थाथित गरौं । हामी डाटा वेसमा जान सक्यौ भने किसानको वर्गीकरणको आधारमा वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाउँछौं । अब भण्डारण प्रणालीमा पनि जानु पर्छ । फेरि पनि हाम्रो मन्त्रालयको मात्र भूमिका छैन । अर्थ मन्त्रालयको पनि छ । पैसाको विषयमा कन्भिनस गर्न गाह्रो छ । ५० हजार मेट्रिक टन बैशाखसम्म युरिया आईपुग्छ व्यवस्थापन गर्नु संख्याको आधारमा जानु पर्छ कि भन्ने लाग्छ ।

म र बच्चा छँदा कुलोको समस्या देखिन्थ्यो । लामो कुलो थियो पानीको पालो कुर्दाकुर्दै पानी सुक्थ्यो, त्यस्तै समस्या मलको पनि भोग्दै आएका छौं ।

साल्ट ट्रेडिङ्ग करपोरेशनका निर्देक प्रबन्धक पंकज ओलीले वर्षमा ५ लाख मेट्रिक टन मल

चाहिन्छ । त्यसका लागि हामीलाई बजेटको कमी छ । ५ लाख मेट्रिक टन मललाई ७० अर्ब वजेट चाहिन्छ । अन्तर्राष्टिय बजार मूल्य बढेको छ । हामीलाई पैसा पुग्दैन । आजको दिनमा ९० रुपैयाँ होइन ९० प्रतिशत मा १० रुपैयाँ अनुदान मात्र किसानहरुले लिएको छ । सरकारले अर्थले ५० देखि ९० प्रतिशत अनुदान दिएपछि निजी क्षेत्र कसरी आउन सक्छ ? ५ लाख मेट्रिक टन मल ल्याउन हामी सक्दैनौं । वफरको कुरा गर्दा अहिले पनि ४० प्रतिशत गोदाम बहालमा दिएको छ । गोदामको इस्यु ल्याउने लाने इस्यु मात्र हो । कलकताबाट विरगंज बन्दरगाहबाट कृषिले भन्दा विदेशी कम्पनीले राजश्व बढी बुझाउँछ । मलमा कर लाग्दैन तर, कर लिईरहेको छ । राज्यको १५ अर्वबाट ४ अर्व त करमा गईरहेको छ । हामीले मल कमिटमेन्ट गरेर पनि दिनसकेको छैन । अन्तर्राष्ट्रिय बजार भाउ यसरी बढ्छ भनेर सोचेकै थिएन । र यसरी बढेको कहिलै पनि थाहा छैन । वर्षमा ७० अर्बको ट्याली गर्नुपर्छ । अब अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको कार्यक्रम बनाउने जरुरी छ । यसमा २५ वटा ईस्युहरु छन् । कृषि र भन्सारको ऐन छ । एउटै देशको फरक फरक छ । मलको विषयमा अन्तरमन्त्रालयको सँग पनि सम्बन्धित छ ।

कृषि सामाग्री कम्पनीका महाप्रबन्धक नेत्रबहादुर भण्डारीले ग्लोवल टेण्डर गर्दा सूचना निकाल्नु पर्छ । मलहरु घाँससबाली, उखु र माछापालनलाई समेत चाहिन्छ । मल कम छ, वितरण क्षेत्र बढी भएकोले ७ लाख मेट्रिक टन आवश्यकता पर्छ । ७ वर्ष अगाडि जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले निकालेको तथ्याङ्क हो । यो विषयमा धेरै पटक छलफल भईसकेको छ ।

निचोड भनेको खरिद लागत मूल्यको आधारमा हेरियो भने थपिएर पनि मल ल्याउने सुनिस्चित हुनुसक्छ । मुख्य कुरा अग्रीम आयकर महालेखा परिक्षक कार्यालयय बुझाउनु पर्छ । चक्रवती ब्याज समेत तिर्नु पर्छ । मलको कुरामा निजी कम्पनीहरु पनि सहभागी भयो भनेर हामी धेरै हर्षित भयौं । गोदाममा मल ल्याउने बेलासम्म पानी जहाज नै निस्केन । त्यतिबेलाको विशिष्ट परिस्थिति थियो । विकल्पमा वफर स्टक राख्नु पर्‍यो कि त मल कारखाना खोल्नु पर्‍यो । हामी हार्डलाइनर प्राङ्गारिक र रसायनिक भनेर मात्र हाम्रो देशको समस्या समाधान हुँदैन ।

अन्तर्राष्टिय कृषि पत्रकार महासंघको सदस्य दिनेश खनालले नेपाली मलको समस्या ठूलो समस्याको विषय बनाइन्छ । चीन पनि कृषि प्रधान देश हो । नेपालमा निरीह कृषि प्रणालीको कुरो गर्दा दुखः लाग्छ । कृषकहरुले मलको कारण दुःख पाउनु हुन्न ।

प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीद्वारा विवादास्पद कृषि कानुन खारेज गरिएको घोषणा

भारतका प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीले एक वर्षको विरोधपछि कृषिसम्बन्धी विवादास्पद तीनवटा कानुन खारेज गर्ने घोषणा गरेका छन् ।

गत नोभेम्बरदेखि ती कानुनको विरोधमा हजारौं किसानले राजधानी दिल्लीको सीमाक्षेत्रमा धर्ना दिइरहेका थिए ।

कृषकहरू ती कानुनले कृषिमा निजी क्षेत्रको आगमन सहज बनाउने र त्यसले आफ्नो आयमा असर गर्ने बताउँछन् ।

मन्त्रीहरूले ती कानुन कृषकका लागि लाभदायक भएको दाबी गरेका थिए । तर सरकारसँग भएका थुप्रै चरणका वार्ताहरू असफल भएका थिए । नरेन्द्र मोदीले कसरी भारतीय किसानहरूको आक्रोश बुझ्न सकेनन् कृषकहरूको संगठनले यो घोषणालाई आफ्नो ठूलो विजयको रूपमा लिने बताइएको छ ।

ठूलो सख्यामा कृषक बसोवास गर्ने पञ्जाव र उत्तर प्रदेश राज्यमा हुन लागेको निर्वाचनलाई ध्यानमा राखेर मोदीले यस्तो घोषणा गरेको हुनसक्ने विज्ञहरूले बताएका छन् ।

मोदीले नयाँ कानुनले साना कृषकहरूलाई सहयोगी हुने अपेक्षा गरिएको बताएका थिए । कृषकहरूलाई यसको फाइदाबारे बुझाउने थुप्रै प्रयास गरिए पनि हामी असफल भयौं । गुरु पूरबको अवसरमा सरकारले यी तीन कृषि सम्बन्धी कानुन खारेज गर्ने निर्णय गरेको छ । शुक्रवार पञ्जावका वहुसंख्याक सिख समुदायले गुरु नानकको जन्मजयन्ती मनाइरहेका बेला यस्तो घोषणा गरिएको हो ।

कृषक नेता राकेश टिकैतले भने सरकारले संसद्मा कानुन खारेज गरेपछि मात्रै विरोध प्रदर्शन रोक्ने बताएका छन् ।

भारतीय किसान युनियनका टिकैतले मोदीको घोषणाबारे टिप्पणी गर्दै ट्वीटमा भनेका छन् । "आन्दोलन तत्काल फिर्ता हुँदैन, हामी कृषि कानुनहरू संसद्मा रद्द गर्ने दिनको हामी प्रतीक्षा गर्छौं ।

लगभग ४० कृषक संगठनको छाता संस्था संयुक्त किसान मोर्चाले सरकारले गरेको अनुरोधका बाबजुद पनि विरोधबाट पछि हट्न अस्वीकार गरेका थिए ।

जाडोमा पानीको फोहरा र अँश्रुग्यास सहँदै भारतीय किसानहरू आन्दोलनमा

दिल्लीको सडकमा हजारौं किसानको असन्तोष कृषकहरूले हिउँद र ग्रीष्मयाम साथसाथै कोभिडको घातक लहरको बेलामा पनि दिल्ली प्रवेश गर्ने सडकहरू अवरोध गर्ने कार्य जारी राखेका थिए । केही किसानहरूले जाडो, गर्मी र कोभिडका कारण ज्यान गुमाए पनि उनीहरूले देशभरि विरोध आह्वान गरेका थिए ।

सरकारले शुरुमा दुई वर्षका लागि कानुन लागु नगर्ने प्रस्ताव राख्दै उनीहरूसँग वार्ता गरेको थिए ।

तर किसानहरूले अस्वीकार गरेपछि वार्ता छोडेर पर्ख र हेरको रणनीति अवलम्बन गरिएको थिए ।

Seven reasons why pastoralism supports

This time-tested practice works with nature and offers numerous benefits Pastoralism, the time-tested form of raising and breeding livestock, today still employs more than 200 million people in 100 countries. ©FAO/Carl de Souza

12/11/2021

Pastoralism, a traditional and extensive form of raising livestock, employs more than 200 million people in 100 countries. Pastoralists guide and feed their animals through diverse landscapes such as prairies, savannas or tundra.

Employing different species of local breeds that adapt to variable environments, pastoralism is critical to reducing poverty and providing food security in these areas. By working with nature, it champions productivity, sustainability and animal welfare.

Here are seven reasons why pastoralism plays a key role for a better future:

1. It diversifies food production

In a world where the availability of natural resources and climate patterns are increasingly variable, meeting demand for milk and meat through different methods, including pastoralism, spreads the risk of production failures. Pastoralism provides affordable, high-quality proteins and nutrients to meet local demand and can help reduce a country's reliance on imports. And because herders travel with their livestock and work knowledgeably with nature to access water and forage, production inputs are low relative to outputs.

2. It acts against climate change

Research shows that pastoral landscapes have the potential to achieve a neutral carbon balance, as grazing can offset carbon levels by stimulating plant growth, which helps sequester carbon in soil. In pastoral systems, livestock can also be moved to fallow lands and fields to make use of crop residues for feed and to distribute animal manure as fertilizer – recycling nutrients as part of a circular bioeconomy.

By moving livestock around, pastoralism diversifies strategies for adapting to a changing climate. For example, in Mongolia, pastoralists make use of "otor" – reserved areas that can be used in times of crisis, such as the late arrival of rains- thereby preserving other rangeland areas from overgrazing. Pastoralists also effectively manage natural resources, helping preserve biodiversity in all kinds of environments, from deserts to wetlands and forests. Thus, respecting and incorporating pastoralists' knowledge and practices can help protect these ecosystems.

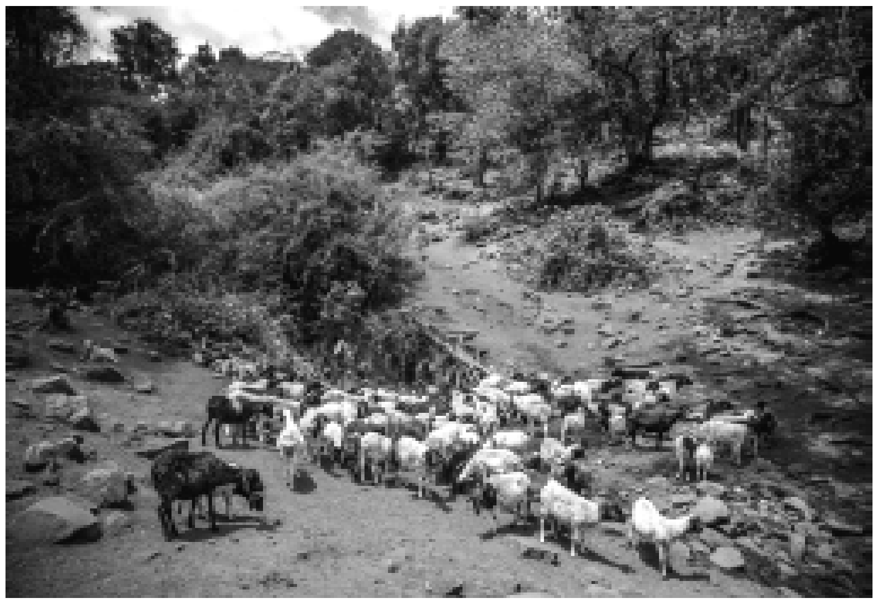

Pastoralism provides livelihoods for millions of people in 75 percent of the world's countries. Left/Top: © FAO/Neil Palmer Right/Bottom: ©FAO/Joseph Agcaoili

3. It functions as an early warning system for pandemics

The COVID-19 pandemic has taught us that dealing with health challenges requires paying attention to the health of animals, the environment, and humans. The One Health approach helps countries better monitor and control zoonotic diseases (those that pass between humans and animals). Pastoralists play an essential role in this, providing early warnings of new infectious disease threats in wildlife populations. Improving access to veterinary services and prevention measures-including affordable quality vaccines-will help meet production needs while reducing the risk of disease transmission.

Between 2016 and 2019, FAO vaccinated approximately 30 million small ruminants against Peste des Petits Ruminants in the pastoral areas of Ethiopia. FAO also supports farmers and pastoralists on the responsible use of antimicrobials in livestock to help control the emergence and spread of drug-resistant pathogens through the food supply chain and into the environment.

4. It strengthens the labour force and offers employment opportunities

Pastoralism secures the livelihood of millions of people in 75 percent of the world's countries, but has been

neglected for years by policies and investments. Boosting pastoralists' access to education, training, information, markets, veterinary and animal production support, health and finances and facilitating transboundary movement can yield substantial economic and social benefits.

Pastoralism and forests are interdependent. Forestlands offer a grazing resource for livestock, and in exchange, pastoralism helps renew these lands. ©FAO/Luis Tato

5. It reduces feed-food competition

Consumer demand for naturally raised and grass-fed animal sourced foods continues to expand the retail market of these products, presenting new opportunities for exports and profitability. It is estimated that up to 811 million people in the world faced hunger in 2020. Grazing systems can help reduce food insecurity by reducing the competition for cereals between livestock feed and food for human consumption.

6. It protects animal diversity

Pastoral herds and flocks have been bred for thousands of years, resulting in some of the highest levels of genetic diversity and resilience of any breeding population. This diversity of local breeds stems from a close interdependency between the environment, pastoralists and livestock. Through genetic selection and local ecological knowledge, herders continuously improve their animals' breed, allowing them to adapt to environmental changes, diseases and changing market preferences. The need to interact and work with other herds also allows for greater genetic diversity.

7. It helps forests grow

Pastoralism and forests are interdependent. In some areas, riparian forests are a significant grazing resource for livestock during dry seasons. For example, ruminants facilitate the germination of acacia tree seeds in dryland forests by digesting them, allowing water and air through the weakened outer seed coating. Pastoralists in Europe remove blackberries that prevent the regrowth of larger trees. Herders also play a role in preventing wildfires, as their animals remove biomass in forests.

Despite providing many benefits-from helping combat climate change to preserving heritage and biodiversity-pastoralism faces threats from rural exodus and, in some regions, discrimination, conflicts and insecurity. FAO is helping support pastoralists worldwide and is cooperating with local governments, research centres, and pastoral organizations to improve knowledge, methodologies, and tools to tackle these challenges and support the preservation and development of pastoralism worldwide.

Arwind ......

Supreme Court-appointed farm panel member Anil Ghanwat on Friday described as regressive the Central government's decision to repeal the three farm laws which were at the centre of protests by farmers for the past year.

"This is the most regressive step by Prime Minister Narendra Modi, as he chose politics over farmers' betterment," Ghanwat told PTI.

"Our panel had submitted several corrections and solutions over the three farm laws, but instead of using it to solve the impasse ..

"Our panel had submitted several corrections and solutions over the three farm laws, but instead of using it to solve the impasse, Modi and BJP chose to backtrack. They just want to win elections and nothing else," he said.

Addressing the nation on Friday morning on the occasion of Guru Nanak Jayanti, the prime minister said the three laws were for the benefit of farmers but "we couldn't convince a section of farmers despite best efforts".

Ghanwat, president of Shetkari Sanghatna, said, "Despite submission of our recommendations to the Supreme Court, it now seems that this government has not even read it. The decision to repel the farm laws is purely political, with an aim to win the Uttar Pradesh and Punjab elections in the coming months."

Ghanwat said the decision to repeal the farm laws has "now closed the doors of all types of reforms in agriculture and its marketing sector."

"The farmers' interest has been sacrificed over the party's (BJP) political interest," he said.

As Union agriculture minister, NCP chief Sharad Pawar had pushed for similar reforms, but for political reasons, he opposed these laws later, Ghanwat said. "As a farmers' organisation, we will continue to sensitise people on this issue," he added.

Centre to roll back 3 farm laws, PM Modi urges protesting farmers to go home

Prime Minister Narendra Modi on Friday announced that his government will repeal the three contentious agricultural laws and requested protesting farmers to go back to their fields and homes.

Addressing the nation on the occasion of Gurpurab, PM Modi said the three laws will be repealed in the winter session of Parliament starting later this month.

"The three laws were in the benefit of farmers but we could not convince a section of them despite our best efforts", the PM said, adding that he was not laying the blame for this on anyone on an auspicious day.

He said the three laws, against which tens of thousands of farmers have been holding strong protests for more than a year, were brought to empower farmers, especially the small farmers.

The decision comes just ahead of state polls in Punjab and Uttar Pradesh where the farm protests were predicted to dent the BJP's electoral fortunes.

The decision comes just ahead of state polls in Punjab and Uttar Pradesh where the farm protests were predicted to dent the BJP's electoral fortunes.

The decision comes just ahead of state polls in Punjab and Uttar Pradesh where the farm protests were predicted to dent the BJP's electoral fortunes.

There may have been some shortcoming in our efforts due to which we could not explain the truth, which is as clear as the light of the diya, to some of our farmer brothers," Modi said.

What's ahead

Since the three farms bills have already been passed into law , the government will have to formally bring three new bills to repeal the old ones, and get them passed in both Houses.

he three contentious bills are: The Farmer's Produce Trade and Commerce (Promotion and Facilitation) Bill, 2020, the Farmers (Empowerment and Protection) Agreement of Price Assurance and Farm Services Bill, 2020 and the Farmers' Produce Trade and Commerce (Promotion and Facilitation) Bill.

In his address, the prime minister also highlighted his government's measures to benefit small farmers.

"I have experienced farmers' difficulties, challenges from very close quarters in my five decades of public life," he said.

SKM, Congress, Amarinder react

The Samyukt Kisan Morcha (SKM), an umbrella body of 40 farm unions, welcomed the announcement and said it will hold a meeting and decide further course of action.

"Samyukt Kisan Morcha welcomes this decision and will wait for the announcement to take effect through due parliamentary procedures," the SKM said in a statement.

The announcement was welcomed by the Bharatiya Kisan Union's (BKU) Ugrahan faction which is one of the farm unions protesting at the Tikri border.

Opposition party Congress congratulated the farmers, saying their satyagraha forced "arrogance to bow its head".

Congress leader Rahul Gandhi tweeted in Hindi, "With their satyagraha, annadata of the country made arrogance bow its head. Congratulations on this victory against injustice."

The Shiv Sena and the NCP which share power with the Congress in Maharashtra said the government had to finally bow down before the agitating farmers.

Former Punjab Chief Minister Amarinder Singh was among the first to welcome the annoucement."Great news! Thankful to PM @narendramodi ji for acceding to the demands of every punjabi & repealing the 3 black laws on the pious occasion of #GuruNanakJayanti. I am sure the central govt will continue to work in

tandem for the development of Kisani!" Singh said in a tweet.

Singh walked out the Congress recently and it is expected that the announcement will help seal an alliance with the BJP for the upcoming Punjab polls.

Victory against injustice: Rahul Gandhi on PM's announcement to repeal farm laws

His remarks came after Prime Minister Narendra Modi, in an address to the nation on Friday morning, announced the government has decided to repeal the three farm laws, which were at the centre of protests by farmers for the past year.

"Country's 'annadatas' have made arrogance bow its head through 'satyagraha'. Congratulations on this victory against injustice! 'Jai Hind, Jai Hind ka Kisan'," Gandhi said in a tweet in Hindi.

In another tweet in Hindi, Gandhi said it is also a victory of those who could not return to their homes.

Defeat is only theirs, who could could not save the lives of 'annadaatas'...," he tweeted with the hashtag 'FarmLawsRepealed' and shared images of farmers struggling during the protests seeking repeal of the laws.

Many farmers had been protesting and were encamped at Delhi's borders since November 2020 with a demand that the Farmers' Produce Trade and Commerce (Promotion and Facilitation) Act, 2020, Farmers' (Empowerment and Protection) Agreement on Price Assurance and Farm Services Act, 2020 and the Essential Commodities (Amendment) Act, 2020 be rolled back and a new law made to guarantee MSP for crops.

The Centre, which has held several rounds of formal dialogue with the farmers, had maintained that the new laws are pro-farmer, while protesters claimed they would be left at the mercy of corporations because of the legislations.

WFP Chief appeals for the world not to look away as families starve

Executive Director David Beasley meets families and children seeking treatment for severe malnutrition at a nutrition centre in southern Madagascar in Ambovombe district.

The World Food Programme Executive Director, David Beasley, is urging the world to step-up and

take action after bearing witness to the invisible crisis enveloping Southern Madagascar, where whole communities are teetering on the edge of starvation.

"I met women and children who were holding on for dear life, they'd walked for hours to get to our food distribution points. These were the ones who were healthy enough to make it," said Beasley from a nutrition centre in the region.

"There have been back-to-back droughts in Madagascar which have pushed communities right to the very edge of starvation. Families are suffering and people are already dying from severe hunger. This is not because of war or conflict, this is because of climate change. This is an area of the world that has contributed nothing to climate change, but now, they're the ones paying the highest price."

Southern Madagascar is experiencing its worst drought in four decades with more than 1.14 million people food insecure. Of those, an estimated 14,000 people are already in catastrophic conditions (IPC Phase 5) and this will double to 28,000 by October.

The gravity of the situation has forced thousands of people to leave their homes in search of food while those remaining have resorted to extreme coping measures for survival, like foraging for wild food. Due to the remote location of the communities and weak road infrastructure, few people have been able to access the area.

The Global Acute Malnutrition (GAM) in children under five in Madagascar has almost doubled over the last four months, reaching an alarming 16.5 percent. Amongst the worst affected is the district of Ambovombe where GAM rates of 27 percent indicate a life-threatening scenario for many children.

"This is enough to bring even the most hardened humanitarian to tears," said Beasley. "Families have been living on raw red cactus fruits, wild leaves and locusts for months now. We can't turn our backs on the people living here while the drought threatens thousands of innocent lives. Now is the time to stand up, act and keep supporting the Malagasy government to hold back the tide of climate change and save lives."

WFP has been working closely with the Malagasy government and other partners since late last year to address severe hunger. However, as the crisis deepens those efforts must be intensified. Last week Beasley met with the Prime Minister and senior officials to identify immediate and long-term solutions to this crisis. WFP needs US$78.6 million dollars to provide lifesaving food in the next lean season in order to stop a preventable tragedy from unfolding before our eyes.

Public-private partnerships accelerate climate change adaptation in Viet Nam

11 November 2021

The Mekong Delta, a fertile plain extending through southern Viet Nam, has always held a delicate balance between salt and fresh water at the point where the Mekong River meets the sea. But in recent years, saline intrusion – the encroachment of seawater into fresh water sources – has been increasing in frequency and severity.

It's been attributed to several factors, including the construction of a dam upstream, riverbed mining, and the overextraction of groundwater. But, notably, a period of drought alone is enough to cause it. Now, with rising sea levels and more frequent droughts due to climate change, the residents of the Mekong Delta are ever more likely to encounter it – and to have to contend with its consequences.

For Mr Le Hoang Ro, a farmer in Tra Vinh province, saline encroachment nearly spelled the end of his livelihood. A few years ago, he lost more than half of his longan crop when salt water caused the flowers to drop before fruiting. More losses like these piled up over the next few years, leaving Mr Le struggling to feed and support his family.

In those days, Mr Le had no reliable way of telling if the water was too saline. "I relied on my own experience and traditional practices to check how salty the water was," he says. "I just tasted the water or observed the wind direction. Sometimes it worked, sometimes it didn't."

Today, however, Mr Le is the proud owner of a flourishing poultry farm, as well as a coconut grove. Although his earnings can vary as the price of chicken fluctuates, they average around US$620 a quarter.

The data are gathered at an operations centre and then shared freely with farmers via a smartphone app called Mekong, managed by Rynan. As of September 2021, the app had been downloaded almost 11,000 times.

Thanks to the IFAD-funded AMD project, Mr Le has learned new farming methods, expanded his livestock business to 200 chickens and 100 ducks, and adopted environmentally friendly practices such as raising his chickens on biological padding (a bedding of fermented wood chips that can later be used as organic fertilizer) instead of harsh concrete surfaces. And he can now get a reliable salinity reading with just a swipe on his phone screen.

The AMD project, active between 2014 and 2020, aimed to help small-scale farmers in the Mekong Delta adapt to the changing climate and put in place measures to protect their livelihoods. One of its goals was to develop a salinity monitoring and forecasting system in the southern provinces of Ben Tre and Tra Vinh. The water salinity readings provided by the Mekong app have been a game-changer for Mr Le (centre) and other small-scale farmers throughout the delta.

In 2018, the project partnered with Rynan Technologies, a Vietnamese start-up dedicated to making everyday industrial operations more efficient and sustainable, to establish a network of 21 automatic in-field monitoring buoys in Tra Vinh. The buoys provide real-time water quality data on a range of parameters, including salinity, alkalinity, pH and water levels. The data are gathered at an operations centre and then shared freely with farmers via a smartphone app called Mekong, managed by Rynan. As of September 2021, the app had been downloaded almost 11,000 times.

Using the Mekong app, Mr Le and his fellow farmers can access real-time data on salinity levels in their district. This enables them to act immediately.

"When I know the water salinity level is high, I first store water in my pond and then close the culvert to prevent salt water from entering my farm," he explains.

Public-private partnerships like these are crucial for deploying new technologies that can help rural small-scale producers. While many private sector organizations possess technologies that would be an asset in the fight against climate change, they often lack experience with the administrative procedures and legal mechanisms needed to implement them in local contexts.

This is where innovative public sector and development projects like AMD can step in, offering their expertise to help private enterprises deliver their products where they're needed most and get user buy-in so new models can be adopted and scaled up. Mr Le, for example, learned how to use the app with the help of commune-level government officials who walked him through the installation process.

Partnerships like these also have the potential to increase brand recognition and generate interest for private sector collaborators. "Thanks to the AMD project, people know what Rynan is doing," says Mr Nguyen Thanh My, chairman of Rynan.

The partnership has also ensured that Mr Le will continue to get the data he needs even though the project has officially closed, as Rynan continues to maintain the app. And, inspired by the success in Tra Vinh, the company has partnered with several other regions in the delta to install more buoys, thereby expanding the monitoring system.

For the small-scale farmers of the Mekong Delta, the ability to monitor water salinity and to protect their crops and livestock has been critical to adapting to the effects of climate change and avoiding shocks to their livelihoods.

As Mr Hai, another farmer in Tra Vinh province, puts it: "Checking salinity levels is like people with hypertension monitoring their blood pressure. If you fail to do it in time, it will be too late."

Highlights from COP26 Friday 12 November 2021

12 November 2021

Reaching crunch time

The end of COP26 is fast approaching, and we're still waiting for a final agreement. However, based on the draft texts that have been released, it's clear there's still a risk of gaps between long-term targets and short-term action.

One positive development is that adaptation has been rising up the priority list as countries come to realize its critical importance. There is also acknowledgement of the US$100 billion in annual funding needed to help poor countries adapt an amount that rich countries had promised in the Paris Agreement but have yet to deliver. What's more, the controversial issue of "loss and damage" .e., funding for rebuilding after weather events and other unavoidable climate impacts – is receiving prominence for the first time. What's critical in all these cases is funding. IFAD and developing countries have long been sounding the alarm on climate finance and the need to bring new and additional funds to the table. Without more funds from developed economies, it will be nearly impossible for developing countries to prepare.

As IFAD's Goodwill Ambassador Idris Elba put it earlier in the week, "It is deeply unfair that the people who contribute so little towards climate change are bearing the brunt of it."

New global commitments

IFAD welcomed the new commitment by over 100 countries to halt and reverse deforestation by 2030. We're supporting this by scaling up our investments in tree planting, nature-based solutions, restoring land, and helping the indigenous communities that act as stewards of their local ecosystems.

IFAD also welcomed the pledge to achieve a 30 per cent reduction by 2030 in emissions of methane, a short-lived but potent greenhouse gas. We're doing our bit by helping reduce farming-related methane emissions in livestock management and rice production.

"Securing land" - Panelists speak at an IFAD Pavilion event on securing land and territorial rights.

Updates from the IFAD Pavilion

At the IFAD Pavilion on Wednesday, we continued our efforts to make sure the voices of rural peoples are heard.

Representatives of different indigenous groups spoke on the topic of how securing land and territorial rights enables climate change adaptation and resilience. Experts from IFAD and other organizations discussed concrete approaches to implementing and monitoring adaptation and resilience, and we hosted a discussion that explored whether we can have our metaphorical cake and eat it too – i.e., have both a healthy planet and well-nourished people.

On Thursday, the final day of the IFAD Pavilion, we heard about investing in the capacity of communities to experiment, learn, and innovate ways to address the effects of climate change on local agriculture. Partners from East and Southern Africa described IFAD's experiences in driving adaptation and building resilience. Representatives of indigenous communities shared examples of how their traditional knowledge contributes to sustainable food systems. At our final event, experts explored the transition to regenerative food systems.

The end – and a beginning

COP26 is just about over, and delegates have started returning to their homes around the world. But for these delegates, and for IFAD, the real work is only just beginning. We heard world leaders make dramatic – and not-so-dramatic – commitments. We watched as countries disagreed on where responsibility for climate change mitigation and adaptation lies, and what a fair and meaningful contribution looks like. And we at IFAD joined activists in Glasgow and billions of people around the world to clamour for decisive action and adequate, fairly allocated climate finance that reaches the people who need it most.

So now it's time to put fine words into action.

As IFAD's President Gilbert F. Houngbo argued at a New York Times Climate Hub debate, an ethical agricultural transition is only possible if sufficient climate finance is targeted towards helping small-scale producers adapt.

At IFAD, we have already committed half of our overall climate finance to focus on adaptation, prioritizing nature-based solutions. We have already planned to mobilize US$500 million for climate adaptation through ASAP+, and we are very grateful to have received Sweden's additional US$11.7 million pledge to this initiative. And our new partnership with the Green Climate Fund – a US$143 million investment programme to restore the ecosystems of the Sahel – will help prevent desertification and build livelihoods for millions in West Africa.

We at IFAD will continue to invest in helping rural-dwellers adapt to a changing climate while building sustainable livelihoods.

Check out our IFAD at COP26 page to catch up on all the events of the past two weeks.

Sustainable ....

the local fisherfolk, the fisherfolk organizations, and the for-profit company benefit. The changes made are expected to increase revenues from tuna fisheries in Grenada by over USD 1.5 million per year.

A successful public-private partnership

To support the sustainability of the value chain, an underutilized, government-owned processing plant is being re-developed, taking into consideration food safety and enhanced technology to reach full supply chain traceability. The Grenville and Gouyave Fisher Associations have become part of its ownership structure, and are managing the rehabilitated processing facility, while being provided with training in more sustainable fishing techniques and on how to operate a high-standard processing plant.

In addition, with FAO's support, the data collection and traceability system of the tuna chain will be improved, including the ability to collect data in real-time. This will help to build new data and information systems, and allow for the government to supply data to the Regional Fisheries Management Organization, and to shift focus from data collection to data analysis, as this will be a key change in helping to monitor the sustainability of the fishery, monitor impacts of the chain over time, and for the key players in the sector to make more informed decisions.

Grenada's public-private partnership is the first FIP for tuna in the Atlantic, showing a remarkable commitment to fishery sustainability in the Caribbean, and it is an ideal example of how bringing together multiple stakeholders can improve the social, economic and environmental outcomes of people while conserving marine life.

Acute food insecurity soars to five-year high warns Global Report on Food Crises

ROME-The number of people facing acute food insecurity and needing urgent life and livelihood-saving assistance has hit a five-year high in 2020 in countries beset by food crises, an annual report launched today by the Global Network Against Food Crises (GNAFC) - an international alliance of the UN, the EU, governmental and non-governmental agencies working to tackle food crises together - has found. Conflict, economic shocks – including due to COVID-19, extreme weather – pushed at least 155 million people into acute food insecurity in 2020.

The stark warning from the 2021 Global Report on Food Crises reveals that conflict, or economic shocks that are often related to COVID-19 along with extreme weather, are continuing to push millions of people into acute food insecurity.

Report's key findings:

The report reveals that at least 155 million people experienced acute food insecurity at Crisis or worse levels (IPC/CH Phase 3 or worse) - or equivalent - across 55 countries/territories in 2020 - an increase of around 20 million people from the previous year, and raises a stark warning about a worrisome trend: acute food insecurity has kept up its relentless rise since 2017 - the first edition of the report.

Of these, around 133 000 people were in the most severe phase of acute food insecurity in 2020 – Catastrophe (IPC/CH Phase 5) – in Burkina Faso, South Sudan and Yemen where urgent action was needed to avert widespread death and a collapse of livelihoods.

At least another 28 million people faced Emergency (IPC/CH Phase 4) level of acute food insecurity in 2020 – meaning they were one step away from starvation - across 38 countries/territories where urgent action saved lives and livelihoods, and prevented famine spreading.

Thirty-nine (39) countries/territories have experienced food crises during the five years that the GNAFC has been publishing its annual report; in these countries/territories, the population affected by high levels of acute food insecurity (IPC/CH Phase 3 or worse) increased from 94 to 147 million people between 2016 and 2020.

Additionally, in the 55 food-crisis countries/territories covered by the report, over 75 million children under five were stunted (too short) and over 15 million wasted (too thin) in 2020.

Countries in Africa remained disproportionally affected by acute food insecurity. Close to 98 million people facing acute food insecurity in 2020 - or two out of three - were on the African continent. But other parts of the world have also not been spared, with countries including Yemen, Afghanistan, Syria and Haiti among the ten worst food crises last year.

The key drivers behind rising acute food insecurity in 2020 were:

· conflict (main driver pushing almost 100 million people into acute food insecurity in 20 countries/territories, up from 77 million in 2019);

· economic shocks - often due to COVID-19 - replaced weather events as the second driver of acute food insecurity both in terms of numbers of people and countries affected (over 40 million people in 17 countries/territories, up from 24 million and 8 countries in 2019); and,

· weather extremes (around 16 million people in 15 countries/territories, down from 34 million in 25 countries/territories).

While conflict will remain the major driver of food crises in 2021, COVID-19 and related containment measures and weather extremes will continue to exacerbate acute food insecurity in fragile economies.

Statement from the Global Network Against Food Crises:

"One year after the declaration of the COVID-19 pandemic, the outlook for 2021 and beyond is grim. Conflict, pandemic-related restrictions fuelling economic hardship and the persistent threat of adverse weather conditions will likely continue driving food crises," said the European Union (EU), the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), the United Nations World Food Programme (WFP) - founding members of the Global Network - together with USAID in a joint statement released with the report.

"The COVID-19 pandemic has revealed the fragility of the global food system and the need for more equitable, sustainable and resilient systems to nutritiously and consistently feed 8.5 billion people by 2030. A radical transformation of our agri-food systems is needed to achieve the Sustainable Development Goals."

"The protracted nature of most food crises shows that long-term environmental, social and economic trends compounded by increasing conflict and insecurity are eroding the resilience of agri-food systems. If current trends are not reversed, food crises will increase in frequency and severity".

To address these challenges the Global Network will step up efforts to promote resilient agri-food systems that are socially, environmentally and economically sustainable, and will support major events this year such as the UN Food Systems Summit, the Convention on Biodiversity, the G20 Summit, the Climate Change Conference, and the Nutrition for Growth Summit. It will also cooperate with the G7 initiative to avert famine.

The Global Network emphasises the need to act urgently and decisively, and calls for the international community to mobilise against hunger.

Arvind Kejriwal welcomes PM Modi's announcement to repeal farm laws

Arvind Kejriwal welcomes PM Modi's announcement to repeal farm laws; Mayawati urges Centre to bring law on MSP

Centre decided to repeal farm laws with eye on polls: Sharad Pawar; says farmers' struggle can't be forgotten

chief Sharad Pawar on Friday said the BJP-led central government decided to withdraw three farm laws fearing backlash in upcoming elections in Uttar Pradesh and Punjab, and hailed the protesting farmers, saying their year-long struggle against the legislations would not be forgotten. He also slammed the Centre for introducing the three farm bills and getting them passed "in haste" without any discussion and without taking state governments into confidence.

"These bills were opposed by all the opposition parties in Parliament and its proceedings were stalled and walkouts were staged. However, the people in power insisted that they would continue with the bills and they were passed in haste," he said.

As a reaction to it, protests were held at various places in the country, especially on Delhi borders, in Haryana, Punjab, Rajasthan and western UP, he said.

The farmers launched a struggle and sat on roads heading to Delhi without caring for the weather conditions, the NCP supremo said, adding, "It was not easy, but the farmers without compromising on their problems held peaceful protests together. We were also in touch with them. We salute their struggle...It is good that the contentious three farm laws have been withdrawn, but the struggle that the farmers had to go through won't forgotten."

Ultimately, as UP and Punjab elections came closer and particularly when the BJP people saw the reaction of farmers in the villages of Haryana and Punjab and some other states. They could not ignore this aspect and keeping in mind the upcoming elections they decided to withdraw the three farm laws," he said.

Although what has happened is good, we cannot forget that this government created a scenario wherein farmers had to put up a struggle for one year, Pawar added.Modi chose politics over farmers: Anil Ghanwat on decision to repeal farm laws

Continue ...... 28 page

Sustaining the Tuna Value Chain in Grenada

Bringing together multiple stakeholders in a public-private partnership, Grenada has improved the social, economic and environmental outcomes of tuna fisheries while conserving marine life.
15/11/2021

Tuna and tuna-like fishes, most notably the yellowfin and Atlantic sailfish make up about 70 percent of the reported catches in Grenada. With an estimated 2 550 tonnes of fish caught annually, fisheries play an important role in the Grenadian economy, providing employment and income, food and food security, while also being a major source of foreign exchange.

As a mainstay of the economy, fish is a key feature of local cuisine and diet. The fishing sector is predominantly small-scale commercial, supplying local markets and consumers with fresh fish. Furthermore, catch from the fishing vessels contributes to the export market.

As an important resource for Grenadians for both food security and export earnings, the sustainability of the tuna value chain is critical. The most recent assessment by the International Commission for the Conservation of Atlantic Tunas (ICCAT) indicates that Yellowfin Tuna (YFT) is not overfished although it was thought that overfishing was occurring. However, despite the fact that overfishing was not declared there are still major issues with the stock and country-level quotas are still possible within the next one to two years. This challenge is affecting fisheries by decreasing production, and along with the effects of climate change (including changes in sea surface temperature and rising sea levels), could have tremendous impacts on the livelihoods of fisherfolk who rely on the sector for nourishment and employment.

A new and sustainable approach

To improve conservation and increase tuna harvest value, FAO and the Ministry of Agriculture, Lands and Forestry in Grenada have implemented activities that centered on the sustainable improvement of the tuna value chain. This new approach funded by the Global Environment Facility (GEF) and the World Bank was developed based on the Fishery Performance Indicator Development Model (FPI-DEV), which takes social, environmental and economic perspectives into account.

This model was used to design a financial and conservation strategy that was entirely built on the realities and experiences of fishers and fisherfolk as well as the government, and clearly defined roles, investment potential and capital needs of the various stakeholders.

A business model was subsequently developed to provide monetary incentives for a private sector enterprise, fisherfolk organizations and the government to invest in technology proven to improve conservation while improving value along the tuna value chain. This public-private partnership approach to fisheries development brought all stakeholders to the table, for a holistic look at what was needed to reduce by-catch, and increasing tuna harvest values, and providing support for capital investments. The tuna fishery has now entered a Fishery Improvement Project (FIP) to achieve Marine Stewardship Council certification. This allows access to higher-end markets and a workplan to achieve improved sustainability for the sector.

Thanks to this initiative, fisherfolk directly benefit from an increase in sustainability standards and added value in the supply chain.

The public-private partnership is a partnership with One Skip Development (an innovative fishery development firm with long-term experience) and two local fisher associations-the Grenville and Gouyave Fisher Associations – with enhanced capacities to build, vet, and implement a triple bottom line approach to fisheries development in Grenada.

These changes helped to streamline both the export and the local supply chains, by moving from headed and gutted tuna to the commercialization of tuna loins for export. As a result

***continue ...... 33* page**

तपाई निम्न मध्ये कुनै विवाहको साक्षी त बनीरहनु भएको त छैन ?

-बाल विवाह

-अनमेल विवाह

-अनिच्छित विवाह

-बहुविवाह

-बाइजो विवाह

-दबाब विवाह

विचार गर्नुस्

के तपाई अपराध र अपराधीहरुलाई सहयोग त गरिरहनु भएको छैन ? यी सबै विवाह सामाजिक र कानुनी अपराध हुन् ।

नेपाल सरकार

विज्ञापन बोर्ड